

**KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN YERİ VE ROLÜ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
İşletme Anabilim Dalı
Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı**

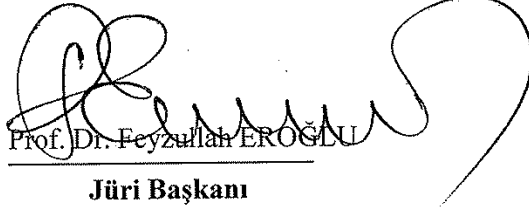
Miray CELEPLİ

Danışman: Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ

**Eylül 2011
DENİZLİ**

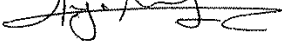
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı öğrencisi Miray CELEPLİ tarafından Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ yönetiminde hazırlanan “**Kent Ekonomisinde Kadın Girişimciliğin Yeri ve Rolü Üzerine Bir Araştırma**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 19.09.2011 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU
Jüri Başkanı

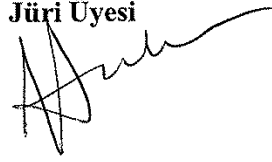
Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ

Jüri Üyesi

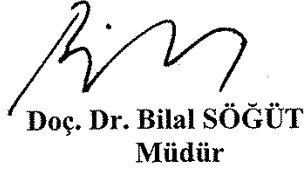

Doç. Dr. S. Evinç TORLAK

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 12/10/2011..tarih ve ..17/18... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza:

Öğrenci Adı Soyadı: Miray CELEPLİ

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren ve manevi destekleriyle beni hiç bir zaman yalnız bırakmayan çok değerli Hocam Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ'e, yine kıymetli tecrübelerinden faydalandığım Hocam Prof. Dr. Feyzullah EROğLU'na ve Hocam Doç. Dr. S. Evinç TORLAK'a teőekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN YERİ VE ROLÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Celepli, Miray
Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ

Eylül 2011, 135 Sayfa

Ülkeler girişimcilik sayesinde yeni istihdam alanları, yeni üretimler, uluslararası düzeyde rekabet edebilme veya yeralabilme özelliği kazanmaktadırlar. Bu nedenle ellerinde bulunan bütün girişimcilik kaynaklarını kullanmak istemektedirler. Gelişmekte olan ülkelerden biri olan ülkemize bakıldığında zaman, kadın nüfusu yüksektir. Fakat ülkemizde kadın girişimciliği kadın nüfusuna oranla düşük bir yüzdeye sahiptir. Bu nedenle nüfusu yüksek olan kadınların girişimcilik potansiyeli değerlendirilmeye çalışılmaktadır. İstihdam kaynağı olmanın yanı sıra kadınların, sektöre giriş kolaylığı, daha az sermaye ve donanım gerektirmesi gibi nedenlerle kadın girişimciliğini ilgi odağı haline gelmiştir. Kadınların girişimciliğinden yararlanabilmek için çeşitli projeler ve çalışmalar yapılmaktadır. Bunlar kendisini ağırlıklı olarak kentlerde göstermektedir. Çünkü kırsal kesimde genellikle tarım alanında uğraşmakta ve yenilik, esneklik, risk, liderlik gibi kavramlara kentlerde daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Ekonomi kadınların özelliklerinden yararlanarak ilerlemeye çalışırken kadınlarda ekonominin içerisine girerek ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Kadınların büyük bir çoğunluğunun girişimcilik faaliyetlerine girme nedenleri aile ihtiyaçlarını karşılamaktır. Kadınların çalışma yaşamına girmeleri beraberinde pek çok zorluğuda getirmiştir. Çünkü toplumsal olarak kadına atfedilen roller anne, eş ve evin düzenidir, bu rollerin dışında iş seçmek isteyen kadınlar toplumun tepkisini çekmiştir ve toplum kendi doğrultusunda kadınları iş hayatında yönlendirmiştir. Kadınların ev dışındaki ekonomik hayata girme isteği ekonomik nedenler olmakla birlikte diğer rolleri ile çalışma yaşamının üstesinden gelmeye çalışan kadın ağır bir yükün altına girmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, kadın, kadın girişimci, kent, ekonomi.

ABSTRACT

THE ROLE AND IMPORTANCE OF WOMEN ENTREPRENEUR IN URBAN LIFE

Celepli, Miray
M. Sc. Thesis in Business
Supervisor: Prof. Dr. Ayşe İRMİŞ

September 2011, 135 Pages

States have the attribution of gaining new area of employment, new production, facing rivalry or holding a place in international arena through entrepreneurship. For this reason, they would like to get benefit of all resources of entrepreneurship they have in their hands. When we look upon our country among developing countries, we see the high number of woman population on land. Currently it is studied to evaluate the potential of women as entrepreneurs with their low percent compared to their high population in number. Woman entrepreneurship has turned out to be a hotspot since it is easier for woman to enter to the sector, requires less capital and supplies beside being an employment resource. In order to take advantage of women as entrepreneurs, various projects and studies are held. These projects are mainly displayed in urban areas since in rural parts, the major field is agriculture and the concepts, such as resilience, risk, leadership are required more in cities.

While economy takes advantage of qualities of women in its rise, women also aim to cater for their needs by taking a role in economy. A large percent of women entering entrepreneurship facilities targets to supply the needs of their families. Entering into the world of business has brought lots of difficulties for them, yet. The roles attributed to woman as a societal tradition are her being a mother, a wife and keeping the house order. Those who wanted to choose a profession else than these classified roles met with the reaction of society, and the society directed women in their occupational life regarding their own traditions. While the main reason for women to become a part of economic life is related again with economic reasons, women have to shoulder a big burden during their business life together with other roles given to them.

Keywords: Entrepreneurship, woman, woman entrepreneur, urban, economy

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KENT VE EKONOMİ KAVRAMI

1.1. KENT KAVRAMI VE KENTLERİN ÖZELLİKLERİ.....	4
1.1.1. Geçmişten Bugüne Kent.....	6
1.1.2. Kentsel Yaşamda Kadının Rolü.....	7
1.2. KENT EKONOMİSİ.....	8
1.2.1. Ekonomi Kavramı.....	8
1.2.1.1. Ekonomik faaliyetlerin karakterleri.....	8
1.2.2. Kent Ekonomisi Kavramı.....	9
1.2.3. Türkiye’de Ekonomik Yapının Gelişimi.....	11
1.2.4. Türkiye’de kentleşme süreci.....	10
1.2.5. Köyden Kente Göç ve Çalışma Hayatı.....	12
1.2.5.1. Köyden kente göçün kadın işgücüne etkisi.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. KENT EKONOMİSİNDE GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ VE ETKİLERİ.....	16
2.1.1. Kavram Olarak Girişimci ve Girişimcinin Özellikleri.....	16
2.1.2. Girişimcilikle İlgili ve Benzer Kavramlar.....	20
2.1.3. Girişimcilerde Bulunması Gereken Beceriler.....	21
2.1.4. Girişimci Olma Şekilleri.....	22
2.1.4.1. Kendi işini kurarak girişimci olmak.....	22
2.1.4.2. Var olan bir işletmeye ortak olmak.....	23
2.1.4.3. Mevcut bir işlemeyi satın almak.....	23
2.1.4.4. Bir şirketin imtiyaz (franchising) hakkını devir almak.....	24
2.1.5. Girişimin Hayat Eğrisi.....	24
2.1.6. Girişimcilikle İlgili Yaklaşımlar.....	25
2.1.6.1. Bireysel yaklaşım.....	25
2.1.6.2. Çevresel yaklaşım.....	25
2.1.6.3. Firma yaklaşımı.....	25
2.1.7. Girişimcinin Oluşumuna Etki Eden Faktörler.....	26
2.1.8. Ekonomik Gelişimde Girişimciliğin Rolü.....	29
2.2. GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET FAKTÖRÜ VE KADIN GİRİŞİMCİ.....	30
2.2.1. Kadın Girişimcilik Kavramı ve Temel Özellikleri.....	32

2.2.2. Kadın Girişimci Tipleri.....	34
2.2.3. Dünya’da Kadın Girişimciliğin Gelişim Süreci.....	35
2.2.3.1. Türk Tarihinde kadın girişimciliğinin gelişim süreci.....	36
2.2.4. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar.....	37
2.2.5. İş- Aile- Kadın Girişimci.....	40
2.2.6. Kadınların Girişimci Olma Nedenleri.....	41
2.2.7. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar.....	42
2.2.7.1. Bireysel sorunlar.....	43
2.2.7.2. Toplumsal sorunlar.....	44
2.2.7.3. Yasal sorunlar.....	46
2.2.7.4. Yönetmel sorunlar.....	46
2.2.7.5. Finansal sorunlar.....	47
2.2.8. Kadın Girişimciliğin Avantaj ve Dezavantajları.....	47
2.2.9. Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Girişimciliği.....	49
2.2.9.1. Kırsal alanda kadın girişimciliği.....	49
2.2.9.2. Kadın girişimciliğinin kentsel alanda girişimcilik sahaları.....	51
2.2.9.3. Kent ekonomisinde kadın girişimciliği.....	53
2.2.10. Kadın Girişimcilerin Ekonomiye Katkıları.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE ARAŞTIRMANIN AMAÇ, YÖNTEM, BULGULARI

3.1. DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ARAŞTIRMASI.....	59
3.1.1. Araştırma Amaç, Yöntem ve Bulguları.....	61
3.1.2. Evren ve Örneklem.....	62
3.1.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	63
3.2. DENİZLİ KENT EKONOMİSİ.....	65
3.2.1. Denizli Kentinin Gelişimi.....	65
3.2.2. Denizli’nin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Denizli Kent Ekonomisi.....	66
3.3. DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI.....	67
3.3.1. Ankete Katılan Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular..	68
3.3.2. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Faktörler.....	71
3.2.2.1. Kişisel faktörler.....	71
3.2.2.2. Çevresel ve sosyal faktörler.....	74
3.2.2.3. Ekonomik faktörler.....	82
3.4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR.....	88
3.5. KADIN GİRİŞİMCİLERİN KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNE BAKIŞ AÇILARI.....	98
3.6. KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ROLÜ.....	100
SONUÇ.....	109
KAYNAKLAR	116
EKLER.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	135

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo-2.2.4.	Kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklar.
Tablo-2.2.9.1.	Türkiye’de istihdam edilen işgücü miktarı ve işgücüne katılım oranları-%-2009.
Tablo-3.1.1.	Örneklem yeterlilik analizi testi (KMO and Bartlett's Test)
Tablo-3.3.1.1.	Katılımcıların yaşa göre dağılımı
Tablo-3.3.1.2.	Katılımcıların doğum yeri
Tablo-3.3.1.4.	Katılımcıların çocuk sayısı
Tablo-3.3.1.5.	Katılımcıların eğitim seviyesi
Tablo-3.3.2.1.1.	Katılımcıların yaptıkları iş ile ilgili eğitim alıp almadıkları
Tablo-3.3.2.1.2.	Katılımcıların girişimcilikten önce yapmış oldukları iş
Tablo-3.3.2.1.3.	Katılımcıların işleri için harcadıkları çalışma süresi
Tablo-3.3.2.1.4.	Kadın girişimciliğin bireysel hayat üzerindeki etkisi
Tablo-3.3.2.2.1.	Kadın girişimcilerin girişimci olma nedenleri
Tablo-3.3.2.2.2.	Eş, baba ve anne mesleği
Tablo-3.3.2.2.3.	Katılımcıların iş kurmaları konusunda nihai kararı kimin verdiği
Tablo-3.3.2.2.4.	Katılımcıların kendi hesabına mı ortak ile mi çalıştıkları
Tablo-3.3.2.2.5.	Katılımcıların sermayeyi temin etmeleri
Tablo-3.3.2.2.6.	Girişimci olma konusunda manevi destek alınıp alınmadığı
Tablo-3.3.2.2.7.	Destek alan kadın girişimcilerin destek kaynakları ve en çok kimlerden destek aldıkları
Tablo-3.3.2.2.8.	Katılımcıların girişimci olmalarının kadın olarak rollerinizi nasıl etkilediği
Tablo-3.3.2.3.1.	Katılımcıların ailelerinin toplam geliri
Tablo-3.3.2.3.2.	Katılımcıların iş yerinde eleman çalıştırıp çalıştırmadıkları
Tablo-3.3.2.3.3.	Katılımcıların iş yerinde çalıştırdıkları eleman sayısı
Tablo-3.3.2.3.4.	Kadın girişimcilerin önem sırasına göre işyerlerine maddi destek buldukları yerler
Tablo-3.3.2.3.5.	Katılımcıların iş yerlerinde elde ettikleri gelirin evlerinin toplam gelirinin yüzde kaç olduğu
Tablo-3.3.2.3.6.	Katılımcıların elde ettikleri geliri nasıl kullandıkları
Tablo-3.3.2.3.7.	Katılımcıların girişimci olmalarının ekonomik hayatlarını nasıl etkilediği
Tablo-3.4.1.	Katılımcıların işyerlerini kurarken sorunla karşılaşp karşılaşmadıkları
Tablo-3.4.2.	Katılımcıların girişimci olarak işlerini yürütürken problemle karşılaşp karşılaşmadıkları
Tablo-3.4.3.	Katılımcıların girişimci olmaya karar vermekle risk alıp almadıkları
Tablo-3.4.4.	Katılımcıların iş yerlerini kurarken karşılaştığı problemler
Tablo-3.4.5.	Kadın girişimcilerin önem sırasına göre karşılaştıkları sorunlar
Tablo-3.4.6.	Katılımcıların girişimci olmakla aldıkları en büyük risk
Tablo-3.4.7.	Katılımcıların işlerini kurarken kadın olmalarından kaynaklanan sorunlar olup olmadığı
Tablo-3.4.8.	Katılımcıların sosyal hayatındaki kadın rolleri ile girişimci kadın rolleri arasında çatışma olup olmadığı

Tablo-3.4.9.	Evet ise girişimci kadın rolleri ile hangi diğer toplumsal rollerinin çatıştığını belirtiniz.
Tablo-3.4.10.	Katılımcıların kendilerine zaman ayırabiliyorlar mı?
Tablo-3.4.11.	Katılımcıların iş ve aile hayatlarını birlikte yürüttüklerinden dolayı kaynaklanan strese giriyorlar mı?
Tablo-3.6.1.	Katılımcıların girişimci olarak yaptıkları işin türü
Tablo-3.6.2.	Katılımcıların çalıştıkları sektörler
Tablo-3.6.3.	Katılımcıların eğitim düzeyleri ve işletme büyüklükleri arasındaki ilişki.
Tablo-3.6.4.	Katılımcıların toplam gelirleri ve çalıştıkları sektör arasındaki ilişki.
Tablo-3.6.5.	Kadın girişimcilerin işlerini kurarken sermaye temin kanalları ile çalıştıkları sektör arasındaki ilişkinin karşılaştırılması

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
BMSK-UNIDO	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
CD	Compact Disc
CNN	Cable News Network (ABD Menşeli Haber Ajansı / Kanalı; Kablolu Haber Şebekesi)
CORDAID	Catholic Organization for Relief and Development Aid
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin
DB-WB	Dünya Bankası
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
FORUM	Fuarcılık ve Kalkınma İşbirliği Şirketi
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GAP-ÇATOM	Güneydoğu Anadolu Projesi -Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
GAP-GİDEM	Güneydoğu Anadolu Projesi- Girişimci Destekleme Merkezleri
GİDEM	Girişimci Destekleme Merkezleri
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IBM	International Business Machines Corporation (Uluslararası İş Makineleri)
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMF	International Monetary Fund(Uluslararası Para Fonu)
İpsos KMG	Knowledge Management Group (örnek bazlı araştırma şirketi)
KAGİDER	Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği
KEDV	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
KHK	Kamu Hizmeti Komisyonu
KİG	Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi
KOBİ	Küçük ve orta büyüklükte işletme
KOSGEB	Küçük Ve Orta Ölçekli Sanayiye Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
MEKSA	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı
M.Ö	Milattan Önce
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı)
OECD	Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organization for Economic Cooperation and Development)
SEED	Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı
SELİS	(Kadın danışmanlık merkezi)
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TES-AR	Toplum, Ekonomi, Siyaset Araştırma Merkezi
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu

TİKA	Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TUSİAD	Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
TÜGİAD	Türkiye Genç İş Adamları Derneği
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
UÇÖ-ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
WEDGE	Kadın Girişimciliği geliştirme Programı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
WEP	Kadın Girişimciliği Programı

GİRİŞ

Kentsel yapılar, insan ilişkileri ve davranışlarının doğal çevre ile etkileşimi sonucu oluşmaktadır (Turan, 2009; 17). Bu yapılar, zaman içerisinde yaşanan savaşlar ve doğal afetler gibi nedenler sonucu değişim gösterirler (Genç, 2008; 29) dolayısıyla, kentlerde yaşayan toplumlar ve onların kültürleri de zaman içerisinde farklılaşır. Kentlerde farklı yaşam kültürlerinin oluşması XVII. ve XVIII. yüzyıllarda olmuştur. XIX yüzyılda kentler büyük sanayi mekezleri haline gelmiştir. Bu gelişmeler XX. yüzyılla birlikte dünyaya yayılmaya başlamıştır (Ertürk ve Sam, 2009; 35, 36).

Kentler; sanayi öncesi kentler, geçiş aşamasındaki kentler ve sanayi kentleri olmak üzere üçe ayrılırlar. Sanayi öncesi kentler, sanayi öncesi feodal toplumların; geçiş aşamasındaki kentler, gelişmekte olan toplumların; sanayi sonrası kentler ise gelişmiş, sanayileşmiş toplumların kentleridir (Keleş, 2008; 141). Sanayi kentinin en önemli özelliklerinden biri kadının evin dışındaki dünyaya açılması ve sanayi alanlarında çalışma yaşamına girmesidir (Keleş, 2008; 143). Sanayi Devrimiyle beraber, üretim değişmeye ve geniş çapta sistemli üretimler gerçekleştirmeye başlamıştır. Böylece el emeği, ev ölçeği üretim ve tarıma dayalı üretim de değişmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte, buhar gücünün ortaya çıkardığı değişiklikler kentlerde fiziki değişikliklere neden olmuştur. Fabrikalar kurulmuş, sanayide çalışan işçi sınıfı oluşmuş ve bu işçilerin konutları ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nden günümüze kadar oluşan teknolojik gelişme, otomasyonu da beraberinde getirmiştir (Ertürk ve Sam, 2009; 36).

Sanayileşme süreci öncesinde tarım toplumunda erkekle beraber üretim sürecine katılan kadın işgücü, sanayi toplumuna geçişle beraber, sanayi merkezleri olan kentlere eşleriyle beraber göç etmeye başlamışlardır. Erkeklerin sanayi kuruluşlarında çalışması sonucu elde ettikleri ücretin düşüklüğü kentlerde yaşam kalitesini sağlamak için yeterli olmamıştır. Ayrıca, henüz düzenlenmemiş olan işçi haklarıyla ilgili hukuki sistemin olmaması erkek iş gücünün her an işten çıkarılma tehlikesini doğurmuştur. Diğer taraftan, kadın iş gücünün o zamana kadar sanayiye kazandırılmamış olması ve sanayi için üretken olmaması işletmeler için kadın nüfusunun atıl iş gücü olarak görülmesine sebep olmuştur. Bu sebeple işletmeler, kadın iş gücünü de üretime katma çabası içerisine girmişlerdir. Tarım toplumunda çalışma alışkanlığı edinmiş kadın için de ev dışı alanda somut bir ürün

ortaya koyma arzusu kendini göstermiş, üstelik alışmaya çalıştıkları yeni kent hayatında evlerinin maddi geçimine katkıda bulunmak kaçınılmaz olmuştur.

Sanayileşme ile beraber dışarıda işçi olarak üretime katılan kadın, özellikle II. Dünya Savaşı'nda erkeklerin savaşa gitmesi ve savaş sonucunda erkek nüfusunun azalması ile beraber zaman içerisinde uzmanlaştıkları üretim hayatında daha fazla görülmeye başlamıştır. Ancak bu defa sadece işçi olarak değil kocalarından, babalarından kalan yeri işleten ve geçimlerini sağlayabilmek için iş yeri kuran kadınlar olarak da görülmüşlerdir. Özellikle 1970'li yıllardan itibaren küreselleşme süreci ile beraber iletişim ve ulaşımın artması ve kolaylaşması dünya genelinde de evde veya dışarıda girişim faaliyetinde bulunan kadın sayısını arttırmıştır.

1980'li yıllar liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün benimsendiği yıllardır (Soysal (b), 2010; 88). 1980'lerden sonra girişimcilik kelimesi dünya çapında daha çok kullanılır olmuştur (Dilsiz ve Kölük, 2008; 4). Sadece erkek girişimciler için değil aynı zamanda kadın girişimciler için de serbest ekonomik politikalar önemli fırsatlar sunmuştur. Bu dönemlerde küçük işletmeler yoksulluktan kurtulmanın bir yolu olarak görülmüştür. Ayrıca kadın istihdamı küçük işletmelerle bağlantılıdır. Bu yıllarda 3. Dünya ülkeleri, girişimciliğin tarım ve sanayinin dışına taşan bir öneminin olduğunu düşünmüş ve ekonomide önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır (Soysal (b), 2010; 88). Kadınların girişimciliğe uygun olduğu keşfedilmiş ve kadınların girişimci olmalarını daha fazla teşvik etmek için fırsatlar sunulmaya başlanmıştır (Top, 2006; 21). Böylece, küçük girişimcileri ve kadın girişimciliğini destekleyen politikalar artmıştır (Soysal (b), 2010; 88, 89). Bu politikaların ve fırsatların yanı sıra, zamanla kadınların girişimci olmalarında etkili olan diğer faktörler de ortaya çıkmıştır. Genel olarak, dünyada kadınları destekleyen ve koruyan yasaların çıkması, şehirleşme oranındaki artış, ekonomik problemler, eğitim düzeyinin yükselmesi, ev işleri ve çocuk bakımı gibi hizmetlerin dışarıdan temin edilmesi, evlenme yaşının ve boşanma oranlarının artması kadın girişimcilerin hızla artmasına neden olmuştur (Soysal (b), 2010; 89).

Kadınlar girişimci olarak ekonomiye fiziksel güçlerinin yanı sıra zihinsel güçleri ile de katkı sağlamaktadırlar. Girişimcilikle yeni istihdam imkânları oluşturup, istihdamı arttırmakla kalmamakta aynı zamanda, evde yapmış oldukları parça başı üretimlerle

sanayinin taşeronculuğunu yapmaktadırlar. Genellikle bildikleri işler doğrultusunda girişimcilikte bulunan kadınlar girişimciliklerini küçük atölyeler ya da evde yapılan üretim şeklinde gerçekleştirmektedirler. Zaman içerisinde, üretim konusunda uzmanlaşan ve yeni yatırımlar yapan kadın girişimciler, ekonomide ki ve üretim konularında ki önemli açık alanları da doldurarak, sanayinin kalkınmasına ve ekonominin kalkınmasına katkı vermektedirler.

Genel olarak yukarıda anlatılan doğrultuda ele alınan bu çalışmanın ilk bölümünde; kent ve ekonomi kavramları üzerinde durulmuş ve kentsel yaşamda kadının rolü, Türkiye’de kent ekonomisi, köyden kente göç ve çalışma hayatında kadın işgücünden bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; girişimcilik, girişimcilikte cinsiyet faktörü, kent ekonomisinde kadın girişimciliği ve kadın girişimciliğinin ekonomiye katkıları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Denizli Kentindeki girişimcilik ve kadın girişimcilerin Denizli kent ekonomisindeki yerlerini ve rollerini araştırılan mülakat ve anket çalışması yer almaktadır. Yapılan çalışmada amaç, girişimci potansiyeline sahip Denizli’de bulunan kadın girişimcilerin kent ekonomisi içerisindeki rolleri ve yeri üzerine yönelik bir durum tespiti yapmaktır. Araştırmanın diğer amaçları, kadın girişimcilerin nasıl bir ekonomik ve sosyo-kültürel profil sergilediğini (yaş, eğitim, medeni durum vb.), iş kurma nedenlerini, ekonomik faaliyet gösterdikleri sahaları, girişimci olmalarında kimlerden yada hangi kuruluşlardan destek aldıklarını, kadın girişimci olarak nelerle karşılaştıkları ve rol çatışmalarının neler olduğunu tespit etmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL OLARAK KENTİN VE EKONOMİNİN TANIMI

1.1. KENT KAVRAMI VE KENTLERİN ÖZELLİKLERİ

Geçmişten bugüne kadar insanoğlu hayatta kalmak için mücadeleler vermiştir. İlk başlarda mücadeleler küçük yerleşim yerlerinde yapılmıştır. Mücadelelerin yapıldığı bu küçük yerleşim yerleri zamanla büyüyerek kentleri oluşturmuştur. Kentler, içinde bulunan insanların tarım ve hayvancılık dışı faaliyetlerde bulunduğu, toplumsal ilişkiler ve nüfus yoğunluğu gibi özellikleri bakımından kırsal alanlardan farklı olan yerlerdir (Kaya, www.pendik.bel.tr; 3). Kasaba ve köy gibi yerleşim yerlerinden daha fazla insan barındıran kentler, insanların doğayla olan yerleşme ilişkilerinde yeni ve ileri bir aşama olarak diğer yerleşme biçimlerinden ayrılır (Özer, 2004; 2, 4).

Max Weber kent kavramını; ekonomik ve sosyal örgütlenme biçiminde ele alırken, tanımında bir yerin kent olabilmesi için; savunma amaçlı kalesinin, pazarının, mahkemesi ve otonom yasalarının ve kısmi bir ekonomi ve özerkliği olması gerektiğini belirtir (Karakaya, <http://iskenderkarakaya.wordpress.com>). Karl Marx kenti; üretim araçları mülkiyeti temelinde tanımlamıştır. Emil Durkheim ise kenti; iş bölümü ve dayanışmanın esas olduğu ve bunun sonucunda yapının meydana geldiği bir oluşum olarak resmetmiştir. Sorokin'in kent tanımı ise kümelenmiş guruplardan oluşan bir varlık biçiminde olmuştur. Louis Wirth'e göre kent; nüfus yoğunluğu ve istatistik değerlerden oluşan olguların toplamıdır. Bütün bunların ışığında kentin üç temel özelliği olduğu söylenebilir. Bunlar; nüfus yoğun, yerleşmenin büyük olduğu ve heterojen olan yapılardır. Genel bir tanımı ile kent; kendine özgü yaşam kuralları içerisinde farklı sosyal sınıfların barındığı ve yapay çevrenin doğal çevreye egemen olduğu bir yerleşim yeridir. Kentin tanımı, kenti belirleyen; nüfusu, yönetsel sınırları, yönetsel yapısı, ekonomik ve sosyolojik yapısı gibi özelliklerine göre yapılır (www.ekodialog.com (a)).

Kent, bazı kaynaklara göre on bin, bazılarına göre ise yirmi binin üzerinde nüfusun oluşturduğu bir yerleşim alanıdır. İnsanların tarım dışı alanlarda sanayi ve hizmet alanlarında çalıştığı ve karışık bir yapıya sahip sosyal açıdan birbirine benzemeyen bireylerin oluşturduğu sosyo-ekonomik yerleşme birimidir (Akgür, 1997; 4). Esas alınan

bazı kriterler şunlardır: Nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu, yaşam biçimi, merkez ve idari fonksiyonları.

Bir yerin kent sayılabilmesi için kesin bir ölçüt yoktur. Bununla birlikte kentlerde köylere nazaran daha fazla insanın olduğu ve merkezi bir yapının sergilendiği söylenebilir (Bekil, <http://cografiegitim.blogcu.com>). Kent yerleşmeleri görünümüleri, sosyal yapıları, nüfusları, fonksiyonları vb. özellikleri ile kır yerleşmelerinden ayrılır. Kentler insanların peyzaj içerisinde kullandıkları beşeri tesisleri, resmi ve hususi binaları, parkları, caddeleri ve sokakları olan yerleşim alanlarıdır (Bayartan, 2005; 86-88). Kentler yerleşim alanları olmanın da ötesinde, tarihi, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik, teknolojik vb. özellikleri de bünyelerinde taşırlar (Turan, 2009; 4).

Kentler, karışık sosyal bir gruptur. İnsanlar birbirlerine yakın oturmalarına rağmen sosyal ilişkiler bakımından birbirlerinden uzaktırlar. Kentler, kişiliğin ve özgürlüğün gelişmiş olduğu yerdir. Kentlerde insanlar, ilişkilerini, alışmış oldukları geleneksel yollarla değil daha resmi yollarla düzenlerler (aile, akraba ve hemşehri gibi gruplarda gayri resmi ilişkiler varlığını sürdürür). Ancak genelde belirleyici olan hukuksal-resmi (formal) düzenlemelerdir. Uzmanlaşmaya dayalı farklılaşmış resmi iş organizasyonları yaygınlaşmıştır (www.dewforum.info/). Farklı yaşam ve çalışma koşulları farklı kültürleri ortaya çıkarmış, bu da bireylerin birbirlerine benzemeyen özelliklerinin oluşmasına neden olmuştur (Yıldırım, 2003; 39, 40).

Kırsal kesim ve kent arasındaki ayırım tek bir özellikten ya da etmeden kaynaklanmamaktadır. Kırsal kesim ve kent birbirine sıkı sıkıya bağlı işlevsel özelliklere sahiptir (Akgür, 1997; 10). Yani kent ile kırsal kesim her zaman birbirinden kesin çizgilerle ayrılmaz. Bazı insan toplulukları kentlerle kırsal kesimlerin ortak özelliklere sahip olduğu yerlerde yaşarlar (Keleş, 2008; 109). Bu nedenle kırsal kesim nerede sona erip, kentin nerede başladığı konusu kesinlik taşımamaktadır (Akgür, 1997; 10). Yerleşmelerin kademelenmesinde günümüzde farklı kavramlar da kullanılmaktadır. Büyük kent anlamına gelen metropolis, kent sınırları olarak olmasa da ekonomik ve toplumsal yönden bütünleşmiş birimler olan büyük kent bölgesi anlamındaki metropoliten bölge, metropoliten bölgelerin bir araya gelmesi ile oluşan bölge olarak da pek büyük kentsel bölge

(megalpolis) ve kentleşme hareketlerinin bir gün bütün yeryüzünü aralıksız bir kentsel alana dönüştürmesi anlamını taşıyan ecumenopolis'lerdir (Keleş, 2008; 112, 113).

1.1.1. Geçmişten Bugüne Kent

İnsan ilişkileri ve davranışlarının doğal çevre ile etkileşimi sonucu kentsel yapılar oluşmaktadır (Turan, 2009; 17). Yapılan araştırmalarda ilk büyük kent topluluklarının verimli ovalar ve akarsuların yakınlığında kurulduğu görülmektedir. İlk büyük kent toplulukları Nil, Dicle, Fırat ve Indus nehirleri etrafında ve Akdeniz'in kıyılarında kurulmuştur. Zamanla doğuya ve batıya yönelme göstermişlerdir (Ertürk ve Sam, 2009; 33). İlk kentler büyüklük bakımından köylerden farklıdır. Bu kentler o zaman için çok büyük fakat bugünkü kentler için küçük olan yerleşim yerleridir (Berkay, 2009; 29). Farklı kültürler, iklimler, coğrafyalar, yaşanan tarihi, sosyal, fiziksel, yasal ve ekonomik süreçler kentlerin oluşmasını sağlar (Turan, 2009; 9). Kentler yaşam tarzı ile ortaya çıkan yapılar oldukları için kentlerin modelleri birbirlerinden farklıdır.

Sanayi öncesi kentler sanayi öncesi feodal toplumların, geçiş aşamasındaki kentler geliştirmekte olan toplumların, sanayi sonrası kentler ise gelişmiş, sanayileşmiş toplumların kentleridir (Keleş, 2008; 141). Teknolojik ve ekonomik açıdan çok gelişmemişlerdir. Bu dönemde elit tabakanın dışında ki sınıflar, toprağı işleyen köylüler ve zanaatkarlardı. Bu arada loncalar ekonomik gelişme ve örgütlenmede önemli yere sahiplerdi (Yıldırım, 2003; 8). Loncalar rekabetin şiddet kazanmasını önler, denetlemiş oldukları etkinlik dallarındaki, mal ve hizmet üretimini, fiyatları, personel yetiştirme gibi ilkelerini belirlerdi (Keleş, 2008; 142). Kır-kent ayrımı netti. Geçiş dönemi kentleri ise sanayi öncesi ve sanayi sonrası kentin özelliklerini taşımaktadır. Bu dönemde kentler köylere nazaran daha üstün imkânlar sunmaktadır (Keleş, 2008; 142). Ekonomik ve teknolojik gelişmeler daha hızlı gelişmektedir. Sanayi kentleri, sanayi öncesi kentlerin aksine ticaret ve sanayi özelliği çevresinde geliştirmekte, yönetim ve dinsel özelliği ikinci planda bulunmaktadır. Toprak kullanımında yüksek derecede uzmanlaşma ve iş bölümü gözlenmektedir (Yıldırım, 2003; 8). Bu dönemde kentlerde yerleşim ve çalışma alanları birbirlerinden ayrılmıştı ve toplumun elit tabakası merkezin dışına yerleşerek merkezdeki alanları elit tabakanın dışındaki halka bırakmışlardı. Böylece yeni mahalle ve yöre kentleri kurulmuştu. Sanayi öncesi önemli sayılmayan birçok uğraş sanayi kentlerinde büyük rağbet görmeye

başlamıştı. Sanayi kentlerinde dinin kentlerin yaşamını etkilemesi devam etmiş fakat sanayi öncesi döneme nazaran etkisi büyük ölçüde azalmıştı. Bu dönemin en önemli değişikliklerinden biri de sanayi kentin de kadının dış dünyaya açılmasıdır. Kadın dış dünyadaki çalışma yaşamına girmiştir (Keleş, 2008; 143).

Sanayi Devrimi ile kentleri biçimlendiren etkenler değişmeye başlamıştır. Üretim biçimleri insanların yaşam tarzlarını değiştirmiştir. Sanayi öncesi dönemde karmaşık olmayan kent yapısı değişmiştir. Artan nüfus kentlerde yığılmaya başlamıştır (Enlil, www.yildiz.edu.tr). Kentleşme oranları artmış, tarımın da makineleşmesiyle tarımda insan ihtiyacı yarıya kadar düşmüştür. Bu yüzden tarım işiyle uğraşan insanların birçoğu kentlere göçerek buradaki kent sanayilerinde (demir çelik fabrikaları gibi) çalışmaya başlamıştır. Yeni ulaşım araçları ortaya çıkmaya başlamıştır. Makine çağı ile birlikte üretim değişmeye ve geniş çapta sistemli üretimler gerçekleşmeye başlamıştır. El emeği, ev ölçeği üretim, tarıma dayalı üretim değişmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte, buhar gücünün ortaya çıkardığı değişiklikler kentlerde fiziki değişikliklere neden olmuştur. Fabrikaların kurulması, işçiler ve bu işçilerin konutları ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nden günümüze kadar oluşan teknolojik gelişme otomasyon çağını açmıştır (Ertürk ve Sam, 2009; 36). Değişimin fiziksel ortamlara yansımaları sonucu metropoller (büyük kentler) ve megalopolis'ler (çok daha büyük kentler) oluşmuştur (Ertürk ve Sam, 2009; 36).

1.1.2. Kentsel Yaşamda Kadının Rolü

Kent yaşamı içerisinde değişimi çok boyutlu ele almak gerekir. Bunlardan biri de, sanayi ve hizmet kuruluşları açısından kadın iş gücünün üretim hayatına katılması sürecidir. Sanayileşme süreci öncesinde tarım toplumunda erkekle beraber üretim sürecine katılan kadın iş gücü sanayi toplumuna geçişle beraber, sanayi merkezleri olan kentlere eşleriyle beraber göç etmeye başlamışlardır. Eşleri, sanayi kuruluşlarında çalışmalarına rağmen elde edilen ücretlerin düşüklüğü kentlerdeki yaşam kalitesini sağlamak için yeterli değildir. Ayrıca, henüz düzenlenmemiş olan işçi haklarıyla ilgili hukuki sistemin olmaması erkek iş gücünün de her an işten çıkarılması tehlikesini beraberinde getirmiştir. Diğer taraftan ise, kadın iş gücünün çalışacak gücünün olmasına rağmen sanayiye kazandırılmamış olması ve sanayi için üretken olmaması işletmeler için kadın nüfusunun atıl iş gücü olarak görülmesine sebep olmuş ve kadın iş gücünü de üretime katma çabası içerisinde girmişlerdir.

Tarım toplumunda çalışma alışkanlığı edinmiş kadın için de ev dışı alanda somut bir ürün ortaya koyma arzusu kendini göstermiş, üstelik alışmaya çalıştıkları yeni kent hayatında evlerinin maddi geçimine katkıda bulunmak adeta kaçınılmaz olmuştur.

1.2. KENT EKONOMİSİ

1.2.1. Ekonomi Kavramı

Ekonominin tanımında görüş birliği yoktur bu nedenle de birçok tanım vardır. Bu tanımlardan bazıları; ekonomi, para ile ilgisi olsun ya da olmasın kişiler arasındaki mübadele işlemlerinin incelenmesidir. Ekonomi, kıt olan üretim faktörlerinin nasıl bir araya getirilip işleneceğini ve üretim sonucu oluşan mamüllerin insanlar arasında nasıl dağıtılacağını inceleyen bilim dalıdır (www.yenibilgiler.com). Ekonomi, sonsuz ihtiyaçları olan insan ile bu ihtiyaçların karşılandığı doğa arasındaki ilişkileri araştıran bilimdir (İşgüden ve Turanlı, 1992; 90). Bir başka deyişle ekonomi, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için harcamış oldukları çabaları ve bu doğrultuda maddi refah sahibi olmak yapılan iktisadi faaliyetleri inceleyen sosyal bir bilim dalıdır (Erarı, 2008; 1). Ayrıca ekonomi, insanların günlük faaliyetlerini nasıl sürdürdüklerini ve yaşamlarını sürdürebilmek için üretim ve tüketim faaliyetlerini nasıl organize ettiklerini inceleyen bilim dalıdır. Bu doğrultuda ekonomi, toplumların nasıl geliştiğini inceleyen bilim dalıdır (www.yenibilgiler.com). Ekonomi toplumun kıt kaynaklarının nasıl yönetileceğini araştırır. Ekonomistler insanların nasıl, ne kadar çalışacaklarını, ne alacaklarını, ne kadar tasarruf edeceklerini, yatırımlarını nasıl sarf edeceklerini araştırır. Ekonomistler bir bütün olarak kuvvetler ve trendlerin ekonomiyi etkilemelerini ortalama gelir artışı ile birlikte, iş bulamayan nüfusun fonksiyonunu ve yükselen fiyatların oranını analiz eder (Mankiw, 2008; 4).

1.2.1.1. Ekonomik faaliyetlerin karakterleri

Ekonomi çeşitli düzeylerde ele alınmaktadır. Mesela, tüketiciler ve firmaların kararları araştırılabilir yada pazardaki belirli mal ve hizmetlerin tüketici ve firmayla etkileşimi incelenir veya ekonomik operasyonlar, pazarda tüm karar vericilerin faaliyetlerinin toplamı olarak bir bütün halinde araştırılır (Mankiw, 2008; 28).

Ekonomik faaliyet; insanın çalışmak için yaptığı işler ve bu işlerin sonuçlarıdır. Bu bağlamda üretim ve tüketim faaliyetleri ekonomik faaliyetlerdir. İnsanlar tarafından yapılan ekonomik faaliyetler, sosyal ve ferdi faaliyetler olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlar birbirlerini tamamlarlar (Zeytinoğlu, 1980; 21). Ailelerin, kişilerin ve işletmelerin eylemleri mal ve hizmetlerin fiyatlarını ve miktarlarını belirler. Çeşitli eylemler sonucu elde edilen ekonomik bilgiler işletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri ve kâr elde edebilmeleri için önemlidir. Bu bilgiler bireyler için de önemlidir. Çünkü bireyler ihtiyaçlarını fiyatlara göre belirler (Mercan vd, 2010; 67).

Ferdi karakterler: Tüm iktisat teorisi, motivasyonların etkisi ile insan davranışlarının değişebileceğine dayanır. Bu da insan tercihlerinin fiyat ve kazançlara göre etkilendiğini gösterir. Ferdi çıkarlar hayatımızın birçok bölümünde oldukça etkilidir (Gwartney ve Stroup, 2008; 13). İnsanların kendileri için en iyi olan seçimi bildiği yada en azından bunları yaptığı zaman iyi olduğunu düşündüğü varsayılır. Buna göre insanlar zamanlarını ve diğer kaynaklarını kendileri için en mantıklı olacak şekilde kullanırlar. Fakat seçimlerinin diğer insanları ne kadar etkileyeceği konusunda çok fazla düşünmezler. Kendileri için en iyi olanı düşünerek kendi çıkarları için seçim yaparlar (Parkin vd, 2008; 7).

Sosyal karakterler: Ekonominin işleyişini anlamak, yaşamın büyük kısmını anlamaktır. İnsanlar kazandıkları para ile kazanmaya ihtiyaçları oldukları para arasında zamanlarını çekiştirip dururlar. Toplumun merkezinde yer alan ekonomi insanların kazandıkları ve satın alabilecekleri ile ilgilendir. Bu da insanların ekonomiyi anlayarak yaşamın uğraşını anlamalarını sağlar (Galbraith ve Salinger, 2002; 16). Bu nedenle, ekonomi hem bireyler hem de toplum için önemlidir.

1.2.2. Kent Ekonomisi Kavramı

Kentlerin var oluşu incelendiğinde, bunun nedeninin ekonomik nitelikli olduğu görülmektedir. Bu nedenlerden ilki; doğal kaynakların farklı dağılımı ve ulaşım olanaklarındaki farklılıktır. Suya ve tarımsal alanlara yakın kentlerin gelişmesi bunu ispatlamaktadır. İkinci etken; ölçek ekonomisidir. Bu, içsel ölçek, dışsal ölçek ve kentleşme ekonomileri olarak üç farklı gruba ayrılabilir. İçsel ölçek ekonomilerinde üretim tesisleri ve

firmalar söz konusu olabilir. Sanayi tesislerinin çevrelerinde kentlerin oluşması bunu kanıtlamaktadır. Dışsal ölçek ekonomileri de firmaların diğer firmaların etkinliklerinden sağladıkları yarardır. Bu tür ekonomilerde kentlerin gelişmesi firmaların gelişmesi ile sınırlıdır. Kentleşme (yığınlaşma) ekonomisi ise, bir firmanın belirli bir alanda bulunması ile sağladığı tüm faydaları içermektedir. Kentleşme ekonomileri kentlerin oluşmaları ve gelişmeleri üretimde doğrudan rol oynamaktadır. Üçüncü etmen ise tarımda ölçek ekonomilerinin veya verim arttırıcı koşulların varlığıdır. Kent halkı kırsal kesimin üretimine bağımlıdır. Eğer kırsal kesim sadece kendi gereksinimlerini karşılayacak kadar üretim yaparsa kentler gelişemez. Kırsal kesimin de kendi gereksiniminin dışında arz için üretim yapabilmesi için makineleşme ve verim arttırıcı düzenlemelere gereksinim oluşmaktadır (Ertürk ve Sam, 2009; 39). Bütün bu kural ve koşullara ait özellikler gösteren kentler her türlü ekonomik ve toplumsal değişimden de payını almaktadır (www.geldik.com).

1.2.3. Türkiye’de Ekonomik Yapının Gelişimi

Türkiye’deki ekonomi, politik olaylardan ve izlenen sonuçlardan ötürü dönem dönem dalgalanmalar yaşamıştır. Genel anlamda Türkiye ekonomisine göz atarsak;

- 1923-1929 arasında “özel girişimciliğe teşvik”,
- 1930-1946 arasında “devletçilik ve yansımaları”,
- 1946-1960 arasında “liberal ekonomiye geçiş”,
- 1960-1980 arasında “planlı ekonomi denemesi”.

1980’den günümüze kadar olan süreci “dışa açık liberal ekonomi” olarak beş döneme ayırabiliriz (www.igiad.com).

1923-1929 dönemi tüm dünyada liberal politikaların uygulandığı bir dönem olmuştur. Politikalar özel girişimci önderliğinde ve dışa açık bir ekonomik yapı içerisinde gerçekleşmiştir. Bu yıllarda devlet özel girişimleri teşvik etmiştir. Böylece devlet tekelleri kurulmuş ve daha sonra bunların işletmeleri özel sektöre devredilmiştir. Aynı dönemde milli sanayiye geliştirme çabaları gösterilmiştir. Teşvik-i Sanayi Kanunu ile birlikte hammaddelerin ithalatını kolaylaştıracak gümrük tedbirleri alınmıştır. Milli bankalar

kurularak (İş Bankası, Tütüncüler Bankası ve Sanayi ve Maadin Bankası), İstanbul Ticaret ve Tahıl Borsası açılmıştır. Anonim şirketlerin kurulmaları kolaylaştırılmış, sigara üretimi devletleştirilmiş, şeker fabrikaları için teşvik kanunu çıkartılmıştır. Müdahale etme konusunda devlet en az düzeyde davranmıştır. 1929 Dünya İktisat Bunalımı yaşanmış Türkiye’de bundan etkilenmiştir. Türk parasının değeri ve dünya piyasa ürünlerimizin değeri düşmüştür (Egeli, <http://korkutatauniversitesi.com>). 1930’lu yıllarda yapılan müdahalelerin olumlu sonuçları alınmaya başladığında II. Dünya Savaşı patlak vermiş ve ekonomide yeniden sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştır (İrmiş vd, 2010; 58).

II Dünya Savaşı sonrasında başlayan Soğuk Savaş Döneminde, Dünya ülkeleri, askeri olarak Sovyetler Birliği’nin önderliğini yaptığı Varşova Paktı ile ABD’nin önderliğini yaptığı NATO Paktı etrafında kümelenmiştir. ABD kendi etrafında kümelenen ülkelere serbest piyasa ekonomisini önermektedir, Türkiye, 1930-1946 yılları arasında dışa kapalı bir politika izlemiş, savaşta tarafsız kalmıştır. Savaş sonrası oluşan ekonomik olumsuzlukları gidermek amacıyla, ABD’den verilen dış yardımları almıştır. 1950 yılında iktidara gelen parti liberal ekonomi politikaları uygulamıştır. Merkez Bankası’nda kısa vadeli dış borç ödemeleri artmış, serbest politikalar hep ithalatın lehine işlemiş ve ihracat giderek düşmüştür. Bütün bunlar ekonomiyi darboğaza götürmüştür. IMF ile antlaşma yapmıştır.

1960-1980 dönemi planlı ekonomi denemesinin yapıldığı yıllardır. Bu dönemde sanayi politikalarının temelini ithal ikameciliği oluşturmuştur. Planlamanın uygulanabilmesi için Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. İçeride kaynak kullanmaya dayalı, dışarıda korumacılığı öne çıkaran İthal İkameci modelde kaynak kapmak için devlet koruması altında 1971 yılında Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TUSİAD) kurulmuştur (Öztürk, 2008; 31, 32).

1980 sonrası Devlet sanayileşme sürecini etkileyen belli başlı tüm araçlar elden çıkarılmaya başlanmış ve bu doğrultuda rolünü de hızla azalttığı bir döneme girilmiştir. Sanayi kuruluşları yabancılara satılmaya başlanmış bazılarında ise şirket evlilikleri hızlanmıştır. Bunlar sanayi üretiminde, yatırımlarda devletin yerini yerli ve yabancı sermayenin alması anlamına gelmektedir. Sanayileşme ile ilgili politikalarda da dış dinamikler ortaya çıkmıştır (Şenses ve Taymaz, 2003; 2, 3).

1.2.4. Türkiye’de Kentleşme Süreci

Nüfus sayımı sırasında her yıl ortalama artan miktarın, dönemin başındaki kentsel nüfusa oranına (yıllık ortalama kentleşme hızı) bakıldığı zaman, Dünya Savaşı yıllarında (1940-1945) savaş nedeni ile yavaşlamış olan kentleşme oranında, 1945’den sonra sürekli bir artış olduğu görülmüştür (Keleş, 2008; 63). Savaşlardan sonra ise kırlarda çözülme, kentlerde yoğunlaşma başlamıştır. 1950’lerden sonra da hızlanmıştır. 1950 yılında Türkiye’nin kent nüfusu 5,2 milyonken, kır nüfusu 15,7 milyondur. Yani insanların sadece % 25’i kentlerde yaşamıştır. Bugün ise kent nüfusu 54,8 milyon kişiye, kır nüfusu 17,7 milyon kişidir. Yani insanlarımızın % 75’i kentlerde yaşamaktadır. İşte bu yüzden ülkemizde kentleşme konusunda ekonomik problemler olmuştur ve bu ekonomik problemler halen devam etmektedir. Türkiye’de kentleşme ile ekonomik değişiklikler ortaya çıkmıştır. İnsanlar kentlere göç edince geçimlerini de kentlere özgü işlerle sağlamaya başlamışlardır (Yüksel, <http://blog.okanyuksel.com>). Kentlerde yapılan işlerin bazıları kentlere özgü olmakla birlikte bazıları kırsal alanda da yapılabilmektedir. Kentlerde Türkiye ekonomisi içerisinde yapılan işlerin bazıları; tarım, hayvancılık, ormancılık, maden ve enerji, sanayi, ulaşım, ticaret, turizmdir (www.ekodialog.com (c)).

Kentlerde yapılan ekonomik faaliyetlere tarımdan başlarsak ülkemizde birçok tarım ürünü yetiştirmekle birlikte yetiştirilen ürünlerin bazıları sanayi bitkileridir. Bunlar; ülke ve dünya pazarına sunulacak şekilde ekonomiyeye katkı sağlar. Türkiye Asya ve Avrupa’yı birbirine bağlayan önemli bir konumda olmakla birlikte, önemli liman kentlerimiz; Mersin, İstanbul, İzmir, İzmit, İskenderun, Trabzon, Zonguldak, Bandırma ve Antalya’dır (www.ekodialog.com (b)).

Ülkemiz hem tarihi kalıntıları ile hem de turistleri ağırlayacak tatil mekânları ile turistleri çekmekte, ekonomiyeye katkı sağlamaktadır. Türkiye birçok turistik şehre sahip olmakla birlikte bunlardan sadece birkaçı; İstanbul, İzmir, Bursa, Urfa, Antalya’dır. Ticarete ise; genellikle ulaşım yolları üzerinde bulunan şehirlerde iç ve dış ticaret canlıdır. İstanbul ve İzmir ticaretin yapıldığı en önemli şehirlerdir. Aynı zamanda Denizli, Manisa, Aydın, Kayseri, Konya, Eskişehir, Erzurum, Malatya, Elazığ, Van, Şanlıurfa, Gaziantep ve Diyarbakır da önemli ticaret şehirlerindedir. Ayrıca fabrikaların ve atölyelerin yoğun olduğu şehirler kentlerin hızlı büyümesinde etkilidir. Örnek olarak; İstanbul, İzmit,

Adapazarı, Bursa, İzmir, Adana, Denizli, Batman, Karabük, Ereğli, İskenderun, Seydişehir gibi şehirler sanayileşme merkezleridir (www.etutodasi.biz).

Ticaret ve sanayi ancak kentsel bir iklim içerisinde büyür ve gelişir. Bu bakımdan kentsel gelişim ve ekonomik faaliyetler arasında önemli bir ilişki vardır. Sonuç olarak her ne olursa olsun bir ülkenin ekonomik olarak kalkınabilmesi için kentsel ve endüstriyel alanlarda nüfusun artması kaçınılmazdır. Bu durum gelişmiş ülkelerde daha açık bir şekilde görülmekle birlikte gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşme ile yakından ilişkilidir (Tuna ve Ceritli, 1997; 21).

1.2.5. Köyden Kente Göç ve Çalışma Hayatı

Köyünde kendi istediği şekilde beslenemeyen ve arzuladığı güvenceyi bulamayan köy nüfusunun kentlere göç etmesiyle beraber daha önceden köyde görülen bir takım hizmetler kentlerde görülmeye başlanmıştır (Yıldırım, 2003; 12). Köyden kente göç eden insanların bir kısmı kentin kurallarına uymak yerine kendi alışkanlıklarını devam ettirmek isterlerken (Özden ve Salur, 2008; 73), diğer bir kısmı ise zaman içinde kentlileşmiştir. Kentlileşme, kentte yaşayan insanların zaman içinde davranışlarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde meydana gelen değişimler olarak tanımlanabilir. Kentlileşme, ekonomik ve sosyal bakımdan kentlileşme olarak ikiye ayrılır. İnsanlar geçimlerini kente özgü işlerle sağladıkları zaman ekonomik açıdan, kentlere özgü tavır ve davranış biçimleriyle de sosyal açıdan kentlileşmiş olurlar (Turan, 2009; 4).

Ekonomik ve sosyal bakımdan kır insanının kent insanına dönüşmesi toplumsal yapıda meydana gelen değişimle paralellik gösterir. Toplumun ekonomisindeki dönüşüm ile kişinin ekonomisindeki dönüşüm benzerdir. Aynı şekilde toplumun sosyal yapısındaki dönüşüm ile kişinin sosyal mekanındaki dönüşüm de benzerlik gösterir (Es, www.yerelsiyaset.com, 30).

Ekonomisi tarıma dayalı ülkeler de II. Dünya Savaşı'ndan sonra teknolojinin gelişmesi ile köyden kente göç süreci yaşamıştır (Yıldırım, 2003; 23). II Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de sanayileşmenin hızlanmasıyla beraber büyük bir nüfus hareketi yaşanmıştır (Duben, 2006; 69). Tarım sektöründen endüstri ve hizmet sektörüne göç,

toplumsal değişmelere neden olmuştur (Yıldırım, 2003; 23). Bu hareketlenme kırsal ve kent arasındaki dengeyi değiştirmiştir (Duben, 2006; 69). 1980'le beraber serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle fabrika üretimi hızla artmış, ulaşımın gelişmesi kırsaldan şehirlere o güne kadar görülmemiş biçimde göçü hızlandırmıştır (Berkay, 2009; 55). Kentleri çekici kırsal ekonomik üstünlükler beş noktada toplanabilir (Ertürk ve Sam, 2009; 21);

- Uzmanlaşma (içsel biriktirimler): Üretilen mamüllerin maliyetlerinin düşmesi geliri arttırır.
- Dışsal birikimler (tasarruflar): Birbirini tamamlar nitelikteki işletmelerin birbirlerinden yararlanması.
- Kentleşme biriktirimleri: Farklı ekonomik etkinlikleri gerçekleştiren kurumların bir arada bulunması.
- Üretim faktörlerini kolayca bulabilme olanağı: İnsan gücünü fazlası ile bulundurlar. Gelir kırsal kesimden daha yüksektir. Girişim gücü yönünden üstünlüklere sahiptir.
- Sosyal olanaklar: Bazı mal ve hizmetlere kırsal kesimden daha kolay ulaşırlar.

Ülkemizde özellikle doğu bölgelerinde insanları kırsal tutacak olumlu koşullar azalmıştır (Akgür, 1997; 62). Hızlı nüfus artışı bununla ilişkili olarak tarım alanlarının miras yolu ile küçük parçalara ayrılması, tarımda makinalaşmaya geçilmesi ve işsizliğin oluşması, eğitim hizmetlerinin, sağlık hizmetlerinin ve alt yapı hizmetlerinin yeterli olmaması, kan davaları ve terör, köylerde iş imkanının olmaması buna karşın kentlerde sanayileşmenin olması gibi nedenler insanları kırsaldan kentlere taşımıştır. Bununla birlikte kentleşme süreci de zamanla değişim göstermiştir. İlk başlarda kentin çabalarıyla yapılan kentleşme artık kırsaldaki imkansızlıklardan kaynaklanmaktadır. Birçok kentleşmekte olan ülkede, kırsaldan kentlere göç kentlerin iş oluşturma, ev, elektrik, su, kanalizasyon ve sosyal hizmetler sunma kapasitelerini aşar şekilde gerçekleşmektedir (Brown, 2003; 190). Bu kentleşme teknolojik, siyasal ve psiko sosyolojik etmenlerin etkisi altında oluşmaktadır. Ekonomik nedenlerden bazıları köylülerin tarım koşullarından kaynaklanmaktadır. Bunlara itici etmenler ya da olumsuz göç nedenleri adı verilebilir (örneğin tarımsal alanda bir

üretim fazlasının olması). Ekonomik nedenlerin bir diğeri kısmı ise, köyünde geçinemeyen ve gelecek göremeyen kısmı merkeze çeken nedenlerdir. Bunlara da çekici etmenler ya da olumlu göç nedenleri denilmektedir (örneğin kentlerdeki yaşam kalitesinin yüksekliği) (Ulusoy ve Vural, www.cevre.metu.edu.tr, 2).

Köyden kente göç eden nüfus genelde düzenli ve gelir getiren işlere girememektedir (Yıldırım, 2003; 28). Ayrıca en yoksul kesim için, maliyetleri asgari geçim seviyesinde tutma gereği, konutların mevkiini belirler; bu da genellikle ucuz işe talebin olduğu yerler olarak kendini göstermektedir (Robert, 1999; 35). Göç edenlerin, maliyet fayda analizini ayrıntılı olarak yapmamaları sebebiyle, zamanla yaşanan koşullar sonucu beklenti değerleri düşer ve sigortasız, düşük ücretlerle çalışmaya razı olurlar (Yıldırım, 2003; 27).

1.2.5.1. Köyden kente göçün kadın işgücüne etkisi

Göç ile birlikte; köylerde, ağırlıklı tarım işgücü konumunda olan kadın, kente geldiğinde yeterli eğitim ve mesleki beceriye sahip olmadığından, kentsel iş gücü piyasasının dışında kalarak ev kadını olmuştur (Çivici, 2007, 3). Oysa kırsal alanda çalışan kadınlar istihdamın en yüksek olduğu gurubu oluşturmaktadırlar (İlkkaracan, www.wwhr.org, 1). Yetersiz eğitim ve mesleki beceri ise, ekonomik güçlük yaşayan ailelerdeki kadını ikincil iş gücü konumuna itmiştir (Çivici, 2007, 3). Kırsal kesim kadınları ile kentli meslek sahibi kadınların arasında kalan kentli kadınlar, genellikle birinci ve ikinci kuşak göçmenlerden oluşmakta, büyük çoğunluğu imalat sanayi ve hizmet sektöründe düşük ücretli ve koşulların ağır olduğu işlerde çalışmaktadır (İlkkaracan, www.wwhr.org, 4). Gelişmekte olan ülkelerde kadınların eğitim seviyelerine bağlı olarak kadının iş gücüne katılım oranı, kentlere göç, aile yapısında değişme, evlilik yaşında ilerleme ve üretken faaliyetlerde artış olarak sayılmaktadır (Özkan ve Özkan, <http://calismatoplum.org>, 93). Ücretli çalışan kadınlar ise erkeklerden daha az ücret almakta ve güvencesiz işlerde çalıştırılmaktadır (İlkkaracan, www.wwhr.org, 1).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. KENT EKONOMİSİNDE GİRİŞİMCİLİĞİN ROLÜ VE ETKİLERİ

2.1.1. Kavram Olarak Girişimci ve Girişimcinin Özellikleri

Girişim emir kipinden türemiş olan girişim, bir işe başlamayı, atak davranmayı ifade etmektedir (İrmiş vd, 2010; 7). Girişim iki boyutta incelenebilir; birincisi mal veya hizmeti oluşturmak için üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi ve sonunda kârın elde edilebilmesi için yapılan ekonomik faaliyetler, ikincisi ise girişimcilerin işletmeleri oluşturmak için katlandıkları zorluklardır (Erbatu, 2008; 3, 4).

Girişimcilik ise yeni teknoloji, ürün, kaynak, hizmet ve piyasalar bularak değer oluşturmaktır. Sanayi Devriminden sonra zaman içerisinde her defasında daha önemli hale gelen girişimcilik yeni birleşimler oluşturma sürecidir. Bu süreç, ürünlerde ve hizmetlerde, kaynaklarda, pazarlarda, teknolojilerde yenilikler ve değişiklikler yapılarak gerçekleşir. Girişimcilik gerekli çabanın gösterilmesi ve riskin üstlenilmesi ile maddi ve kişisel tatmin sağlama sürecidir (Bayrak Kök, 2007; 2). Girişimcilik büyüme amaçlı yeni organizasyonların oluşturulmasıdır (Dilsiz ve Kölük, 2008; 3). Girişimcilik ile yeni kaynaklar ekonomiye katılır ve buna bağlı olarak üretimde artış olur. Girişimciliğin oluşumu ile istihdam artışı sağlanır, istihdam artışı ile de ekonomik kalkınma gerçekleşir (Çiftçi, www.ceis.org.tr; 48). Girişimcilik yaşama katmış olduğu değerler nedeni ile diğer insanlar arasında özel bir fark oluşturmaktır (Top, 2006; 7). Girişim işini yapan kişiye girişimci denir.

Girişimcinin tanımı iktisatçılara, psikologlara ve işadamlarına göre farklılık gösterebilir. İktisatçılar girişimciyi üretim faktörlerinden biri olarak görürken, psikologlar başarıya, birilerini yönetme, kendini kanıtlama ihtiyacı olan kişi olarak, iş adamları ise tedarikçi ve müşteri olabileceği gibi bir tehdit unsuru olan rakip olarak da görülebilirler. Filozoflar ise girişimciyi kaynakları kullanan ve istihdam oluşturan kişi olarak görmektedirler (Güler, 2010; 7).

Tarihsel olarak da girişimci tanımı gelişerek farklılaşmıştır. Cantillon (1680–1734), girişimciyi sadece kamu dairelerinde veya tarım ve sanayi alanlarında değil, her türlü

teşebbüslerde riski alabilen kişi olarak tanımlamıştır (Johansson, 2009; 1206). Ayrıca Cantillon girişimciyi sigortalananmamış riski üstlenen kişi olarak da tanımlar (İraz, 2010; 142). Say ise (1767-1832), girişimcinin sermayedar özelliği üzerinde durmuştur. Say, risk alan herkesin girişimci olmadığını belirtmiş ve onun yöneticilik özelliğini vurgulamıştır (İrmiş vd, 2010; 7).

Shumpeter göre girişimci; yenilikçi, yeni sistemleri şekillendirici olarak tanımlanmıştır (Karabulut, 2009; 38). Ona göre girişimci yeni mal ve hizmet üreten, yeni üretim yöntemlerini geliştiren ve uygulayabilen, endüstride yeni organizasyonlar kuran, yeni pazarlara ulaşan, hammaddelerin ve benzeri maddelerin sağlanabileceği yeni kaynaklar bulan kişidir (Wickham, 2001; 7, 11).

Girişimci, tarihsel olarak hırs, risk ve keşif olguları ile ele alınırken bu özelliklerine hesaplı ve rasyonel hareket etmesi eklenince kapitalist ekonomik anlayışın esası olarak ortaya çıkmıştır (Akın, 2010; 78). Daha sonraki görüşlerde girişimcinin bu rollerine aracı ve koordinatör rolünü de eklemişlerdir. Böylece günümüzde pek çok araştırmacı tarafından girişimci yaratıcılığı ile toplumun ihtiyaçlarını bulan ve üreten (Saraçoğlu ve Duran, 2009; 132), ekonomik değer yaratarak para kazanan (Küçük, 2009; 30) ve teknolojik bilgiyi yeni ürün ve hizmete dönüştüren (Kurt vd, 2006; 98), toplumda bulunduğu endüstride ve kurduğu işletmede aracı ve koordinatör rolünü yerine getiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan da hareket edilerek girişimcileri diğer insanlardan ayıran bir takım özellikler olduğu söylenebilir. Bu özellikler şunlardır.

Riske Katlanma: Risk; bir olayı gerçekleştirme olasılığı ve olaydan etkilenme olanağıdır. Risk bir karar özelliğidir, bu kararın sonuçları belirsizdir. Kararın sonuçları beklenen şekilde sonuçlanabileceği gibi hayal kırıklığı ile de sonuçlanabilir (Erdem, 2001; 44). Riske katlanmak ise kişinin riske olan bakış açısına göre değişir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 33). Girişimcinin riske katlanması kontrollü bir şekilde riski göze alması anlamına gelir (Güler, 2010; 21). Risk, belirsizliği ifade eder ve katlanılan risklerin sonucunda potansiyel kayıplar da söz konusu olur (Erdem, 2001; 44).

Yenilik: Günümüzde teknoloji hızla değişmekte ve her yeni ürün eskisini geçersiz kılmaktadır. Rekabetin sınır tanımadığı ortamda bulunan şirketler yeni teknolojileri

yakalamak zorunda kalmanın yanı sıra bu teknolojileri çalışanları ile birlikte öğrenmek durumundadırlar (İraz, 2010; 71). Yenilik ise yeni faaliyetlere girmek ya da mevcut durumda değişiklikler yapmak olarak tanımlanmaktadır (Yeniçeri ve İnce, 2005; 135). Girişimcilerin de aynı şekilde yeniliğe ayak uydurmaları ve teknolojiyi yakalamaları gerekmektedir (Güler, 2010; 1). Girişimciler fırsatları yakalayıp fikir haline getirerek yenilik yapabilirler (Karabulut, 2009; 30). Yenilik, yapılması gereken zor bir iş olmasına rağmen girişimcilerin ayakta kalmaları için gereklidir (İlter, 2010; 38). Yani girişimci olabilmek için fırsatları yakalamak ve yenilikler oluşturmak gerekmektedir (İraz, 2010; 157).

Yaratıcılık: Yaratıcılık farklı bakış açısına sahip olmaktır. Hayal gücü, aklın yeteneği olarak tanımlanabilir. Yaratıcı olabilmek için yeni düşünceleri yararlı şeylere dönüştürme yeteneği olmalıdır (Yeniçeri ve İnce, 2005; 90). Yaratıcılık ve yenilik küreselleşme ile birlikte iş dünyasında önemli bir yere sahip olmuştur. Küreselleşme, örgütleri daha hızlı ve esnek hareket etmeye ve girişimcileri de yaratıcı ve yenilikçi girişimci olmaya itmiştir (İraz, 2010; 9, 155). Yaratıcılık ile girişimciler yeni kapılar açmakta ve yaratıcı özelliklerinden dolayı yenilikçi davranabilmektedirler (Demirel ve Akbıyık, 2009; 34). Böylece bir taraftan değişime ayak uydururken diğer taraftanda çevredeki yeni değişimlere kendileri öncülük etmektedirler.

Yönetim Becerisi: Girişimciler yönetme ve yönlendirme eğilimi gösteren kişilerdir. Girişimciler yönetme becerileri ile işletmelerin uzun dönemli planlarını gerçekleştirirler (Demirel ve Akbıyık, 2009, 34).

İnsan İlişkileri: Girişimcilik insan ilişkilerini gerekli kılar. Çünkü girişimci çalışanlarla ve müşterilerle sürekli sosyal bir ağın içerisinde (Güler, 2010; 9). Bu sosyal ağ içerisinde girişimci, insanlarla iyi iletişim kurabilmelidir. İletişim her iki yönlü güven, duygu ve düşünce alışverişidir (Barutçugil, www.rcbadoor.com). Kişilerin birbirleri ile iletişimlerinin kolay sağlanması için engellerin olmaması çok önemlidir (Yeniçeri ve İnce, 2005; 101).

Hırs ve Kararlılık: Girişimciler için hırs hedefine tutku ile sarılmak, kararlılık ise zorluklarla yılmadan mücadele etmektir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 36).

İyimserlik ve Kendine Güven: Girişimciler sürekli risk aldıkları için kendilerini güvende hissetmeleri çoğu zaman güç olmaktadır. Girişimciler her an sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Bu durumda da girişimci sorunları iyi yönetebilen bir kişiliğe sahip olmalıdır (Güler, 2010; 9). Üstün özelliklere sahip oldukları düşünülen girişimciler, daha fazla çaba gösterip, daha fazla sabırlı olup iyi düşünerek işleri yoluna koymaya çalışırlar (İrmiş vd, 2010; 25).

Vizyon Oluşturma: Vizyon geleceğin fotoğrafını çekebilmektir (Yeniçeri ve İnce, 2005; 448). Girişimci için vizyon daha önceden düşünülmemiş, girişimci tarafından düşünülen ve girişimcinin yapması gerekenleri ifade eden düşüncedir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 37).

Kontrol Odağı: Kontrol odağı bireylerin olayları algılamaları ve bu olayları denetleyip denetleyemeyecekleridir. Sürekli yenilik peşinde olan girişimcilerin olayları kontrol edebilme yetenekleri olmalıdır. Kontrol odağı dış kontrol odağı ve iç kontrol odağı olmak üzere iki çeşittir. Yapıcı ve sorunları çözücü kişiler iç kontrol odağına sahipken, dış kontrole sahip kişiler de kontrol edemeyeceklerini anladıkları ortamda saldırgan olurlar. Dolayısıyla girişimcilerin kontrol odasına sahip olmaları gerekir.

Başarı İhtiyacı: Başarı insanların hissetmiş oldukları olumlu duygulardır (İlter, 2010; 37). Her insan gibi girişimciler de başarılı olma isteğindedirler ve bu isteklerini tatmin etme eğilimindedirler (Ceylan ve Demircan, www.emu.edu.tr, 4). Bir girişimcinin başarılı olması sadece kendi başarı ihtiyacını tatmin etmek için değil aynı zamanda o girişimcinin ülke ekonomisine katkıda bulunması için de önemli görülür (Demirel ve Akbıyık, 2009; 39). Son yıllarda girişimcilerin başarıları ülkeler için daha hızlı büyümeyi ifade etmektedir (İlter, 2010; 38).

Bağımsızlık İhtiyacı: Bağımsızlık kontrol ile ilişkilidir. Başkasının denetimi altında çalışmak girişimci için zordur ve kendi kendini yönetebilmek için kendi işlerini kurarlar (İlter, 2010; 37). Bağımsızlık aynı zamanda başkasının kontrolü altında çalışmak istemeyen girişimcinin kararlarını kendisinin alması da anlamına gelir (İrmiş vd, 2010, 25).

Problem Çözme ve Planlama: Girişimcilerin sorunlar karşısında çözüm bulabilmelidirler (Demirel ve Akbıyık, 2009; 40). Bunun için girişimcilerin önlerini görebilmeleri gereklidir ve bu da planlama ile mümkündür. Girişimciler planlama sayesinde kontrollü bir şekilde risk alarak ilerleyebilirler (Demirel ve Akbıyık, 2009; 41).

Motivasyon: Girişimcilerin ekonomik sebeplerinin yanı sıra kendi işlerini kurarak prestij ve itibar sahibi olmaları onların motivasyon gücünü oluşturur (Kaya, 2007; 52). Buna ek olarak girişimciler çalışanlarını da motive etmelidir. Onlara ilerleyebilecekleri yeri sağlayarak hem onları motive etmiş olur hem de şirketin büyümesini sağlamış olurlar (Thackray, 2004; 136).

Belirsizliğe Karşı Tolerans: Belirsizliğe karşı tolerans, kişinin belirsizliği anlaması ve yaklaşımını ifade eder. Yüksek belirsizlikler karşısında toleranslı olan kişiler belirsizlikler karşısında, belirsizliklerin üstesinden gelebilmek için çabalayan kişilerdir (İrmiş vd, 2010; 24). Ayrıca belirsizliklere karşı tolerans bireylerin yaratıcılıkları ile de ilişkilidir. Çünkü yaratıcılıkta belli derecede belirsizliklere karşı tolerans gereklidir. Girişimcilerin aldıkları risk de belirsizliği ifade eder ve belirsizliklere karşı toleransı gerekli kılar (İlter, 2010; 40, 41).

2.1.2. Girişimcilikle İlgili ve Benzer Kavramlar

Yöneticilik: Yönetim ve yönetici kavramları başkalarına iş yaptırma, başkalarına iş gördürme durumlarında kullanılır (Koçel, 2005; 17). Yani yöneticilik başkalarının vasıtasıyla amaca ulaşmaya çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır (Küçük, 2009; 27). Ayrıca risk ve oluşabilecek kârı üstlenmeden, üretim faktörlerini bir araya getirip işletmeyi yürüten kişiye yönetici denilir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 10). Yönetici ve girişimci yaptıkları işlerden dolayı aynı anlama geliyormuş gibi görünsede temelde farklıdırlar. Girişimci üretim faktörlerini elinde bulunduran, riski üstlenen, kâr ve zarara ortak olan kişi iken yönetici kâra katlanmayıp, sadece kârdan pay verilmesi durumunda kâra katılan, maaşlı çalışan, riski üstlenmeyen kişidir (İrmiş vd, 2010; 13). En açık şekilde, yöneticiler girişimcilerin bulmuş olduğu fikirlerin hayata geçmesi için gerekli koşulları yöneten, zamansal ve parasal programlarını düzenleyen, koşulların muhasebelerini yapan kişilerdir (Küçük, 2009; 27).

Liderlik: Araştırmacılar genellikle kendi bakış açılarına göre ve kendilerinin en çok ilgilerini çeken yönleri ile liderliği tanımlarlar (Yukl, 2006; 2). Belirli amaçlara yönelmiş insan topluluklarını oluşturma ve harekete geçirme özelliği herkeste bulunmayan bir özelliktir (Eren, 2008; 431), liderlik de ortak amaçların gerçekleşmesi yönünde başkalarının davranışlarını yönlendirme sürecidir. Bu anlamda yönlendirme, bireylerin belli bir tarzda veya rotada hareket etmelerini sağlamaktadır (Certo ve Certo, 2006, 352). Lider yönlendirmiş olduğu bireyler tarafından seçilir ve onlarla ortak kararlar alır, fakat girişimci bireysel olarak ortaya çıkar. Grubun kararlarını etkileyebilmeleri için girişimci aynı zamanda etkin liderler olmalıdır. Her lider girişimci olmamasına rağmen her girişimci lider olmalıdır (Kaya, 2007; 77). Ancak girişimcinin başarılı olabilmesi için liderlik özelliğine sahip olması gereklidir (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 4).

İş Adamı: Girişimci fırsatları görür, değerlendirir, yatırım yapar ve üretimi üstlenir, halbuki iş adamı üretim ve yatırım yapmasa da olur (Kaya, 2007; 77).

Tüccarlık: Ticari bir işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kimseye tüccar (tacir) denir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 12). Bir bireyin tacir olması için ticari işletmeyi işletmesi ve faaliyetlerin kendi adına olması gerekir (Küçük, 2009; 27).

Esnafılık: Türk Ticaret Kanununda 17. Maddesi ile esnaf için; geliri sermayesinden çok emeğine dayanan ve geçimine yetecek kadar gelir elde eden kimse tanımı yapılmıştır (Demirel ve Aksoy, 2009; 12). Esnaf da bağımsızdır ve geliri emeğe dayanır. Tacire benzer fakat tacir kadar sermayesi yoktur. Gerçekte iş görenler ve tacirler arasında bir köprü niteliğindedir (Küçük, 2009; 27). Girişimci risk alarak çalışır fakat emeği ile çalışan esnafın fazla bir risk üstlenmesine gerek yoktur (Kaya, 2007; 78).

2.1.3. Girişimcilerde Bulunması Gereken Beceriler

Girişimci genellikle kendi işlerini kurmaya çalışırlar ve kendi işini kuran kişilerin bazı yeteneklere sahip olması gerekir. Bu yeteneklerle girişimci başkalarının göremedikleri yada kullanamadıkları fırsatları kullanıp iş haline getirirler (Küçük, 2009; 24). Girişim için, uygun fırsat, yeterli kaynak ve becerikli girişimci gereklidir (Karabulut, 2009; 16).

Kişisel Girişim Becerileri: Girişimcinin risk alma özelliği, değişimi yönlendiren liderliği (Karabulut, 2009; 16), yenilikçi, disiplinli, anlayışlı ve hoşgörülü olması (Kaya, 2007; 47, 48), içsel kontrol odağına sahip olması ve çok yönlü bakış açısının olması (Güney, 2008; 55), ile ilgilidir.

Yönetim Becerileri: Planlama, pazarlık ve müzakereci olma, motivasyon ve koordinasyon sağlayabilme, mantıklı, tutarlı, dengeli olma (Kaya, 2007; 48), amaçlar oluşturma, karar verme, insan ilişkileri, yönetim ve kontrol (Güney, 2008; 55) olarak sıralanabilir.

Teknik Beceriler: Etkili yazı ve raporlama bilgisi, mesleki yeterlilik, bilişim ve iletişim sistemlerini yönetme (Kaya, 2007; 48), yönetim, gözlem, organizasyon, (Atasoy, 2009; 16), becerilerilerine sahip olma şeklinde ifade edilir.

İlişki Becerileri: Kişiler arası ilişkiler kurabilme, kişileri önemseme ve sosyal ilişkileri yönetebilme becerileridir (Karabulut, 2009; 16).

2.1.4. Girişimci Olma Şekilleri

Pazar koşulları ve ekonomideki çeşitlilik girişimcilerde de çeşitlilik oluşturmuştur. Bireyler farklı nedenlerle girişimci olabilirler (Demirel ve Akbıyık, 2009; 49). Girişimci olma şekilleri şunlardır;

2.1.4.1. Kendi işini kurarak girişimci olmak

Girişimcinin kendi işini kurması için iş fikrinin oluşup yapılabilirlik aşamasına gelmesi gerekir. Kendi işini kurmak uzun ve titiz bir çalışma sürecini gerektirir (Dilsiz ve Kölük, 2008; 10). Girişimci, kuracak olduğu işin kârlılık düzeyi, piyasa koşulları ve fırsatları ile ilgili bilgi toplamalıdır. Bu bilgiler ışığında kendi işlerini kuracaklardır (İlter, 2010; 99). Yeni kurulacak bir iş ilk bir iki yıl için risk taşımaktadır (Güney, 2008; 112). Çünkü üretim başlamadan önce bütün detayların yerli yerine oturması (Gürol, 2000; 116), bazı şartların oluşması gerekmektedir. Herşeyden önce yeni bir iş fikri ya da bir fırsat olmalıdır. Üretim ya da hizmetin yapılabileceği elverişli yerlere ihtiyaç vardır. Bu yeri seçerken hammaddenin tedariki ve pazarlamanın kolaylığı açısından ulaşımın elverişliliğine

dikkat etmek gerekmektedir. Kurulacak olan binanın işin koşullarına uygun olması, teknik ve idari bakımdan yetenekli çalışanların varlığı önemlidir. Bir diğer önemli husus ise kurulacak işin zamanlamasıdır. Ürünün hayat eğrisindeki yeri bir ürünün hayat eğrisi açısından o ürünün ilk üreticisi olunabileceği gibi o ürünü üretmek için çok geç kalınmış da olunabilir (Güney, 2008; 93, 94).

2.1.4.2. Var olan bir işletmeye ortak olmak

Girişimcilik var olan bir işletmeye ortak olunarak da gerçekleşebilir. Bunun için; girişimcilerin var olan bir işletmeye ortak olmalarından önce işletmeyi ayrıntılı olarak incelemeleri gerekir (İlter, 2010; 97). Var olan işletmeye ortak olunmak isteniyorsa mutlaka yazılı bir anlaşma yapılmalı ve bir mali müşavir tarafından şirketin borç ve alacakları, gelir gider hesapları incelenmelidir. Şirket evlilikleri bu gruba girer. (<http://muhasebeturk.org>).

2.1.4.3. Mevcut bir işletmeyi satın almak

Bu girişimcilik şekli bir işletmenin zaten satılık olması ya da girişimcinin satın almayı teklif etmesi sonucu işletmenin satın alınması ile oluşur (İlter, 2010; 96). Kendi iş yerine sahip olmak isteyen ancak yeni bir işyeri kurma güçlüklerine katlanmak istemeyenlerin seçeceği tercihtir (Gürol, 2000; 85, 86). Mevcut bir işletmeyi satın almak isteyen girişimci var olan bir işletmeye ortak olmakta olduğu gibi titiz bir araştırma yapmalıdır. Girişimci, almak istediği işletme ile kendi tercihlerinin uyuşup uyuşmadığını, işletmenin büyüklüğü, bulunduğu yerin avantaj ve dezavantajlarını hem kendi gözlemleri ile hemde profesyonellerin yardımları ile araştırmalıdır.

Girişimci için hazır olan işletmeyi satın almak yeni bir iş yeri kurmaktan daha avantajlı olabilir (Dilsiz ve Kölük, 2008; 11). Mevcut bir faaliyeti satın alan kişi, zaman, enerji ve maliyetten tasarruf sağlar. İş satın aldığı gün gelir akımı devam ettiği için aldığı andan itibaren gelir kazanmaya başlar (Gürol, 2000; 88). İlk kurulma aşamasındaki risklerden kurtulmuş olamakla birlikte hazır bir müşteri kitlesine ve deneyimli ve bilgili personele sahip olacaktır (Dilsiz ve Kölük, 2008; 11). Ancak bu avantajlarına rağmen hazır bir işletmeyi satın almak bir takım dezavantajlara sahip olabilir. Bunlar, satıcılardan

muhasebecilerden, çalışanlardan ve alt yapı problemlerinden kaynaklanabilir (Gürol, 2000; 89-91).

2.1.4.4. Bir şirketin imtiyaz (franchising) hakkını devir almak

En genel tanımı ile belirli bir sektörde, başarılı bir firmanın markasını veya ürünlerini, satmak veya dağıtmak amacıyla, belirli koşullar altında devralan, yasal ve finansal açıdan bağımsız olan girişimciler bu guruba girer (Kaya, 2007; 64). Bu girişimcilere belirli bir süre boyunca franchising veren firmalar aynı zamanda bilgi ve destek de verirler (know-how) (Aslanoğlu, 2007; 74).

Franchising artan rekabet ortamında, pazarlama, fast-food, konaklama, temizlik vb birbirinden farklı birçok alanda uygulanır hale gelmiştir. Örn; Mc Donald's, Pizza hut, Service Master vb işletmeler bu yolla büyüme kazanmışlardır (Külter ve Demirgüneş, 2006; 94). Franchising düzeninde iki taraf bulunmaktadır (Kumkale, www.alomaliye.com). Franchisor (franchise hakkını veren), ürünlerini pazarlama hakkını şirketlere kiralamaktadır (Gerber, 2009; 87). Franchise (franchising hakkını alan), franchisor firmanın sözleşme ile isim ve sisteminden yararlanma hakkını alan ve bunun karşılığını ödeyen şirket veya kişilerdir (Kumkale, www.alomaliye.com). Franchising sözleşmeye dayalı bir sistemdir (Aslanoğlu, 2007; 76). Sözleşmede bulunan taraflar sözleşmenin gereklerini yerine getirmenin yanı sıra, aralarında birbirlerinin çıkarlarını korumaya dair bir ilişki söz konusudur (Külter ve Demirgüneş, 2006; 98).

2.1.5. Girişimin Hayat Eğrisi

Karabulut (2009; 33) tarafından girişimin hayat eğrisi aşamaları aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Yeni girişim fikirlerinin geliştirilmesi, analizi, olabilirliğinin testi, girişimin oluşturulup ilk işlemlerinin tamamlanması ve sunuş stratejilerinin geliştirilmesi.
- Girişimin planlanması, finansmanı ve diğer fonksiyonel faaliyetlerin (tedarik, üretim, insan kaynakları yönetimi, pazarlama, satış ve satış sonrası hizmet) geliştirilmesi.

- Girişimin büyümesi (hedef, pazara nüfus edilmesi ve müşterilerin tekrar satın almalarının sağlanması) ve rekabetçi faaliyetlerin geliştirilmesi.
- Girişimin pazar koşullarının ve girişimcinin çabalarının dengeye ulaşması, olgunlaşması, yeni arayışların gündeme gelmesi.
- Yenilik yapma (girişimi yeni bir hayat eğrisine kavuşturma) veya gerileme/ölme.

2.1.6. Girişimcilikle İlgili Yaklaşımlar

Girişimcilik ile ilgili araştırmalarda girişimciliği belirleyen faktörler hakkında çeşitli görüşler ileri sürülerek üç temel yaklaşım üzerinde durulmuştur (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 5).

2.1.6.1. Bireysel yaklaşım

Bireysel yaklaşımda girişimcinin kişisel özellikleri üzerinde durularak girişimci açıklanmaya çalışılır. Bu yaklaşımda değer tutum ve ihtiyaçları olan girişimcinin yaşamış olduğu deneyimleri ve kişisel özellikleri onun girişimci olmasını etkiler (Erbatu, 2008; 10). Kişisel özellikleri risk alma, motivasyon, kendine güven, yüksek başarı beklentisi, bağımsızlık, kontrol odağı vb. bireysel yaklaşıma göre bu özelliklere sahip kişilerin girişimci olma olasılığı yüksektir (Göçmen, 2007; 10).

2.1.6.2. Çevresel yaklaşım

Girişimcinin temel özelliklerinin yanında çevresel özellikleri de girişimci üzerinde etkilidir (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 7). Çevresel özellikler ile bireysel özellikler karşılıklı etkileşimde bulunmaktadır. Bu yaklaşımda girişimcilik sosyal, politik, ekonomik, teknolojik, kültürel koşullara karşı bir tepkidir ve girişimcilik davranışları bu koşullardan etkilenmektedir (Göçmen, 2007; 11). Bu yaklaşımda girişimci planlı davranır (Erbatu, 2008; 11).

2.1.6.3. Firma yaklaşımı

Firma yaklaşımı firma içerisinde yapılan işlere odaklanır. Yapılan işler girişimci olmayı belirler. Firmanın büyümesi ve gelişmesi girişimcinin özelliklerine bağlıdır.

Girişimci olabilmek için sadece girişimi başlatmak yetmez o girişimi geliştirip büyütmek gerekir (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 7). Dolayısı ile girişimcinin girişimcilik özellikleri arasında iyi bir yönetici olması da vardır. Stratejik davranmalı, fırsatları ve kaynakları herkesten önce görüp değerlendirebilmelidir (Göçmen, 2007; 11, 12).

2.1.7. Girişimcinin Oluşumuna Etki Eden Faktörler

Girişimciliği kişiye özgü özelliklerinin yanında onu kültürel, sosyal ve ekonomik çevreden gelen özelliklerle açıklamak mümkündür. Girişimcilik bireyin bulunduğu sosyo ekonomik yapının bir ürünüdür. Girişimciliğin ortaya çıkmasında ailenin, sosyal toplumun, ekonomik yapının ve eğitim gibi çevresel koşulların etkisi vardır (Soysal (b), 2010; 87). Potansiyel girişimcilik ruhuna sahip kişiler fırsatları kovalarken risk alma, başarı, bağımsızlık gibi özellikleriyle hayal güçlerini birleştirerek girişimci olurlar (Top, 2006; 5). Girişimciliğin ortaya çıkması bazı faktörlere bağlıdır. Bu faktörler; performans, yetenek, tecrübe olabilir (Güler, 2010; 9). Girişimcilerin farklı dönemlerde farklı gereksinimleri olabilir ve bunlardan etkilenirler (İlter, 2010; 29). Yani girişimcilik tesadüfler sonucu ortaya çıkmaz bazı faktörlerden etkilenerek oluşur. Örneğin; teknolojinin yaygınlaşması, iletişimin artması, küreselleşme, maliyetlerin düşmesi, rekabet ve otomasyonun artması girişimciliği olumlu yönde etkiler (Top, 2006; 35). Bunların dışında girişimci olmayı belirleyen faktörler yapılan araştırmalarda aşağıdaki gibi belirtilmektedir.

Ailenin etkisi: Aile, bireyin kişiliğinin oluşumunda ve kültürel özelliklerin aktarılmasında önemli bir yere sahiptir (İrmiş vd, 2010; 39). Ayrıca ailenin değer yönetimi çocuk yetiştirme biçimi, çocuk sayısı, ebeveynlerin tutumu çocuğun ileriki hayatını etkilemektedir (İlter, 2010; 45). İnsanların asıl deneyimi çocukluklarında yaşadıkları, yani ailelerinin egemen olduğu ev ortamıdır (Güler, 2010; 41). Bu nedenle aile yapıları girişimcilik için oldukça önemlidir (İraz, 2010; 164). Ebeveynlerin, çocukları girişimciliğe özendirme ve onları girişimcilik konusunda desteklemesi gerekmektedir (Atasoy, 2009; 11). Ailenin oluşturduğu güven duygusu çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve sosyalleşmesinde oldukça önemlidir (İlter, 2010; 30). Yapılan araştırmalarda ailede bir girişimci olmasının, özellikle, babanın girişimci olmasının çocukların girişimci olmasını tetikleyen bir etken olduğu görülmektedir (Bozkurt, <http://girisim.comu.edu.tr>; 95).

Yaş: Genel olarak girişimcilik kariyerine başlama yaşı olarak 22-25 yaş aralığı uygun görülür çünkü bu yaş aralığında harcanan enerji daha fazla olacaktır (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 7).

Cinsiyetin etkisi: Kadın girişimcilerin sayısı ne kadar artmış olsa da (Güler, 2010; 11) erkek girişimcilerin sayısı kadın girişimcilerden daha fazladır. Dünya geneline bakıldığında en çok kadın girişimci sayısına sahip İtalya'da bile kadın girişimciler % 8 oranlarındadır. Türkiye'de bu oran % 3' leredir (İlter, 2010; 43).

İş tecrübesi: Finansal, ürün ve pazar bilgileri açısından girişimcilerin iş tecrübeleri oldukça önemlidir (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 7). Deneyimler sayesinde işler daha kolay ve yapılabilir hale gelmektedir. Girişimciler hakkında yapılan araştırmalarda bir kere girişimci olan bireylerin başka işletmeler kurma oranları artmaktadır (Güler, 2010; 16).

Çevrenin etkisi: Çevre denilince bireysel çevre, iş çevresi ve eğitim çevresi akla gelmektedir (Saraçoğlu ve Duran, 2009; 132). Çevrede ortaya çıkabilecek olumsuzluklar veya tehlikeler girişimciliği destekleyebilir ya da engelleyebilir. Girişimcilik, çevredeki fırsatların yada tehditlerin anlaşılması ile başlar, girişimciliğin temelinde bu fırsatların değerlendirilip fikre dönüştürülmesi yer alır (Naktiyok ve Bayrak Kök, <http://akuiibf.aku.edu.tr>, 81, 83).

Sosyal ortamın etkisi: Girişimcilik toplumun bir parçasıdır ve sosyal bir karaktere sahiptir. Girişimciliğin sosyal ortam tarafından kabullenilmesi, onaylanması teşvik edilmesi (Erbatu, 2008; 13), sosyal ortamdaki diğer insanların girişimcilik oranı (Güler, 2010; 23) girişimciliğin oluşumunda oldukça etkilidir. Girişimciliği cazip hale getiren çevresel etkenler de vardır. Örneğin; pazardaki iş birlikleri ve gelişme yönü, sermayeye ulaşılabilirlik, küçük işletmelerin öne çıkması, sektördeki teknolojiler vb. (Top, 2006; 35). Ayrıca içinde bulunmuş olduğu toplumun değer yargıları girişimci bireylerin ortaya çıkmasında etkilidir (Erbatu, 2008; 13). Bu bakış açısıyla girişimci, bulunduğu sosyal ortamın konularına göre eğilim gösterir (Güler, 2010; 23). Bazen de girişimciler yaşadıkları ortamda işsizliğe en önemli çare olarak görülebilirler (Karabulut, 2009; 14).

Kişilik etkisi: Girişimcilerin girişimci olma faktörleri arasında kişisel özellikleri yer alır (Karabulut, 2009; 14). Kişisel özellikleri iş kurma kararlarında, dolayısı ile başarıyı elde etmede çok önemli etkiye sahiptir (Güler, 2010, 17). Ayrıca girişimcinin beklentileri ve bu beklentiler karşısında karşılaştıkları sorunlar girişimcilik davranışlarını etkiler (Karabulut, 2009; 14).

Eğitim: Eğitim her alanda olduğu gibi girişimcilikte de sihirli bir anahtardır. Kişilere verilen eğitimlerle onların bilgi ve becerileri artacağı gibi fırsatları değerlendirmeye karşı da duyarlı olacaklardır (Dilsiz ve Kölük, 2008; 9). Girişimci aldığı eğitimlerle işletme açısından daha yararlı hale gelir (Atasoy, 2009, 11). Eğitimle, girişimciler olay ve durumlara nasıl yaklaşmaları gerektiğini, bu olay ve durumların sonuçlarının nasıl olacağını hesaplayarak hareket ederler (İlter, 2010; 30). Eğitim sistemi ideolojik eğitim sistemi ve faydacı ve yaratıcı eğitim sistemi olmak üzere ikiye ayrılır. İdeolojik eğitim sistemi karşılaşılabilecek sorunlara çözüm getirecek bilgi ve becerilerin nasıl kullanılacağı hakkında bilgi verirken, faydacı ve yaratıcı eğitim sistemi verimliliği artırıcı, üretim sürecine katkıyı artırıcı, üretim güçlerini harekete geçirici bilgiler verir (İrmiş vd, 2010; 41).

Rol modelleri: Bir diğer etken ise rol modelleridir. Girişimcilerin kimleri örnek aldıkları önemlidir. Bu örnekler yakın çevreden olabileceği gibi ulusal ya da uluslararası çevreden de olabilir (Özden vd, <http://fbe.emu.edu.tr>, 7). Rol modelleri girişimciye hem işe başlamadan önce hem de işe başladıktan sonra bir destek sistemi oluşturur (Bozkurt, <http://girisim.comu.edu.tr>; 96).

Kültürel faktörler: Kültür, insan guruplarını birbirinden ayıran zihnin şekillenmiş biçimidir. Kültür, bireylerin davranışlarına yol gösteren değerlerdir. Kültür herhangi bir bölgenin ya da ülkenin gelişmesinde önemli role sahiptir. Ayrıca kültürel özellikler girişimciliğin oluşumunu sağlayan ya da engelleyen bir unsurdur (Coşkun, www.hrturkiye.com). Çünkü girişimciliğin gerçekleştiği ve hareket ettiği ortam toplumsal ve kültürel yapı ile yakından ilişkilidir. Bundan dolayı girişimcilik farklı bölgelerde ve ülkelerde farklılıklar gösterir. Bazı kültürler girişimciliği kısıtlarken, bazıları da girişimciliğin gelişmesi için ortam hazırlar ve destekler (Aytaç, 2006 ; 140, 154, 156).

Yasal, siyasi ve idari faktörler: Bir ülkede yasal ve siyasi faktörler girişimciliğin gelişmesi için önemlidir. Yasal düzenlemeler, ekonomi politikaları ve bürokratik mekanizmaları girişimciliği desteklediği zaman girişimcilik daha rahat gelişir (İraz, 2010; 165, 166).

2.1.8. Ekonomik Gelişmede Girişimciliğin Rolü

İnsanlığın devamı için insanların ürünlere ve hizmetlere ihtiyacı vardır. İnsanlar ihtiyaç duydukları ürünlerin tamamını kendileri karşılayamayabilirler. İnsanların kendi başlarına karşılayamadıkları ihtiyaçları karşılamak için ise işletmeler kurulur. Kurulan bu işletmelerin ihtiyaçları karşılamak için yapmış oldukları ekonomik faaliyet üretimdir. Üretimin gerçekleşmesi için üretim faktörleri gereklidir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 25). Ekonomistler genellikle üç temel ekonomik faktörü tanımlarlar. Bunlar, doğadan kaynaklanan hammadde, insandan sağlanan fiziksel ve zihinsel emek ve sermaye. Ekonomide alınan ve satılan herşey bu üç şeyin karışımıdır. Ekonomik faaliyetlerle oluşan ekonomik değer ise insan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bu üç şeyi birleştirerek oluşur (Wickham, 2001; 11). Bu üretim kaynaklarının bir araya gelmesini sağlayan kişi olan girişimci dördüncü üretim faktörünü oluşturur (Demirel ve Akbıyık, 2009; 25). Dilsiz ve Kölük (2008; 5), girişimcinin ekonomiye sağladığı yararları şu şekilde ifade etmiştir;

- İş olanakları ve istihdam yaratmak,
  - Öğrenci ve evhanımları gibi kesimlere yarı zamanlı iş olanakları sağlamak,
  - Kadınlara iş olanakları yaratmak,
  - Azınlıklara iş olanakları yaratmak,
  - Düşük eğitim seviyesi olanlara iş olanakları yaratmak,
  - Özellikle yılın belirli bir döneminde üretimde bulunan (tarımda olduğu gibi) kişilere, bunun dışında kalan sürede yapabilecekleri iş imkânlarını sağlamak,
- Yeni ürün ve hizmetler sunmak.
- Büyük firmalara tedarikçi olmak, taşeronluk yapmak, hizmet sunmak yada bayilik yapmak.
- Büyük firmaların sunmadığı ama toplumun talep ettiği ürün ve terzi, kuaför, tamirat, kuru temizleme vb. hizmetleri sunmak.

- Rekabeti artırma yolunda çeşitliliği ve kaliteyi arttırmak.

Girişimciler, yaşadığımız ekonomik düzen içerisindeki gelişmeyi ve o gelişmenin devamlılığının sağlanması açısından dünya ekonomisi üzerinde kritik bir öneme sahiptir (Wickham, 2001; 11). Bunun nedeni; girişimcilerin üretim kaynaklarını yeni iş sahalarına yönlendirmesi, ülkelere yenilikler ve teknolojiler sağlaması, yeni iş sahaları oluşturması ve dolayısı ile rekabet ortamı oluşturmaları (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org; 2), bölgeler arası farklılıkların giderilmesine yardımcı olmalarıdır (Güler, 2010; 1), bu bağlamda girişimciler, ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlar bu da milli gelir artışı anlamına gelir (İlter, 2010; 5, 6). Milli gelir artışı beraberinde sosyo-kültürel değişimi getirir. Yani girişimcinin katkıda bulunduğu büyüme nitel ve nicel gelişmeyi kapsar (İraz, 2010; 160). Bütün bunlar girişimci sayısının yüksek olduğu yerde ekonomik gücünde yüksek olduğunu gösterir (İlter, 2010; 10). Bu nedenle girişimci sayısını arttırmak özellikle gelişmekte olan ülkeler için çok önemlidir (Demirel ve Akbıyık, 2009; 5).

Çağımızda ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak kolay değildir, bunu gerçekleştirebilmek için girişimcinin yeni ürün ve hizmetler oluşturmaya, kaliteyi arttırmaya (Demirel ve Akbıyık, 2009; 26), toplumun ihtiyaçlarını belirleyip bunları yatırıma dolayısı ile de refaha dönüştürmeye (Dilsiz ve Kölük, 2008; 5), ihtiyacı vardır (Demirel ve Akbıyık, 2009; 26). Yani günümüzde girişimciliğin asıl önemi fark oluşturarak rekabette üstünlük sağlamaktır (Karabulut, 2009; 11).

2.2. GİRİŞİMCİLİKTE CİNSİYET FAKTÖRÜ VE KADIN GİRİŞİMCİ

Toplum içerisinde cinsiyete bağlı farklılıklar ilk kez avcılık ve toplayıcılık döneminde gerçekleşmiştir. Avcı-toplayıcı topluluklardaki ilişkiler, ortak çalışmaya ve paylaşmaya dayanıyordu. Bu nedenler de ilkel topluluklarda çıkar ilişkileri yoktu (Öztürk, <http://cevre.metu.edu.tr>), bu toplumlarda kadın çok önemliydi. İlk Neolitik Çağda kadınlar tohumu yeniden kullanmayı öğrendi ve çapa ile tarıma başladı. Orta Neolitik Çağ'da çapa ile sapan yer değiştirdi. Bu yer değiştirme ile fiziki özelliklere göre iş bölümü yapılmaya başlandı (Yorgun, 2010; 170) ve sapan erkeğin gücü ile üretimde yer almaya başladı. Erkek üretime geçerek; kendine, kadına ve doğaya hükmetmeye başladı. Üretimle birlikte göçebe topluluklar yerine kasaba ve kentler kurulmaya başlandı. Tohumun saklanması öğrenildi ve

bu da özel mülkiyet anlayışını ortaya çıkardı. Erkekler avcı guruplardan savaş gruplarına, oradan yönetici din sınıflarına ve hatta şirket sahipliğine kadar geniş yelpazeli geçişler yaptı (Öztürk, <http://cevre.metu.edu.tr>).

Geleneksel olarak belirlenmiş cinsiyet rollerinde kadının erkeğe bağılılığı söz konusudur. Bu bağımlılık erkeğin kadının sosyal konumunu belirlemesine neden olmaktadır. Kadın cinsiyetinden dolayı; şefkatli, nazik, duygusal, erkek ise cinsiyetinden dolayı; sahiplenen, koruyan ve güçlü olarak görülür. Bütün bunlar, kadının ve erkeğin farklı düşündükleri yargısına neden olur. Bu yargı cinsiyet ayrımcılığına ve toplumun kadının ve erkeğin rollerini belirlemesine neden olmuştur (Kutaniş, 2006; 33, 34). Cinsiyet rollerine bağılı olarak işlerde de erkeğe ve kadına has olarak ayrılmalar oluşmuştur (Yetim, 2002; 81). Sosyal olan bu roller kadınlar ve erkekler tarafından benimsenmiştir (Kutaniş, 2006; 33, 34).

Her ülkede kadın ve erkeğin yaptığı işler farklı olabilir. Herhangi bir işi bir ülkede kadın yaparken başka bir ülkede erkek yapabilir. Bu farklılaşmanın nedenleri hem her ülkede kadın ve erkeğin niteliklerinin farklı olması hem de emek piyasasında işe ödenen değer ve bir takım diğer görünen ve görünmeyen nedenler olabilir (Özkan ve Özkan, <http://calismatoplum.org>; 91). 110 kültür üzerinde yapılan bir araştırmada toplumlarda erkeğe başarı ve güven, kadına itaat ve sorumluluk duygularının verildiği görülmüştür. Genelde erkekler aile dışı, kadınlar ise aile içi görevlerde bulunmuşlardır. Erkeklerin dış dünya ile ilişkilerinin kadınlardan daha fazla olması, dış dünya ile ilişkili olayları kadınlardan daha iyi kavramalarına yardımcı olmuştur. Bu durum aileler de yöneticilik gibi etkin rollere erkek evlatlarını daha uygun görmeleri sonucunu doğururken, aynı durum kız çocuklarını ev hanımlığına ya da bu günün modern toplumunda olduğu gibi memurluk ve benzeri alt düzey görevlere doğru yönlendirmiştir (Yıldırım, 2003; 62). Girişimcilik de hem dünya genelinde hem de ülkemizde erkek girişimcilerin oranı çok daha yüksek iken kadın girişimcilerin oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Çünkü atak olmak, risk almak ve sermayeyi elinde toplamak görevi erkeğe verilmiştir. Kadına ise dışarıda girişimci olarak da atak olması ve risk almasına yönelik bir yol biçilmemiştir. Ancak kadının sanayide çalışan olarak bulunmaya başlaması, eğitim düzeyinin artması, ekonomik

değişimler, küreselleşme ile beraber iletişim ve ulaşımın daha hızlı ve rahat olması, kadınları girişimci olmaya yöneltmekte ve kadın girişimci sayısını arttırmaktadır.

2.2.1. Kadın Girişimcilik Kavramı ve Temel Özellikleri

Kadın girişimciler ücretli çalışmanın dışında istihdamın özel bir alanı olarak görülür. Yani, ücretli çalışmak ve girişimci olmak birbirlerinden farklıdır (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 4). Kendi mesleğini yapan kadınlar herhangi bir riske girmedikleri için girişimci olarak kabul edilmezler (Soysal (a), 2010; 90). Bunun nedeni kadınların eğitim gördükleri alanlarda çalışmamaları, üretim faktörlerini cesaretle bir araya getirip kâr ve zarara katlanmamalarıdır (Bedük, 2005; 111). Ayrıca ailenin geçimine katkı sağlamak amacıyla başkası hesabına iş yeri açan kadınlar da girişimci sayılmamaktadır. Sadece ekonomik gelişmeye riske girerek katkıda bulunan kadınlar girişimci sayılmaktadır (Müftüoğlu, 1999; 69).

Can ve Karataş'a (2007; 251) göre kadın girişimci;

- Evinde veya dış bir mekânda, kendi adına kurduğu bir (veya birkaç) işyeri olan,
- Bu işyerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle çalışan veya işin sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran,
- Herhangi bir mal veya servisin üretilmesi ile ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya servisin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan,
- İş sürecinin örgütlenmesi, mal veya hizmetin üretiminin planlanması, iş yerinin işletilmesi, kapatılması veya işin geliştirilmesi konusunda kendi karar veren,
- İşinden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanları üzerine söz sahibi olan kişidir.

Kadın girişimciler erkek girişimcilere benzemekle birlikte onlardan farklı becerilere de sahiplerdir. Örneğin yapılan çalışmalarda, erkekler işlerini hep birinci planda tutarken, kadınlar normal hayatı ve işlerini birlikte yürütürler (Çivici, 2007; 1). Kadınların bu özellikleri bazı girişimcilik özelliklerinde farklılık oluşturmaktadır. Türkiye'de Kadın Girişimci Durum Raporu'nda (Çivici, 2007; 1) bu özellikler; organizasyon becerisi,

bağımsız çalışma, sezgilerini kullanma, iletişim becerisi, akıl alma konusunda çekingen olma, yönetebileceği kadar risk alma, sabır, azim, çatışma yönetimi, bilgi ve beceriyi paylaşma, yeniliklere açık olma, mali disipline sahip olma olarak belirtilmiştir. Farklı çalışmalarda kadın girişimcilerle ilgili yargılar aşağıdaki gibi belirtilmektedir:

- Kadın girişimci; hırslı, kendine güvenen, rekabetçi, dinamik olan kişidir (Soysal (b), 2010; 90).
- Kadın girişimci; işini bilen, planlayan, kaynaklarını kullanan, planlarını uygulayan, sorumluluk sahibi ve risk üstlenen kişidir (Bayrak Kök, 2007; 169).
- Kadın girişimci; pazar koşullarını iyi değerlendiren, önlemleri zamanında alan, hedefleri olan ve hedefler doğrultusunda risk üstlenebilen kişidir (İlter, 2010; 66).
- Kadın girişimci; yetiştirilme tarzında birden fazla işi yönetmek olduğu için iş planlama ve yönetme konusunda yeteneklidir (Çivici, 2007; 1).
- Kadın girişimci; genellikle orta yaşta girişimci olmakta ve genellikle evli ve çocuklu olmaktadır. Evli girişimciler için eşler hem önemli destek oluşturmakta hemde finansal destek oluşturmaktadırlar (Yetim, 2002; 12).
- Kadın girişimci; genellikle kaynakları iyi değerlendirebilen, koruyan, gözetten, akrabalarının desteğini kazanan kişidir (Soysal (a), 2010; 77).

Günümüzde yaşanan sosyal değişimler, kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, personel azaltılması durumunda işlerini kaybetme korkusu, kendi işlerini kurmak istemeleri gibi nedenler ile kadınların iş hayatındaki sayıları artmıştır (Demirel ve Akbıyık, 2009; 23). Hatta Aslan ve Atabey'e göre, kadınlar sabırlı olmaları, yavaş ilerlemeleri vb özellikleri sayesinde daha az başarısız olmaktadır. Ayrıca, kadın girişimciler beklentilerini büyük tutmadıkları için hayal kırıklığına uğramamaktadırlar. Bütün bunlara rağmen kadın girişimcilerin genellikle muhasebe ve finans gibi konularda yetersiz oldukları düşünülmektedir (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 6, 14).

Ülkemizde iş kadını ile kadın girişimci genellikle aynı anlamda kullanılmaktadır. Kendi adına çalışan kadınlar girişimci sayılmakta ve üç gruba ayrılmaktadırlar. Birincisi eşi ile çalışan kadınlar, ikincisi kendi imkanları ile iş sahibi olan kadınlar ve üçüncüsü miras yolu ile işi devralan kadınlardır (Çivici, 2007; 1). Geneli evli olan girişimci kadınlar ayrıca

evde ve sigortasız işlerde faaliyet göstermektedirler. Ev dışında pazarlama, halkla ilişkiler, müşteri temsilciliği gibi alanlarda yoğunlaşmışlardır (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 6, 7).

2.2.2. Kadın Girişimci Tipleri

Yapılan çalışmalarda ve araştırmalarda dört kadın girişimci tipi olduğu ortaya konulmuştur.

- Geleneksel kadın girişimci tipi.
- Aileci kadın girişimci tipi.
- Yenilikçi kadın girişimci tipi.
- Köklü (feminist) kadın girişimci tipi.

Geleneksel kadın girişimci tipi: Genellikle evli ve çocukludur. İşleri ve ailelerini dengeli bir şekilde yürütmeye çalışırlar. İşleri bir adım önce olabilir (Top, 2006; 23). Genellikle evli oldukları için işlerinin baskısı ve ailelerinin baskısı arasında kalırlar (İlter, 2010; 77). Bu tip girişimciler genellikle, bakım ajansı, konuk evi, kuaför gibi mesleklerde bulunurlar (Kutanis, 2006; 62).

Aileci bayan girişimci tipi: Bu girişimciler de adından anlaşılacağı gibi genellikle evlidirler. Öncelikli sırayı aileleri alır, iş ikinci plandadır (İlter, 2010; 77). Aileye uygun alanlarda girişimcilik yapılıır. Çocuklara göre girişimcilik alanı belirlenebilmektedir. Bayanların girişimcilikleri çocuk sayısı arttıkça artmaktadır (Top, 2006; 23). Bu tip girişimciler düzenli ve uzun işler yapmaktadırlar. Sektörde büyümek onlar için çok önemli değildir. Onlar için evleri ve çocukları herşeyden daha önemlidir (Kutanis, 2006; 63). Bu tip girişimciler toplumsal rollerinin doğrultusundaki meslekleri seçmektedirler (Bedük, 2005; 114).

Yenilikçi kadın girişimci tipi: Bu tip girişimciler işleri için kadınlık rollerini bırakırlar (Top, 2006; 3). Genellikle savaş sonrası yetişmişlerdir ve yüksek eğitim görmüşlerdir (Çiftçi, <http://www.ceis.org.tr>; 47). Yine bu tip kadınlar ekonomik özgürlüklerine düşkünlüdürler (İlter, 2010; 77). Teknolojiye hakimdirler. Örneğin batı ülkelerinde girişimci kadınlar bilgisayar kullanımında daha ilerdedirler (Top, 2006; 23).

Genellikle pazar araştırmaları, reklam, halkla ilişkiler ve basın işlerinde çalışmaktadırlar (Kutunis, 2006; 62).

Köklü (feminist) kadın girişimci tipi: Erkeklerle eşit olduklarına inanırlar (Top, 2006; 23). Bu nedenle her alanda olduğu gibi girişimcilikte de erkeklerle eşit koşullarda olduklarına inanırlar (İlter, 2010; 78). Kadınların kimliklerinin tanınması onlara güç kaynağı olmuş ve feminist bilinci genişletmiştir (Arat, 1993; 105). Bu tip girişimciler kadın hareketleri ile ilgili, basın, küçük ölçekli imalat gibi alanlarda bulunmaktadırlar (Kutunis, 2006; 63).

2.2.3. Dünya’da Kadın Girişimciliğin Gelişim Süreci

Sanayileşme ile beraber dışarıda işçi olarak üretime katılan kadın özellikle II. Dünya Savaşı’nda erkeklerin savaşa gitmesi ve savaş sonucunda erkek nüfusunun azalması ile beraber üretim hayatında daha fazla görölmeye başlamıştır. Ancak bu defa sadece işçi olarak değil kocalarından, babalarından kalan yeri işleten ve geçimlerini sağlayabilmek için iş yeri kuran kadınlar olarak da görölmüşlerdir. Tarihsel olarak baktığımızda kadınların girişimci olmalarını etkileyen bir diğer faktör de kültürün ve kentsel yaşamın etkisi ile aile yapılarının küçülmesi ve çocuk sayısının azalması neticesinde kız çocuklarının da önemli ve kıymetli görülmesidir. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren küreselleşme süreci ile beraber iletişim ve ulaşımın artması ve kolaylaşması dünya genelinde de evde veya dışarıda girişim faaliyetinde bulunan kadın sayısını arttırmıştır.

1980’li yıllar liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün benimsendiği yıllardır (Soysal (b), 2010; 88). 1980’lerden sonra girişimcilik kelimesi dünya çapında çok kullanılır olmuştur (Dilsiz ve Kölük, 2008; 4). Bu dönemlerde küçük işletmeler yoksulluktan kurtulmanın bir yolu olarak görölmüştür. Ayrıca kadın istihdamı küçük işletmelerle bağlantılıdır. Bu yıllarda 3. Dünya ölkeleri girişimciliği tarım ve sanayinin dışına taşan bir önemi olduğunu düşünmüş ve ekonomide önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır (Soysal (b), 2010; 88). Kadınların girişimciliğe uygun olduğu keşfedilmiş ve kadınların girişimci olmaları için fırsatlar sunulmaya başlanmıştır (Top, 2006; 21). Bu nedenle küçük girişimcilik ve kadın girişimciliği destekleyen politikalar artmıştır. Bu dönem tarihte kadın hareketlerinin hız kazandığı dönem olarak yerini almıştır (Soysal (b), 2010; 88, 89).

2.2.3.1. Türk tarihinde kadın girişimciliğinin gelişim süreci

Türk tarihinde kadın Göktürk'lerden itibaren her zaman üretimde ve yönetimde yer almıştır. Ancak kadının girişimci olarak ortaya çıkışı Türk tarihinde Osmanlı Devleti Dönemi'nde belirgin olarak görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin üretim ve ekonomi hayatında önemli bir düzenleyici olan Ahi örgütlerinden biri olan ve tamamen kadınlardan oluşan Bacıyan-i Rum Teşkilatının amacı kültür, sanat, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınmayı sağlamak, üretimi gerçekleştirmek ve gerekirse eşlerin yanında vatani savunmaktır (www.yeniosmanlilar.org). Bu dönemlerde Adana, Konya, Sivas, Ankara, Kayseri illerinde kadınlar dokumacılık yapmaktadırlar. Halep, Adana ve Urfa'da örme makinelerini, Bitlis'te ise dokuma tezgâhlarını çalıştırarak üretim yapmışlardır. Osmanlı'da Türk kadını eğitim ve geçimi için çalışmalar yapmış aynı zamanda hastane, sağlık ocakları ve akıl hastanelerinin yapımlarına da katkıda bulunarak girişimcilik özellikleri göstermişlerdir (Gürol, 2000; 244, 247). Cumhuriyet Dönemi'nde ise 1914 yılından itibaren kadınlar işçi ve devlet memurluğunun yanı sıra tüccarlık ve esnaflığa da başlamışlardır (www.turkhukuksitesi.com).

OECD ülkeleri arasında kadın girişimcilerin erkek girişimci oranına göre en düşük olduğu ülke Türkiye'dir (% 13). Kadın girişimciliğinin en yüksek olduğu ülke ise Portekizdir (% 40) (www.oecd.org (a)).

Türkiye'de girişimcilerin sadece % 10'u kadındır. Kadınlar tarafından kurulan girişimlerin % 66'sında sadece 1 tane işçi çalışmaktadır. Halbuki kadınlar girişimcilikte de gelişmenin anahtarlarıdır, girişimci olarak onların desteklenmesi sosyal ve ekonomik gelişmeye bir güç sağlayacaktır (www.oecd.org (b)). Çünkü Türkiye'sinde ekonomi için vazgeçilmez olan girişimcilik fonksiyonu içerisinde kadın girişimciler bir kaldıraç olarak görülmektedir. Bu sebeple de kadınların girişimci olması bir takım kurum ve kuruluşlar ve birlikler tarafından desteklenmektedir.

Bütün bunlara rağmen Türkiye gelişmiş ülkelere nazaran kadın girişimciliğinde oldukça geridedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda Türkiye 131 ülke arasında 129. sırada yer almaktadır. Aynı zamanda son yıllarda ülkemizde kadın istihdamı azalırken girişimciliği artmaktadır. KAGİDER başkanı Gülseren Onanç bu durumu şöyle açıklıyor;

girişimci iki şekilde ortaya çıkar birincisi yeni fikirlere sahip olarak ikincisi ise ihtiyaçtan dolayı ve tercih edilen girişimci tipi. İki girişimci tipi olmasına rağmen Türkiye’de bulunan kadın girişimcilerin % 70’inin ihtiyaçtan dolayı girişimci oldukları görülmüştür. İstihdam özelliği gösteremeyen kadın aile ihtiyaçlarına katkıda bulunabilmek için girişimci olmaktadır (Tuvay, 2010; 20). Burdan yola çıkarsak, Türkiye’de kadınların kendi işyerlerini açmak istemeleri farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bunlar aileye ek gelir sağlamak, ücretli işlerde çalışma isteğindeki artıştır. Ancak Türkiye’de ücretli işlerde çalışmak isteyen kadınlar uygun eğitim ve beceriye sahip olmadıklarından iş bulmakta zorlanmaktadır. Bu da kendi hesabına çalışma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Yani Türkiye’de kadınların kendilerini daha fazla özgür hissettikleri, piyasada kendilerine uygun işin varlığı, eşitlik istemeleri, eğitim seviyelerindeki artış, kendilerine duydukları güven gibi faktörler değil, ülkede yaşanan olumsuz ekonomik koşulların aile geçimi üzerinde oluşturduğu etkilerdir. Örneğin; Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren yapılan çalışmalarda çalışan kadınların yarısından fazlasının ticaret sektöründe girişimci olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş aralıkları çoğunlukla kentli ve yaş ortalamaları 30-39 arasında kalmasına rağmen bunların sadece yarısına yakın kısmı lise eğitim düzeyindedir. Türkiye’de kadın girişimci tanımlamasında kadınların işveren pozisyonunda olmaları yer almaktadır ve Türkiye’de işveren kadınların arasında okur-yazar düzeyinde olan hatta okuma yazma bilmeyenlerin bile olduğu görülmüştür. Ayrıca erkek girişimcilerle karşılaştırıldığında daha az özgüvenli oldukları ortaya çıkmıştır (Yetim, 2002; 82).

2.2.4. Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar

Erkeklerin ya da kadınların doğuştan bazı farklılıklara sahip olduğu bilinmektedir. Genel olarak, erkekler saldırgan, rekabetçi, kendine güvenli, risk almaya istekli; kadınlar destekçi, bakıp büyütücü, sezgisel, duyarlı ve iletişime yetenekli olabilirler. Aynı zamanda erkekler ve kadınlar bu davranışların hepsini belirli düzeylerde gösterebilme kabiliyetine sahiptirler (Schwartz, 2001; 11, 115). Yapılan araştırmalarda kadın ve erkek girişimciler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Kutunis, 2006; 34).

Kadınlar duygusal ve sosyal özellikler bakımından erkeklerden farklı oldukları ve kadın girişimciler de erkek girişimcilerden farklı (Top, 2006; 22) deneyim, sermaye kaynağı işletme türlerine sahip oldukları için (İlter, 2010; 76), kadın girişimcilerin erkek

girişimcilerden farklı girişimcilik tiplerine sahip oldukları ifade edilmektedir (Top, 2006; 22); kadın ve erkek girişimciler arasında tesbit edilen farklar Tablo 2.2.4'te gösterilmektedir.

Tablo–2.2.4. Kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklar.

Özellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	Başarı-işlerin yürümesi için çabalamak Kişisel bağımsızlık-statüye bağlı olarak Kontrol isteğinden kaynaklanan iş doyumunu	Başarı-hedefi başarma arzusu Bağımsızlık-yalnız yapma isteği Önceki işteki engellenmişken duyulan iş doyumunu
Çıkış Noktası	Sahip olunan işten duyulan memnuniyetsizlik Üniversite, varolan iş veya varolan işin büyüülmesine ek ikinci iş olarak İşten çıkarılma Kazanım için fırsat	İşte engellenmişlik Alandaki fırsatları tanıma ve bunlarla ilgilenme Bireysel çevrede değişim
Fon Kaynakları	Kişisel servet ve birikim Bankadan sağlanan finansman Yatırımcılar Arkadaş ya da aile/ akrabalarından alınan borç	Kişisel servet ve birikim Bireysel borçlar
Mesleki Altyapı	İş ile paralel şekilde deneyim Tanınmış bir uzman ya da alanda başarı kazanmış biri Birçok işletme fonksiyonunda yetkin	İşletme alanında deneyim Alanda orta düzey ya da yöneticilik düzeyinde deneyim Hizmet ilişkili mesleki altyapı
Kişisel Özellikler	İnatçı ve ısrarcı Hedef yönelimi Yenilikçi ve idealist Yüksek düzeyde özgüven Coşkulu ve enerjik Kendi işinin patronu olma isteği	Esnek ve toleranslı Hedef yönelimi Yaratıcı ve gerçekçi Orta düzeyde özgüven Coşkulu ve enerjik Sosyal ve ekonomik çevre ile ilgilenme becerisi
Altyapı	25-35 yaşlarında iş kurma Babaları da bağımsız çalışan Önlisans veya lisans mezunu (genellikle işletme ve mühendislik alanlarında) İlk çocuk	35-45 yaşlarında iş kurma Babaları da bağımsız çalışan Önlisans veya lisans mezunu (genellikle edebiyat-sanat eğilimi) İlk çocuk
Destek Grupları	Arkadaşlar; profesyonel tanıdıklar (avukat,muhasebeci, vb.) Eş	Yakın arkadaşlar Eş Aile Kadınlar için profesyonel kurum, kuruluş ve dernekler Ticaret birlikleri
Başlanılan İşin Tipi	İmalat ya da yapı sektörü	Hizmet sektörü-eğitim hizmetleri, danışmanlık veya halkla ilişkiler

Kaynak: Güler, 2010; 12.

Kadın ve erkek girişimcilerin her ikisi de başarma arzusu ile işe başlarken, erkeklerin çıkış noktası; eski işinden memnun olmama veya yeni iş fikirlerine sahip olmak olabilir. Oysa kadın girişimciler çok daha farklı nedenlerle yeni işlere başlarlar, bunların başında da iş yerinde ezilme gelmektedir. Erkekler iş ile ilgili paralel alanlarda deneyimli

olurken kadınlar daha çok işletme düzeyinde deneyimli olurlar. Kadın ve erkek girişimcilerin kişilik özelliklerine bakıldığında; her ikisi de bir girişimcide bulunması gereken yenilikçi, enerjik, hedefe yönelme özelliklerine sahip olmakla birlikte kadın girişimciler erkek girişimcilere nazaran daha esnek, ve toleranslıdırlar. Finansman kaynağı bulmak konusunda da aralarında farklılıklar mevcuttur. Erkekler daha profesyonel destek sağlamaya çalışır. Fakat her ikisi için de aile, yakın çevre ve arkadaşlardan elde edilecek destek önemlidir (İlter, 2010; 71). Kadın ve erkek girişimcilerin aralarında bulunan bir diğer önemli fark ise yaptıkları işin tipidir. Erkek girişimciler genelde imalat ve yapı sektörüne yönelirken kadın girişimciler genellikle hizmet, danışmanlık, halkla ilişkiler sektörlerine yönelmektedirler.

2.2.5. İş- Aile- Kadın Girişimci

İnsanların birlikte yaşadıkları ilk kurum ailedir yani aile, insanların ilk sosyal çevresidir (İlkdoğan, 1998; 51). Toplumun temel taşıdır. İnsanların büyüüp yetiştiği, terbiye gördüğü topluluktur.

Aile, geçmişten bu güne kadar yaşanan değişimler karşısında değişmiş fakat varlığını hep korumuştur (İlkdoğan, 1998; 51). Aileler dış ortamdan etkilendikleri gibi aile içindeki bireylerde birbirlerinden etkilenmektedir. Aileyi etkileyen değişimlere uyum veya tepki gösterirler. Günümüzde yaşanan global değişimler sonucu (Kurtulmuş, 1998; 84) değişen aile, eğitim, iş ve çalışma hayatı tüm dünyada kadınların yaşamını da etkilemiştir (Bedük, 2005; 106). Aile ve toplumda cinsiyet eksenli özellikler o kadar derindir ki, kadınların uğraşlarında ve statülerinde gözlenen değişimler bu çerçevede gerçekleşir (Ecevit, 1993; 156).

Kadının ailede rol ve sorumlulukları anne ve eş olma olarak görülmektedir. Belirlenen bu roller nedeni ile kadınlar öncelikle iş hayatında ardından ev işleri ve çocuk yetiştirme gibi görevleri üstlenmişlerdir (Özkan ve Özkan, calismatoplum.org, 93). Bu görevlendirmelerden dolayı da iş hayatına girmeleri genellikle engellenmektedir (İlkkaracan, www.wvhr.org, 2). Diğer karşılaştıkları sorun ise girişimci, eş ve aile rollerinin birbirine karışmasıdır (Özkardaş, , www.forumdas.net). Girişimci kadınlar işlerinin yanı sıra, çocuk bakımı ve diğer işlerinde erkeklerden daha fazla yorulmakta

üstelik ev ve iş yaşamlarını dengelemek için çoğu zaman yarım zamanlı çalışmaktadırlar. (Özkuzukıran, 2000; 11).

Girişimci kadınlar hem kendilerini tümü ile aileye adanmak, hem de tümü ile işlerine adanmak isterler. Bu şekilde hayatlarını dengelemeye çalışan kadınlar işlerine yeterince bağlanamayabilirler. İşinde başarılı olmak isteyen ve çocuklarının yetiştirilmesinde aktif olmak isteyen kadınlara gereken desteğin aile tarafından sağlanması gerekir (Schwartz, 2001; 118, 126). Bütün bu sebeplerden dolayıdır ki, kadın girişimciler genelde evlerini ve ailelerini merkeze alarak, kadınlık ve annelik rollerine uygun işler seçmektedirler ya da böyle bir durum onlara empoze edilmektedir (Top, 2006; 21).

2.2.6. Kadınların Girişimci Olma Nedenleri

Kadınların çalışma hayatında yer almasını kolaylaştıran bu değişimlerin dışında bu süreci besleyen değişiklikler de olmuştur (Yorgun, 2010; 183).

- Kentleşme.
- Kadınların eğitim düzeyinde ortaya çıkan değişim.
- Kültürel değişim.
- Çekirdek aile.
- Doğum oranının düşmesi.
- Evlenme yaşının yükselmesi.
- Cinsiyete dayalı ayrıma ilişkin mücadeleler.
- Kreş, anaokulu gibi hizmetlerin yaygınlaşması.
- Aile içi rollerde ortaya çıkan değişim.

Kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile kadınlar farklı meslek dallarında giderek artmışlardır (Kaya, 2007; 107). Bununla beraber esnek çalışma saatleri sayesinde kadınlar ev işlerinin yanında girişimcilik de yapabilmektedir. ABD’de bu tür işlerin % 35’i kadınlar tarafından yapılmaktadır (İlter, 2010; 73).

Ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre kadınların girişimci olma nedenleri farklılık göstermektedir. Örneğin ABD’de kadınlar kararları kontrol edebilmek için girişimci

olurken, Türkiye’de genellikle ek gelir getirmek için girişimci olmaktadır (Aslan ve Atabey, www.jas-khar.org, 4, 5). Hem aile bütçesine katkıda bulunmak, hem de kadınların iş yerlerinde suistimal edilmeleri pek çok kadını kendi işini kurmaya yönlendirmiştir (Top, 2006; 27).

Kadınların girişimci olmalarında “itme ve çekme” faktörleri vardır. Bu faktörler girişimcilikte önemlidir. Cinsiyet ayrımcılığı, işsizlik sorunu, kadınlara uygun olmayan işler, hükümetin ülkeyi kalkındırmak için kadınları girişimciliğe teşvik eden politikaları iten faktörler iken (Soysal (b), 2010; 90); bağımsızlık, kendini gerçekleştirme isteği (Yetim, 2002; 83) verilen destekler, ev işlerinin rutinliğinden ayrılmak ve yeteneklerini göstermek gibi sebepler de, çeken nedenlerdir. Bu nedenler, genellikle zamanla bir araya gelen koşullar sonucu oluşur (İlter, 2010; 74).

Kadın girişimcilerin artmasında çalışma yaşamındaki ayrımcılığın da etkisi vardır. Kadınlar iş piyasasındaki koşullar nedeni ile kendi işlerini kurmak zorunda kalmaktadırlar (İlter, 2010; 74). Bununla birlikte bütün dünyada bilinen “cam tavan sendromu” ile kadınlar üst kademelere yükselmede zorluk yaşamakta ve bunun sonucu olarak kendi işlerini kurmak zorunda kalabilirler.

Genel olarak dünyada kadınları destekleyen ve koruyan yasaların çıkması, şehirleşme oranındaki artış, ekonomik problemler, eğitim düzeyinin yükselmesi, ev işleri ve çocuk bakımı gibi hizmetlerin dışarıdan temin edilmesi, evlenme yaşının ve boşanma oranlarının artması kadın girişimcilerin artmasına neden olmuştur (Soysal (b), 2010; 89).

2.2.7. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Kadın girişimciler birçok etkilenmeye maruz kalırlar (Top, 2006; 22). Bunlar; teknolojik, ekonomik, demografik, kurumsal kültürel etkenler ve devlet müdahalesi olabilir (Verheul vd, 2006; 155). Ayrıca sosyal faktörlerden çevresel faktörlere kadar erkeklerden daha farklı etkilenirler (Top, 2006; 22). Kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller kadınların sosyal kimliklerinden kaynaklanabileceği gibi, eğitim ve tecrübe eksikliğinden de kaynaklanabilir (İlter, 2010; 83). Kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinde kendilerini engelleyen faktörler, kadın olmaktan kaynaklanan engeller ve örgüt ve çevresel

şartlardan kaynaklanan engeller olmak üzere ikiye ayrılabilir. Cinsiyetten kaynaklanan engeller; sermaye eksikliği, toplumun inanç ve baskısı, cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı, cinsel ve duygusal taciz, cam tavan engeli, sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği, basma kalıp yargılar (güvensizlik, tecrübe eksikliği ve başarısızlık beklentisi), rol çatışması, eğitim düzeyinin düşük olması, zaman darlığı, sosyal sorunlar, sağlık ve psikolojik sorunlar, girişimcilikte rol modellerinin eksik olmasıdır. Çevresel faktörlerden kaynaklanan engeller ise; örgüt iklimi ve kültürü, liderlik, bütüncül bakışın sağlanamaması ve örgütlenememe, kurumsal çeşitlilik ve koordinasyon zorlukları, politika geliştirme ve uygulama ile ilgili engellerdir (Sosyal (b) 2010; 98-106). Bu sorunlar beş başlık altında toplanabilir.

1. Bireysel sorunlar.
2. Toplumsal sorunlar.
3. Yasal sorunlar.
4. Yönetimsel sorunlar.
5. Finansal sorunlar.

2.2.7.1. Bireysel sorunlar

Rol çatışması: Rol çatışması özel hayatı ile iş hayatı arasında kalan kadınları ifade etmektedir. Yani girişimci kadınların özel hayatı ya da girişimcilik hayatından herhangi birine ağırlık vermesi diğerini ihmal etmesi anlamına gelir (Sosyal (b), 2010; 102).

Eğitim düzeyinin düşük olması: Erkek ve kadın girişimcilerin ortak sorunu girişimcilik konusunda yeterli eğitimin verilmemesidir. Daha önce girişimcilik hakkında bilgi sahibi olan kişilerin iş kurmaktaki eğilimleri daha güçlüdür (Çivici, 2007; 11). Kadın girişimcilere bakıldığında, eğitim yetersizliklerinin, toplum anlayışlarından ve rol davranışlarından kaynaklandığı görülmüştür. Bu nedenle iş hayatına giren kadınlar toplumun yüklemiş olduğu rollerin uzantısı olan hizmet sektöründe ya da sağlık, eğitim, tekstil gibi alanlarda çalışmaktadırlar. Kadınların eğitim almaları sadece ekonomik özlüğe değil yapmış olduğu işin niteliğine de etki edecektir. Bu nedenle kadın girişimcilerin kendilerini geliştirmeleri için yönetimsel ve teknik eğitim ihtiyaçlarını gidermeleri gerekmektedir (Bayrak Kök, 2007; 228, 229).

Sağlık ve psikolojik sorunlar: Hem işine hemde evine yeterince zaman ayıramadığını düşünen kadınlar bir müddet sonra yıpranırlar ve psikolojik sorunlarla karşılaşır.

Kadınların kendi kendilerine koydukları engeller; toplumsal değerleri sorgulamadan kabul etmek, kendini geliştirme imkanının olmaması iş ve aile dengesini kuramama sonucu suçluluk duygusu, özgüven eksikliği, ne istediğini bilememek olarak sayılabilir (Dalkıranoglu ve Çetinel, 2008; 282).

2.2.7.2. Toplumsal sorunlar

Girişimcilerin faaliyette buldukları ülkelere özgü, insanların davranışlarını ve işletmelerin faaliyetlerini etkileyen değerler vardır (İlter, 2010; 59). Kadınlar küçük yaştan itibaren iyi bir eş, anne ve ev hanımı rolleri yüklenir. Toplum, anneliğin kutsal olduğunu düşünür ve kadınlar da bundan etkilenir (Bayrak Kök, 2007; 224, 225). Bunun yanı sıra toplum kadınların iş hayatına uygun olmadığını düşünür ve eğitim, meslek, statü gibi konularda iş bulma güçlüğü, kadın girişimcilerin iş hayatına girmelerini etkiler (Bedük, 2005; 114).

Toplumun geleneksel inanç ve baskısı: Kadınlar erkeklerden daha fazla toplumsal baskıya maruz kaldıkları için işletmeyi kurarken erkeklerden daha fazla zorluk çekmektedirler (İlter, 2010; 84). Japonlarda yapılan bir araştırmada kadının iş hayatına girmesi ve terfi etmesi gibi durumların kadının aile yaşantısındaki sorumluluklarına karşı olumsuz bir tutum olduğu ve çalışan kadının aile reisi olan eşine karşı bir tehdit oluşturduğu düşünceleri ile kadınların çalışmasına izin verilmemektedir (Sosyal (b), 2010; 99).

Cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı: Cinsiyete dayalı ayrımcılık dünyanın her yerinde kadınların karşısına çıkmaktadır. Bu ayrımcılık görevlerde maaşlarda, eğitim ve ilerlemede görülmektedir (İlter, 2010; 88). Gelişmiş ülkelerdeki gelişmişliğe rağmen cinsiyete dayalı ayrımcılık hala görülmektedir (Irmak, 2007; 48). Örneğin, özellikle evli kadınların dış teması gerektiren seyahat etmesi gerekecek işlere yönelmeleri istenmemektedir (Bedük, 2005; 114). Daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilirse, toplum içerisinde erkek ve kadınlara

atfedilen basmakalıp özellikler, değişik mesleklerin erkeksi ve ya kadınsı olarak sınıflandırılmasına neden olmaktadır ki bu olgu bireylerin bu tip mesleklere karşı eğilimlerini etkiler. Örneğin, kadınlar erkeklerle kıyaslandığında sayısal bilimsel faaliyetlere daha yatkın oldukları sanılmaktadır ki erkeklerle kıyaslandığında daha ağırlıklı olarak sanatsal ve dil bilim faaliyetlerinde başarılıdırlar. Cinsiyet ve kariyer arasındaki etkileşim ile ilgilenen araştırmacıların tartıştıkları konu, cinsiyet ile ilişkili olan kadınsı ve erkeksi özelliklerinin erkek ve kadınların meslek seçimlerine yansımalarıdır (Gupta vd, www.allbusiness.com, 398).

Cinsel ve duygusal taciz: Cinsel taciz hem fiziksel hem de psikolojik etkilerle meydana gelebilir (Irmak, 2007; 185). Erkeklerinde cinsel tacize uğramaları ile birlikte bu durum kadınlarda fazla görülmektedir. Bu Genellikle terfi durumlarında gözlenmektedir. Cinsel tacize uğrayan kadınlarda devamsızlık ve istifalar görülür çünkü kadınlar toplumun tepkisinden, yanlış anlaşılmaktan ve alacaklarını alamamaktan korktukları için şikayette bulunamazlar (Dalkıranoglu ve Çetinel, 2008; 282).

Cam tavan engeli: Kadınların üst yönetim pozisyonlarına gelmelerini engelleyen, görünmez yapay bir engeli ifade etmektedir. En çok politika ve iş yaşamında görülmesine rağmen bu konu cinsiyet eşitsizliğinin bir yansımasıdır (İlter, 2010; 61). Cam tavan terimi ile anlatılmak istenen, karşılaşılan sorunların belirsizliğidir. Cam tavan, adından da anlaşılacağı gibi görünmez bir engeli tanımlamaktadır (Örücü vd, 2007; 118). Örnek olarak; yönetsel pozisyonlara bakıldığında kadınların alt pozisyonlarda erkeklerin ise daha üst pozisyonlarda oldukları görülmektedir. Bu durum kadınların çoğunlukta olduğu ortamlar bile erkeklerle kıyaslandığında erkeklerin orantısız bir biçimde üst kademelere yükseldiği görülür (Öğüt, <http://girisim.comu.edu.tr>; 60). Benzer bir durum iş piyasasında kadın girişimcilerin yaşadıkları bir durumdur, kadınların bu durumlarda kadın oldukları için engellerle karşılaşmaları söz konusudur.

Girişimcilikte rol modellerinin eksik olması: Kişiler aynı cinsiyete sahip kişilerin başarılarından daha fazla etkilenirler. Örneğin; ailesinde girişimci olan bireyler bu girişimcilerden etkilenirler (Soysal (b), 2010; 104).

2.2.7.3. Yasal sorunlar

Yasalarda kadınların işe girmesini ve devam etmesini engelleyici bir kanun yoktur. 2003 yılında yürürlüğe giren Yeni İş Kanunu'nda bazı mesleklerin toplum tarafından kadınlara uygun görülmemesi, ekonomik krizde önce kadınların işten çıkarılması ve kayıt dışı işlerde kadınların ücretlerinin düşük tutulması gibi örnekler mevcuttur (Soysal (b), 2010; 101).

2.2.7.4. Yönetmel sorunlar

Zaman darlığı: Fırsatların kaçmaması için acele alınan kararlar risk getirebileceği gibi zamanın geniş tutulması da fırsatların kaçmasına neden olabilir (İlter, 2010; 56). Bununla birlikte kadınların girişimcilikten farklı, çocuk bakımı, ev işleri gibi işleri de olduğu için işlerini geliştirmede veya kendilerini girişimcilik için geliştirmeye yeterince zamanları olmayabilir (Soysal (b), 2010; 103).

Örgüt ve çevresel şartlardan kaynaklanan engeller: Yapılan araştırmalar sonucu kadın girişimcilerin girişimcilik ile ilgili sahip oldukları, problemlerin algılanması, liderlik özelliği, performans, finansal yapıda ve örgüt kültüründe farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Soysal (a), 2010; 77).

Liderlik: Liderlikle ilgili yapılan çalışmalarda liderlerin fiziksel ve zihinsel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Liderlerin fiziksel özellikleri olan, boy, yakışıklılık, karizmatiklik, güçlülük gibi özelliklerinden bahsedilirken; kadınlara özgü sempatiklik, güzellik gibi özelliklerden hiç bahsedilmemiştir. Bu özellik toplum tarafından erkeğe özgü bir özellik olarak görülmekte ve kadınlara atfedilmemektedir (Öğüt, <http://girisim.comu.edu.tr>; 60).

Bütüncül bakışın sağlanamaması ve örgütlenememe: Kendi işini açan kadınların, kendi kendilerine yetebilmeleri, iş deneyimlerinin olmaması ve parasal desteğe ihtiyaç duymaları örgütsüz olmalarına bağlanmaktadır. Kadın girişimciler örgütlenerek, birbirlerini destekleyebilir, iletişim kurabilir, yol gösterebilir ve rehberlik edebilirler; fakat gerek dünyada gerekse ülkemizde örgütlenme yönelimi oldukça düşüktür (Barak Kök, 2007; 231, 232).

Kurumsal çeşitlilik ve koordinasyon zorlukları: Kadın girişimciliğini destekleyen kuruluşların fazla olmaması koordinasyon sorunlarına neden olmuştur. Bu da ekonomik hayatta güçlendirilmesi konusunda strateji ve görüş farklılıklarına neden olmuştur (Soysal (b), 2010; 106).

Politika geliştirme ve uygulama ile ilgili engeller: Yapılan araştırmalarda kadın girişimcilerin muhasebe finansman ve planlama konularında yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Genel olarak mali kaynaklar konusunda mali araçlarla iletişimde olan kadınların problem yaşadıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra uysal olmaları, deneyimsiz olmaları ve ailevi görevleri, kadın girişimcileri kısıtlamaktadır (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 13).

2.2.7.5. Finansal sorunlar

Sermaye problemi bütün girişimilerin sorunu olmasına rağmen kadınlar bundan daha fazla etkilenmektedirler. Kadın girişimcilerin sermaye bulmakta karşılaştıkları iki temel sorun vardır. Bunlardan birincisi; genellikle belgelenebilir finansal kayıtlarının olmayışıdır. Borç veren kuruluşlar borç verilecek kişinin deneyim, tecrübe, ürün veya servisin kalitesi ile ilgileneceklerdir. Genellikle kadın girişimciler bu ilgi alanları hakkında bilgi sahibi olmadıkları için ailelerinden, eşlerinden, ortaklarından yardım alacak ya da kendi birikimlerini kullanacaklardır (Güney, 2008; 253). İkinci neden işletme ile ilgili finansal, muhasebe ve planlama gibi deneyim ve bilgilerden yoksun olmalarıdır (Bayrak Kök, 2007; 230). Ayrıca kadın girişimciler erkeklere nazaran daha az sermayelerle işlerini kurmaktadırlar. İşlerin evlerde kurulması durumunda sermaye ihtiyacı daha da azalmaktadır (İlter, 2010; 94). Yapılan bir araştırmada kadın girişimcilerin başlangıç sermayesinin yaklaşık 15000 dolar olmasına karşın erkek girişimcilerde başlangıç sermayesi 36000 dolar olduğu görülmüştür (Bayrak Kök, 2007; 230).

2.2.8. Kadın Girişimciliğinin Avantaj ve Dezavantajları

Kadınlar girişimcilik faaliyetleri sonucu bir takım avantajlara sahip olmaktadır. İstihdamı arttırmak ve girişimciliği desteklemek için birçok ülkede tedbirler ve politikalar geliştirilmektedir. İş kurmak isteyen kadınların bu kuruluşlardan yararlanmaları onların

şansını arttırmaktadır. Yine kadın girişimciler genellikle küçük işletmelerle işe başlamakta ve küçük işletmelerde aynı amaçla desteklenmekte ve bu da kadın girişimcilere bir avantaj sağlamaktadır (Saygın, www.yerelgundem.com).

Girişimci kadınlar kendi hesaplarına çalıştıkları için maddi bağımsızlığa sahip olurlar. Ayrıca kendi hesabına çalışan kadınlar ürün alımlarında ve pazarlamada bağımsız hareket etme özgürlüğünü kazanırlar. Kendi kendilerine karar vermelerini sağlayan bu süreç kadınların özgüvenlerini arttırmalarına yardımcı olur (Yetim, 2002; 89). Kadınlara geleneksel toplum yapılarının öğretmiş olduğu sorumluluk duygusu ve aynı anda birden fazla işi yapma yeteneği, girişimcilik hayatlarında avantaj olarak dönmekte ve girişimcilik sürecinde karşılaştıkları yoğun tempo onların bu yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Kadınların yaratılışlarından dolayı sezgileri kuvvetlidir ve cesaretlidirler. Bu özelliklerinden dolayı hedeflerine ulaşırken daha kararlıdırlar. Sabırlı ve kararlı olmaları kadın girişimciler için bir avantajdır (Saygın, www.yerelgundem.com).

Kadınların girişimcilik yaşamında sahip oldukları dezavantajlar; genellikle çoğu kadının sosyal yaşantılarına ve sahip oldukları aile yaşantısına zaman ayıramamalarıdır. Özellikle anneler, çocuk bakımına yeterince zaman ayıramamaktan yakınmaktadır (Yetim, 2002; 89). Toplumun kadınlara yüklemiş olduğu roller nedeni ile kadınlar kaynaklara yeterince ulaşamamakta ve kendilerini geliştirecek imkanlardan yoksun kalmaktadır. Bu nedenle kadın girişimler daha çok ev eksenli işlere yönelirler (Saygın, www.yerelgundem.com). Banka ve kredi kuruluşları kadın girişimcilerin eğitim ve tecrübe eksikliğinden dolayı ön yargılı davranırlar, bu nedenle kadınlar kredi bulmakta zorlanırlar (Bayrak Kök, 2007; 231, 232). Kredi bulamamalarının bir başka nedeni ise kadın girişimcilerin teminat olarak gösterecek varlıklarının olmayışıdır (Müftüoğlu, 1999; 73). Erkek meslektaşları ağırlıkta olduğu için toplantılarda iletişim kurmakta zorlanırlar. (Saygın, www.yerelgundem.com). Tüm girişimciler için olduğu gibi kadın girişimciler için de ekonomik koşulların belirsizliği ve belirsizlikten kaynaklanan risk bir dezavantajdır (Yetim, 2002; 89). Toplum tarafından kız çocuğu daha baskıcı yetiştirilir, eğitim imkanları kısıtlanır ve yine toplum, daha düşük iş saatleri, yoğunluğu fazla olmayan işlere kadınları yönlendirir (Saygın, www.yerelgundem.com). Ayrıca toplumda kadınların duygusal olduğu

ve dar kafalı olduğu bu nedenle de yöneticilik yapamayacakları düşünceleri vardır (Bedük, 2005; 113).

2.2.9. Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Girişimciliği

Türkiye'deki kadın girişimciler 2007 yılında resmi kayıtlarda 72 bin gözüktüğü (Gündüç, <http://bianet.org/>) halde, 2010 yılında Kagider Başkanı Gülseren Onanç Türkiye'deki kadın girişimci sayısını gösteren envanteri tutmanın oldukça zor olduğunu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin açıklamasına göre 80 bin işletmenin hisse senetlerinin çoğunun kadınlara ait olduğunu söylemiştir. Türkiye'de bulunan 1,3 işletmeye kendi hesabına çalışan doktor, güzellik uzmanı ve avukatları da eklediğimiz zaman bu rakam 160 bine ulaşmakta, bu da toplam işletmeler içerisinde % 12'lik bir yeri kaplamaktadır (Tuvay, 2010; 20, 21).

2.2.9.1. Kırsal alanda kadın girişimciliği

Kadınların çalışma hayatı denildiği zaman sadece işyerleri düşünülmemelidir. Çünkü kadınlar; ev işleri, el sanatları, bitkisel üretimler, hayvancılık vs. işlerle de ilgilenmektedirler. Türkiye'de kadınlar sadece kentlerde değil köylerde de çalışmaktadır. Hatta köylerde çalışan kadın sayısı kentlerdekinden daha fazladır denilebilir (Ecevit, 1993; 117). Kırsal alanda çalışan kadınlar kentlerdeki hemcinslerine göre farklılık göstermektedirler. Kır kadını, temizlik, çocuk bakımı, ekmek yapmak, yakacak temini, gıda ve beslenme gibi ev işlerinin yanı sıra bitkisel ve hayvansal üretim, el sanatları etkinlikleri, tarım dışı işler ve gelir getirici faaliyetlerde (pazarda satmak için mal üretimi, tarım dışı ücretli işçilik, pazarlama faaliyetlerine katılım) çalışmaktadır (Yıldırak, 2003; 79).

Gülçubuk'un Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Arka Yüzü adlı çalışmasında da ülkemizde köylerde ve kentlerde bulunan kadınların işgücüne katılım oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo–2.2.9.1. Türkiye’de İstihdam Edilen İşgücü Miktarı ve İşgücüne Katılım Oranları-%-2009.

	Kırsalda İşgücü Miktarı		Kentte İşgücü Miktarı		Toplam	
	Sayı	İşgücüne Katılım Oranı	Sayı	İşgücüne Katılım Oranı	Sayı	İşgücüne Katılım Oranı
Türkiye	8.013.000	51,7	14.095.000	38,8	22.108.000	47,8
Kadın	2.940.000	36,7	3.254.000	23,3	6.194.000	23,5
Erkek	5.073.000	67,7	10.840.000	60,5	15.914.000	62,6

Kaynak: Gülçubuk, 2010, www.atilim.edu.tr.

Kırsal alanda kadınların işgücüne katılım oranı % 36,7’dir. Kadın nüfusunun erkek nüfusuna oranı neredeyse yarı yarıya olmasına rağmen iş gücüne katılım oranı oldukça yüksektir. Kadınların kentlerde işgücüne katılım oranları % 23,3’dür. Kadınların kentlerde nüfusları kırsal alana nazaran artmasına rağmen işgücüne katılım oranları düşmüştür. Kırsal alanda kadın girişimciliği çalışmasından alınan bu sonuçlardan yola çıkarak kadınların kırsal alanda daha fazla işgücüne katıldıkları söylenebilir.

Son yıllarda az düzeyde de olsa tarımdaki kadınlar; ürünlerin işlenmesi, depolanması, pazarlanması gibi çalışmalara da girmektedir (Yıldırak, 2003; 81). Köylerde bulunan kadınlar için kadın girişimciliği geliştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü, toplum ve aile yaşamının her alanında (üretim, sağlık, beslenme, eğitim), erkeklere nazaran daha fazla sorumluluk yüklenen kadınların kalkınmaya katılımının hem ülke ekonomisi açısından hem de istihdamın yükselmesi açısından önemi büyüktür (Yıldırak, 2003; 79). Örneğin; ‘kırsal alanda kadın girişimciliği’ için TÜBİTAK destekli proje çerçevesinde, Türkiye genelinde 12 kentte kırsal alandaki kadınların sosyo-ekonomik sorunlarının çözümü ve kadınların girişimcilik potansiyellerinin yükseltilmesi, kendi işinin patronu olan kadın girişimci sayısının artırmasına yönelik öncelikle araştırma çalışmaları yapılacaktır. Proje, Doğu Karadeniz Bölgesinden Gümüşhane, Batı Marmara’dan Çanakkale, Ege Bölgesinden Muğla, Doğu Marmara’dan Düzce, Batı Anadolu’dan Karaman, Akdeniz Bölgesinden Hatay, Orta Anadolu’dan Niğde, Batı Karadeniz’den Bartın, Kuzeydoğu Anadolu’dan

Ardahan, Ortadoğu Anadolu'dan Muş, Güneydoğu Anadolu'dan Adıyaman kentlerini kapsamaktadır (www.dernekler.gov.tr). Bir başka örnek: Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Kadınların Bu Konuda Güçlenmesine Yönelik Politika Önerilerinin Geliştirilmesi'dir, TÜBİTAK'ın desteklemiş olduğu projenin amacı kırsal alanda kadın girişimciliğinin ve kredi kaynaklarına erişiminin mevcut durumunun ortaya konulması, kadınların girişimciliğini ve kredi kaynaklarına erişimini zorlaştıran veya engelleyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin ortadan kaldırılmasına yönelik önerilerin geliştirilmesidir (Gülçubuk, 2010, www.atilim.edu.tr).

2.2.9.2. Kadın girişimciliğinin kentsel alanda girişimcilik sahaları

Kentlerde bulunan kadınlar da kadın girişimciliğine yönlendirilmektedir. Örneğin; Kadın Girişimcileri Destekleme Projesi kapsamında, 25 kentte bulunan Esnaf ve Sanatkarlar Odalarının yönetim ve denetim kurullarında yer alan girişimci kadınlar, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu'nun (TESK) öncülüğünde, kadın girişimci adayları ile girişimci kadınları desteklemek için Kadın Girişimciler Ağı'nı kurmuştur (www.kadindestek.org). Bir diğer örnek; Turhal Kadın Girişimciliğini Güçlendirme Merkezi Projesi'dir. Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından desteklenen Projenin amacı, Projede hedef grup olan 16-45 yaş arası Mesleki Eğitim almamış 50 kadının ülke genelinde turizm sektörünün talepleri doğrultusunda üretim yapabilecekleri el sanatlarının öğretilmesi ve kadınların, kendi işlerini kurarak birer girişimci haline gelmelerinin sağlanmasıdır. Ayrıca bu ilçede kadın girişimciliğinin güçlendirilmesi için kurumsal bir çatının oluşturulması ve kadınların işgücüne katılmalarını destekleyecek yapıların kurulması üzerine çalışılmaktadır. Tokat İli Turhal İlçesinde yapılan Proje böylelikle, Tokat da kadının işgücüne katılımının önündeki engellerin kaldırılmasına, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunacaktır (www.turgikad.org.tr).

Kadınlar genellikle kendilerine iş sahası seçerken işin çok kâr getirmesinden ziyade kadınlık görevlerini de aynı anda yapabilecekleri ve imkânları dahilindeki işleri seçerler. Kadınların girişimcilik sahalarını imkân ve görevlerinin yanı sıra eğitim ve destekler de etkilemektedir. Aynı zamanda toplumlar kadınları ev ve çocuk bakımından sorumlu tuttıkları için kadınlar toplumsal üretimden uzaklaşmış, kendilerine benimsetilen cinsiyet

kalıpları doğrultusunda beceriler edinmişlerdir (Gürol, 2000; 320). Yani bilgi ve beceriye sahip oldukları alanlarda ya da toplumca onlara uygun görülen rollerin doğrultusunda girişimciliklerini gerçekleştirirler. Tüccarlık, kasaplık, tornacılık gibi hâlâ toplum tarafından kadınlara uygun görülmeyen iş sahaları yerine eğitim, dikiş nakış, tekstil, gıda, konfeksiyon, butik, hizmet gibi kadınlara toplum tarafından daha uygun görülen, sermaye gerektirmeyen, kendi emeğini, işgücünü ortaya koyan, üretimde yan sanayiye kapsayan ve genellikle evde yapabilecekleri sahalara yönelirler yada yönelmek mecburiyetinde kalırlar. Kadınların daha çok hizmet sahasında olması ve evde ya da küçük atölyeler şeklinde çalışması büyük işletmeler ve genellikle uluslararası firmalar için bir avantaj oluşturmaktadır. Böylece bu firmalar; özellikle tekstil olmak üzere, gıda, hizmet ve diğer sektörlerde kendilerine ucuz işgücü olan kadınlardan ucuz taşeronlar oluşturmaktadırlar. Ipsos KMG'nin 2008 tarihinde yapmış olduğu araştırmada (Kadın ve Girişimcilik Araştırma Projeleri Tutum ve Davranış Araştırması) kadın girişimcilerin % 43'ü tekstil üzerine iş kurmaya niyetlenmiş tekstilin ardından da % 20'si gıda ve % 5'i de cilt bakımı alanında çalışmayı tercih etmiştir (www.ipsos.com.tr, 7).

İş kurma imkânına sahip olmayan kadınlara, onların becerileri doğrultusunda imkânlar verilerek daha iyi verim alınması amaçlanır. Kadınlara verilen desteklere örnek olarak; 1997 tarihinde Hanımlar Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Diyarbakır'da CORDAID'in destekleri ile genç kızlara, ahşap boyama, mefruşat, hazır giyim, el sanatları kursu verilmiş ve bir dikiş atölyesi kurulmuştur. 2002 tarihinde SELİS (Diyarbakır), kadınların üretici olmaları için dikiş ve kilim atölyesi açmış ve TSO ile işbirliği yaparak kadınların ipek şal üretmeleri için ortam hazırlamışlardır. 2004 tarihinde kadınlara evde ürettikleri ürünleri satmaları için Denizli Hanımeller Ev Ürünleri Tüketim Kooperatifi kurulmuştur. GİDEM; Diyarbakır'da seramik atölyesi, tuhafiye, el sanatları, yoğurtçuluk, Mardin'de restoran, temizlik şirketi, reçel üretimi, kuru yemişi, şapka atölyesi, Şanlıurfa'da kuaför ve güzellik salonu, Adıyaman'da yiyecek, takı, dikiş atölyesi, gıda üretimi, hediyelik eşya, butik, gıda pazarlama konularında kadınların atölyeler ve küçük işletmeler kurmalarını desteklemiştir (Ecevit, 2007; 20, 37). Ancak yapılan desteklere rağmen kadın girişimcilerin kendi markalarını oluşturarak piyasaya açılma imkânları ve gerçeklikleri oldukça düşük düzeyde kalmıştır.

2.2.9.3. Kent ekonomisinde kadın girişimciliği

Son yıllarda kadın girişimciliğinin sayısının artış nedenlerinin başlangıcı geçmişe dayanmaktadır. Sanayileşme ve Dünya Savaşları ile birlikte dünyada yaşanan hızlı değişimler kadınları da etkilemiş ve kadınlar kısa bir süre içinde kendilerini iş hayatının içinde bulmuşlardır. İlk olarak erkeklerden boşalan yerleri doldurmak amacıyla zorunluluklardan dolayı iş hayatına alınan kadınlar zamanla ucuz işgücü oluşturmaları nedeni ile tercih edilen işgücü haline gelmiştir. Belli bir zaman sonra ise kadınlar girişimci olarak kent ekonomisinde rol oynamaya başlamışlardır. Ancak sanayileşme süreci müddetince daha çok ucuz işgücü olarak çalışmış, kadın girişimci olduklarında da daha çok katma değeri düşük ürün ve hizmet üretimini üstlenmişlerdir. Bu sırada kadınlara eğitim ve finans gibi alanlarda destek verilerek kadın çalışan ve girişimciler yeni üretim süreçleri ve organizasyonlarına doğru çekilmiştir. Kadın işçi ile yer değiştiren kadın girişimciler küçük ve orta ölçekli iş yerleri açarak üretimin ucuzlaşmasına ve daha esnek hale gelmesine dolaylı olarak sebep olmuştur.

Kentlerde de kadın girişimciliği ile ilgili yapılan çalışmalara örnek olarak; İstanbul'da gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınlar için 1995 tarihinde Kara Biber Doğal Gıda Dükkânı Projesi, aynı yıl Mikro Kredi Programı, 1997 yılında İzmir'de Kadın El Sanatlarını Destekleme Projesi yine aynı tarihte Van'a göç etmek zorunda kalan ailelerdeki kadınlar için Dokuma Atölyesi Projesi, aynı tarihte Gecekondu Bölgelerindeki Kadınlara Gelir Getirici Beceriler Kazandırma Projesi, 1998 yılında Ankara'da Kadın Emeği Mutfağı projesi, aynı yıl Şanlıurfa'da Halı Dokuma Projesi, İzmir'de Kümes Hayvancılığı Projesi, İstanbul'da Oyuncak Üretimi Projesi, Aydın'da Aydıneller Projesi, 2004-2006 yılları arasında Kadınlar İçin Kadınlar Projesi, 2005 yılında Beykoz Cam Üretimi Sektöründe Kadınlara ve Gençlere İstihdam Yaratılması ve Aktif İşgücü Piyasası Projesi, Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin ve Adıyaman'da Kadın Girişimciliği Projesi, aynı yıl Su Damlası Projesi yapılmıştır (Ecevit, 2007; 13-32). Bütün bu projelerle kadın girişimciler kent ekonomisinin gelişiminde önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Yapılan çalışmalara destek veren pek çok kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, mesleki birlik ve kuruluşlar, bankalar ve uluslararası kuruluşlar mevcuttur. Bunlardan bazıları şunlardır.

Küçük Girişimcilik Projesi: Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Tarafından Dünya Bankası aracılığı ile Japon Hibe Fonundan sağlanan hibe ile 1995 yılında yedi ilde gerçekleşmiştir. Projede kadın girişimcilerin karşılaştıkları engelleri belirlemek amacıyla, bankaların kredi politikaları, hükümet kuruluşlarının kalıcı finans sistemlerinin oluşturulmasında oynayabilecekleri rol araştırılmıştır. Kadın girişimcilerin kredilere ulaşmalarını kolaylaştırmak ve etkili bir kredi yöntemi oluşturmak için modellerin ne olabileceği konusunda öneriler geliştirilmiştir (www.ksgm.gov.tr).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme İdaresi (KOSGEB): KOSGEB 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nda alt birim olarak kurulmuştur. KOSGEB KOBİ'lere destek vermektedir (Şekerler, 2006; 106). Ayrıca amaçlarının arasında kadın girişimci sayısının artırılması bunun içinde gerekli kredi desteğinin verilmesi yer almaktadır. Örnek olarak, KOSGEB imalatçı esnaf ve sanatkarlarımız için "0" faizli "Esnaf ve Sanatkar Kredisi Destek Programı" başlatmıştır. Projede azami 25 bin YTL kredisinin faizi KOSGEB tarafından karşılanmakta ayrıca bu programda kadın girişimcilere ayrıcalıklı davranılmakta 30 bin YTL'ye kadar kredi verilmektedir. (<http://esnaf.kosgeb.gov.tr>). Bir başka örnek ise; Kadın Müsteşarlığının Halk Bankası aracılığı ile ev kadınlarına verilecek fonda aracı kuruluş olarak seçilmesidir. Kadın girişimcilere konferanslar düzenlemiş, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine destek birimi sağlamıştır (Şekerler, 2006; 106).

Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimci Destekleme Merkezleri (GAP-GİDEM): Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimci Destekleme Merkezinin amaçları arasında kadın girişimcilerin önündeki engellerin tanımlanması ve potansiyel kadın girişimcilere destek olunarak iş kurmalarını sağlamak yer almaktadır (Özar, 2005; 5).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Kadın Girişimciler Kurulu: TOBB bünyesinde bulunan TOBB Kadın Girişimciler Kurulu kadın girişimciliği konusunda genel politikalar geliştiren bir kuruldur. Kurul kadın girişimcilere eğitim, kadın girişimcilerin gelişimi ve girişimlerini hayata geçirmeleri konusunda destek sağlamak amacıyla kurulmuştur (www.kadimgirisimciler.org.tr).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı: 1986 yılında kurulan kuruluş, kar amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütüdür. Kadınların ekonomik durumlarını ve yaşam kriterlerini iyileştirmek amacıyla kurulmuştur. KEDV çalışmalarını güçlendirmek, yaygınlaştırmak, bilgi alışverişi sağlamak ve kadın girişimciler için kaynak oluşturmak amacıyla kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları, merkezi ve yerel yönetimler, üniversitelerle işbirliği ve diyalog içindedir. Bu kapsamda belediyeler, Kadın Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile işbirliği koşulları oluşturmakta, sivil toplum kuruluşlarının yanısıra, Citibank, İdeefixe, Estore, Microsoft gibi firmalar ve gönüllüleri ile çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi çok uluslu kuruluşların düzenlediği toplantılara katılır ve alınan kararların uygulama sürecini küresel iletişim ağları (Groots International ve Huariou Commission) kanalı ile izler (www.cocukvizyon.com).

Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı: İstanbul'da 1986 yılında kurulan dernek, kadın ve çocuklar için gelir getirici faaliyetler üzerinde yoğunlaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Halk Eğitim Merkezleri ile kadınlara eğitim verilmesi konusunda işbirliği yapmıştır. Verilen eğitimler; ipek böceği yetiştirme, kümes hayvancılığı ve yumurta üretimi, arıcılık, dikiş ve nakış branşlarını kapsamaktadır. Dernek eğitimlerin arkasından krediler temin etmiş ve ilk pazara giriş aşamasında destek olmuştur (Şekerler, 2006; 105).

Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER): KAGİDER, 2002 yılında 38 kadın girişimci tarafından kurulmuştur. Dernek kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütüdür. Amacı Türkiye'de kadın girişimciliğini ve liderliğini geliştirmektir. Ülkenin farklı yerlerinde kadın girişimcilerin iş kurlmaları ve geliştirmeleri konusunda destek vermenin yanı sıra danışmanlık desteğide sunar. Dernek bu güne kadar 1300'den fazla kadına eğitim vermiş ve 5000'den fazla iş geliştirme ve girişimcilik projesini değerlendirmiştir (www.kagider.org (a)). Bu projelerden bazıları, Geleceğe Yatırım Yapın, Ekonomik Büyüme Yöneten Kadınlar Konferansı, Kars'taki Kızlar İlerliyor, Haklarımı Öğreniyorum, Kadın Girişimcilik ve Liderlik Zirvesi, Kadın Girişimcileri Geliştirme Programı, Girişimcilerin Yolunu Aydınlatıyoruz, Geleceğin Kadın Liderleri Eğitim Programı (www.kagider.org (b)), WE-Mentor Projesi, Kadın Fonu, Kadından Kadına Köprü Projesi, Genç Kadınlar Staj Projesi, Avrupa Birliği Yolunda Kadın Projesi, Kadın

Girişimci Geliştirme Merkezi, Su Damlası. Bu projeler hakkında bilgi verirsek; örneğin Su Damlası Projesi, çeşitli illerden seçilecek “Kadın Girişimci İnsan Kaynakları Yönetim Danışmanı” adaylarını eğitim, rehberlik süreçleri ile destekleyerek bir araya getirmek ve işbirliği içinde faaliyete geçmelerini sağlamaktır. Bir başka örnek; Genç Kadınlar Staj Projesi, Güneydoğu üniversite öğrencisi genç kadınları iş dünyasına hazırlamayı ve girişimciliğe özendirme hedeflemektedir (www.kagider.org (c)).

Halk Bankası: Banka mikro ve küçük işletmelere yönelik sübvansiyonlu kredi vermektedir. “Kadın ve Genç Girişimcilere Kredi” adı altın hazine desteği ile bir dönem girişimcilere ve küçük-orta boy işletmelere sübvansiyonlu kredi vermiştir (Ecevit, 2007; 9).

Garanti Bankası: Garanti Bankası kadın girişimcilere özel faiz oranları ile ihtiyaç ve yatırım kredisi imkânı sunan Kadın Girişimci Destek Paketi kapsamında 12 bin kredi kullanarak 349 milyon lira finansman sağlamışlardır (www.finansgundem.com).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMSK-UNIDO): Birleşmiş Milletlerin sosyo-ekonomik kalkınmaları ile ilgilenen özel bir kuruluştur. 166 ülkede yerel yetkililer ve sivil toplum örgütleri ile kalkınmayı yaygınlaştırmak için çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, kadınların kalkınma programına dâhil edilmesine önem vermektedir. “Kalkınmada Toplumsal Cinsiyet”, programı içerisinde olmakla birlikte kadınlara finansman desteği bulmak için bir dizi program geliştirmiştir. Kadın girişimciliği, kalkınma olarak görülmekte ve yoksulluğa karşı mücadele yolu olarak benimsenmektedir (Ecevit, 2007; 11).

Avrupa Birliği (AB-EU): AB kadın girişimciliğinin geliştirilmesini kadın-erkek eşitliği politikasının hedefleri arasında ele almaktadır. Bu doğrultuda kadın girişimciliğini destekleyici birçok projeye destek vermiştir. Örneğin; kadın girişimciliğine özel destek veren GAP-GİDEM projesinde AB finansmanı ağırlıklıdır (Ecevit, 2007; 11).

Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ-ILO): Kadın Girişimciliği geliştirme Programı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (WEDGE)’nin bileşeni olan Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı (SEED) kapsamında kadın girişimcilere destek oluşturmaktadır. Ayrıca WEDGE kadın girişimcilerin kendilerini geliştirmeleri için destek hizmetler vermektedir. Böylece

kadın girişimciler kendilerini geliştirecek pilot etkinliklere ulaşabilmektedirler (Ecevit, 2007; 12).

2.2.10. Kadın Girişimcilerin Ekonomiye Katkıları

Kadın girişimcilerin girişimcilik güçlerinin iki önemli katkısı vardır. Bunlardan birincisi, yeni istihdam olanakları oluşturarak ekonominin güçlenmesi, ikincisi ise kadının kendisinin toplum içinde güçlenmesidir (İlter, 2010; 81). Konumuz için önemli olan neden, ekonomi ile alakalı olan nedendir.

Girişimcilik kapasitesinin büyüklüğü devletlerin ekonomik güçleri ile orantılıdır. Çünkü rekabet gücü girişimcilik kapasitesi ile ivme kazanır. Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler uluslararası rekabette amaçlarına ulaşabilmeleri için yeni işler kurabilen, üretken girişimci tiplerine ihtiyaç duymaktadırlar (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org; 1).

Girişimciliğin ekonomik gelişme ve kalkınmada önemli olduğu algısı 1980'li yıllardan sonra giderek artmıştır (İraz, 2010; 158). Kadınların sanayi bağlamındaki girişimcilikleri de 1980'li yıllara dayanmaktadır. O yıllarda kadınlar işletme sahipleri olarak ekonomiye katılmışlardır (İlter, 2010; 79). Küçük işletmeler o yıllarda yoksulluktan kurtulmanın yolu olarak görülmekteydi. Bu dönemde küçük girişimcilik, sanayileşmeden, tarımdan, ticaretten daha önemli görülmekteydi. Bu nedenle küçük işletmelerin yaygınlaştırılması gerekiyordu ve kadınların girişimci olarak desteklenmesi ile ilgili politikalar giderek artmıştı. Daha hızlı değişebildikleri, müşteriye daha hızlı cevap verebildikleri için küçük ve orta ölçekli işletmelerin de önemi artıyordu. Fakat gelişmekte olan ülkelerin esnek üretim yapabilmeleri ucuz işgücü ile mümkündü. Ucuz işgücü ve kayıt dışı istihdam üretimin maliyetini düşürüyordu. Bu durum aynı zamanda kadının düşük ücretli, güvencesiz işleri kabul etmesine de neden olmuştur (Yetim, 2002; 79, 80). Bu nedenle işgücü, ekonomik kalkınma ve kadınların ekonomik kalkınmadaki payı arasındaki ilişki gelişmekte olan ülkelerde en önemli konu haline gelmiştir (İnce, 2010; 57). Kadınların istihdamına yönelik bu ilgi aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin kalkınma stratejileri ile ilişkilidir (Yetim, 2002; 79). Çünkü iktisadi gelişmede kadın girişimcilerin sayılarının artması sadece yeni istihdam sahaları açarak ekonomik büyümeyi sağlamakla kalmaz, ekonomideki teşebbüslerin çeşitliliğini de sağlar. Bu çeşitliliğin nedeni kadın ve

erkek girişimcilerin kendi bireysel ve iş profilleri ile farklılık göstermeleridir. Kadın ve erkekler genellikle farklı sektörlere açılırlar ve faaliyet gösteriler. Ayrıca, farklı amaçlara sahip işletmeler amaçları doğrultusunda farklı planlar yaparlar ve bu işletmelerde farklı mallar üretilir, geliştirirler (Bertaux ve Crable, 2007; 467). Bu da cinsiyetin önemini, ekonomik gelişmedeki rolünü hem başarı potansiyeli hem de gelişme stratejileri ve programları açısından arttırmıştır. Ekonomideki rollerin cinsiyete göre ayrılması özellikle kadınların mikro ekonomik seviyesindeki ev merkezli konumlarını daha geleneksel ve geniş çaplı hale getirmiştir (Bertaux ve Crable, 2007; 468). Örneğin kadınların üretime katılmalarının en yaygın biçimi evde hazırladıkları gıda maddeleridir (Ecevit, 1993; 136). Kadın girişimciliği ile beraber evde hazırlanan gıda maddeleri, bir piyasa ve sanayi ürünü haline gelmiş, dokuma, giysi üretimi vb. evde yapılan bir takım ürün ve hizmet üretimine yönelik faaliyetler artmış kadın girişimciliğinin iş yeri üretimi ve onun verdiği iş piyasasının mamülü olmuştur.

Kadın girişimciler yapmış oldukları faaliyetlerle ekonomik canlanmaya katkıda bulunurken, ailenin gelir düzeyi yükselmekte, çocukların refah seviyesi artmakta, aynı zamanda üretilen mal ve hizmetlerle önce kent ekonomisine daha sonra ülke ekonomisine ve küreselleşme ile beraber dolaylı olarak da dünya ekonomisine katkı verilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE ARAŞTIRMANIN AMAÇ, YÖNTEM, BULGULARI

3.1. DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ARAŞTIRMASI

Denizli kentindeki kadın girişimciliği anlayabilmemiz için Denizli'deki genel girişimci profilini incelediğimizde; Denizli girişimciliği kendi içerisinde pek çok örgütlenmeye sahip olmasına rağmen bunlar uzun dönemde devamlılıklarını koruyamamışlardır. Denizli iş adamlarının kullandıkları işbirliklerinden en bilineni "Babadağ Senedi"dir. Bu senet tekstil tüccarlarının aralarında kullandıkları bir pusuladır. Dokumacıdan malı alan tüccar bir kağıdın üzerine rakamı yazıp, kaşeleyerek dokumacıya verir. Dokumacı bu kağıdı tüccara vererek ihtiyacı olan ipliği alır. Haftalık olarak tüccardan almış olduğu ipliği dokuyarak tüccara verir, tüccar da bunları işleyerek mamül olarak piyasaya sunar (İrmiş vd, 2010; 46). Nesiller boyu dokumacılığı en ince ayrıntıları ile öğrenen girişimciler biriktirdikleri sermayeleri ile ilk olarak atölye ve kooperatiflerle sanayiciliğe girmiş daha sonra da sanayi sektöründe tesisler kurmaya başlayarak bugünkü sanayinin temellerini atmışlardır (Şahin, 1997; 44). Böylece Denizli girişimcileri 1980'lerde ve 1990'larda varlıklarını korumuş ve tekstil sektöründeki gelişmeye katkıda bulunmuşlardır (İrmiş vd, 2010; 46).

Denizli girişimcilik kültürünün esas dinamikleri; çalışma, meslek, tasarruf, üretim gibi olguların, inanç, gelenek, ahlak ve zihniyet gibi kavramlarla olan analitik ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Denizli'li girişimciler başarılı olmak için çok çalışmak gerektiğine inanmaktadırlar. Denizli'li girişimciler herşey için devletten teşvik beklemek yerine, dışa açılma ve ekonomik kalkınma için genellikle kendi özkaynaklarını ve imkanlarını kullanmaktadırlar. Ayrıca yüksek bir Denizli bilincine sahiplerdir (Eroğlu, 1998; 187-189).

Girişimcilerin yaş ortalamaları incelendiğinde çoğunun 30 yaş üzerinde oldukları görülmektedir. Denizli kentinde yaş ortalaması 31-40 yaş aralığında görülmektedir. Bunun nedeni genellikle tekstil alanında fırsatların olması ve bu fırsatlardan genç nüfusun yararlanıp üretime geçmesidir (Varol, 2006; 436).

Girişimciler birinci ve ikinci kuşaklar olarak görülebilmektedir. Genelde birinci kuşak girişimciler zanaat girişimcilerden, ikinci kuşak girişimciler ise eğitim seviyesi daha yüksek ve genellikle uluslar arası ilişkiyi kurabilecek yabancı dile sahip girişimcilerden oluşmaktadır. Yine Denizli kentinde görülen başka bir özellik de firmalar büyüdükçe girişimcilerin eğitim seviyelerinin yükseliyor olmasıdır (Varol, 2006; 436).

Denizli’de aile firmalarının olmasının yanı sıra girişimcilikte de aileler birbirlerini desteklemektedirler. Sermaye konusunda büyük destek aileden gelmektedir ve banka kredisi almayı tercih etmemektedirler. Böylece firmalar ekonomik krizlerden daha az etkilenmekte ve krizleri daha çabuk atlattıklarıdır. Bu firmaların yönetimi genellikle profesyonel olmamakla birlikte girişimciler tarafından yapılmaktadır. Firmalar finans, pazarlama vb bölümlere sahip olmasına rağmen son kararı girişimci vermektedir. Denizli girişimcilerinin dikkat çeken bir diğer özelliği ise ülke dışı bağlantılarını girişimcilerin kendilerinin yapıyor olmasıdır. Bu da onları daha fazla uluslararası hale getirmektedir (Varol, 2006; 438, 439).

Denizli kenti ülkemizde farklı zamanlarda yaşanan sıkıntılara rağmen ve Denizli’deki altyapı çalışmalarının yetersizliğine rağmen girişimcilerinin gayretleriyle sanayileşme ve kalkınma sürecini devam ettirmişlerdir (DTO, 2011; 23).

Denizli kentinde girişimcilerin cinsiyeti incelendiğinde birkaç istisnanın dışında geneli erkeklerden oluşmaktadır. Kadınlar son yıllarda firmaların içerisinde daha aktif hale gelmiş olsalar da girişimci rolünü yeterli düzeyde üstlenememektedirler (Varol, 2006; 436).

Denizli’deki firmaların işgücüne bakıldığı zaman tekstil ve konfeksiyon dışındaki işgücünü genellikle erkekler oluştururken, tekstil ve konfeksiyon işgücünün % 52’si kadınlardan oluşmaktadır (Varol, 2006; 439). Katılımcıların % 39,6’sı tekstil alanında, % 20,7 gıda alanında, % 16,2 kozmetik ve güzellik salonu sektöründe çalışmaktadırlar. Kadınların % 39,6’sının tekstil alanında çalışmasının en önemli sebeplerinden biri Denizli kentinin ağırlıklı olarak tekstil sektörüne sahip olmasıdır. Yani Denizli’deki kadın istihdamı, kentin sanayideki itici gücünü oluşturan tekstil sektöründe önemli bir ağırlığa sahiptir. Ancak kadın girişimciliğinde durum değişmektedir. Denizli’deki kadın girişimci sayısı oldukça azdır. Denizli Sanayi Odası’na ortaklık yapısı saptanan 466 üyeden yalnızca

32'si (% 6,87) kadın üye ya da kadın ortaklı üye firmadır. Aynı sayılar Denizli Ticaret Odası verilerine göre 9.548 ve 970'tir (% 10,15). Denizli Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'nin 52 bin üyesinden 4.532'si (% 8,71) kadındır. Nüfusu 900 bini aşan ve bir sanayi kenti olan Denizli için bu rakam oldukça düşüktür (<http://ab.dso.org.tr>).

Girişimciliğin gelişmiş olduğu kentlerden biri olan Denizli kentinde kadın girişimciliğini de geliştirmek için çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Bunların en bilinenleri KAGİDER'in yapmış olduğu Su Damlası Projesi (www.kagider.org (c)) ve Kadın Girişimciliğini Geliştirmek İçin Denizli ve Stockholm Odaları İşbirliği Projesi'dir (D & S for DWE) (<http://ab.dso.org.tr>).

3.1.1. Araştırma Amaç, Yöntem ve Bulguları

Araştırmanın amacı, girişimci potansiyeline sahip Denizli'de bulunan kadın girişimcilerin kent ekonomisi içerisindeki rolleri ve yeri üzerine bir durum tespiti yapmaktır. Bu doğrultuda Araştırmanın diğer amaçları, Denizli kentindeki kadın girişimcilerin profillerini belirlemek, iş kurma nedenleri, ekonomik faaliyet gösterdikleri sahaları, girişimci olurken kimlerden yada hangi kuruluşlardan destek aldıkları, kadın girişimci olarak karşılaştıkları zorluklar ve rol çatışmalarının neler olduğunu tespit etmektir.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği uygulanmış, benzer alanda daha önceden Prof. Dr. Sabahat Bayrak Kök'ün hazırlamış olduğu anketten yararlanılmış, ankete tezin başlığı ve içeriğine uygun olarak yeni sorular eklenmiş ve anket soruları konuya uyarlanmıştır. Anket soruları, anketi yanıtlayan kişilerin demografik, ekonomik, sosyal durumlarını ve bir kadın girişimci olarak kendilerine bakış açılarını öğrenmek için hazırlanmış, 59 adet sorudan oluşmuştur.

Ölçeğin Güvenirliğinin test edilmesi için Alpha katsayısı (Coefficient Alpha) değerlerinden yararlanılmıştır. Test sonucunda Alpha değeri 0.8164 olarak bulunmuştur. Güvenilirlik katsayısının 0,70'in üzerinde olması durumunda elde edilen güvenilirliğin yeterli olmasından hareketle ölçek güvenilir kabul edilmiştir. Örneklemenin yeterliliği konusunda KMO (Kaiser- Meyer- Olkim) örneklem yeterlilik testi uygulanmış olup $p=000$

olarak bulgulanmıştır. Tablo-1’de de görüldüğü üzere anlamlılık düzeyi $p=0.05$ olduğundan örneklem sayısının ölçeği test etme açısından yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo-3.1.1. Örneklem yeterlilik analizi testi (KMO and Bartlett's Test)

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Testi		.705
Bartlett's Testi	Yaklaşık Ki Kare	669.872
	Serbestlik Derecesi	190
	Anlamlılık	.000

Anketteki sorular kadın girişimcilerin iş kurma kararlarının kim tarafından verildiği, iş kurarken ekonomik kaynağın nereden temin edildiği, işin kurulması sırasında kimlerden destek aldıkları, hangi iş kolunda iş kurdukları, işi kurduktan sonra ne tür problemlerle karşılaştıkları, ne kadar gelir elde ettikleri, elde ettikleri geliri nasıl değerlendirdikleri, kadın girişimci olmanın onların hayatında meydana getirmiş olduğu ekonomik, sosyal ve siyasal değişiklikleri içermektedir. Sorular; açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, önem sırasına göre sıralama soruları ve “tamamen katılıyorum”dan “hiç katılmıyorum”a doğru 5’li likert tipi ölçek üzerinde düzenlenmiş ifadelerle derecelendirilmiştir.

3.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Denizli kentinde faaliyet gösteren kadın girişimcilerden oluşmaktadır. Kendi işine sahip olan kadınların hepsinin resmi kayıtlarının olmadığından ve bazı kadın girişimcilerin eşleri veya babaları ile ortak çalışıyor olarak görünmelerine rağmen iş yerinde çalışıyor olmamalarından dolayı Denizli’deki kadın girişimcilerin toplam sayısına ulaşmamız ve evreni net olarak tespit etmemiz mümkün olmamıştır. Bu durumda verilerin rasyonel olması için örneklem yöntemine başvurulmuştur. Örneklem küçük ve orta ölçekli işletme sahibi kadın girişimcileri teşkil etmektedir.

Denizli kentinde bulunan kadın girişimcilerin sayılarını bulabilmek için KOSGEB ile iletişime geçilmiş fakat ellerinde sadece kadın girişimcilerin olduğu bir bilginin olmadığını ve genel girişimci listesinin verilemeyeceği cevabı alınmıştır. KAGED’e gidilmiş fakat iletişim kurmuş oldukları kadın girişimcilerin sayısını toplamda

verebilecekleri bir kayıtlarının olmadığını, komisyon komisyon çalıştıklarını ve davetiye göndererek kadın girişimcilerle iletişim kurduklarını bu nedenle de bize net bir sayı veremeyeceklerini belirtmişlerdir. Denizli TOBB kadın girişimciler ile iletişime geçilmiş fakat ellerinde Denizli kentinde bulunan kadın girişimcilerin sayılarını verecek bir bilgi olmadığı cevabı alınmıştır. Yine aynı sayıyı elde edebilmek için Denizli Ticaret Odasına gidilmiş ve kayıtlı olan üyelerin toplamda 13299 olduğu, bunların içerisinde farklı ortak sayısına sahip anonim şirketlerin, holdinglerin, kollektif, komandit, limited şirketlerin olduğunu ve bunların içerisinde bulunan kadın ortakların ayrı bir kayıda alınmadığını ve bu 13299 şirketin ortaklarının cinsiyetlerini belirleyebileceğimiz bir listenin tarafımıza verilemeyeceği cevabı alınmıştır. 2010 yılında Kagider Başkanı Gülseren Onanç Türkiye'deki kadın girişimci sayısını gösteren envanteri tutmanın oldukça zor olduğunu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin açıklamasına göre 80 bin işletmenin hisse senetlerinin çoğunun kadınlara ait olduğunu söylemiştir.

Anket, Ticaret Odası'ndan alınan ve Ticaret Odası'na kayıtlı girişimcilik vasfına sahip 30 kadın girişimci ve KAGED'den alınan bilgiler doğrultusunda KAGED'den alınan ve girişimcilik vasfına sahip görülen 5 kadın girişimci ve bu verilerin dışında Ticaret Odasına ve KAGED'e kayıtlı olmayan Denizli merkezinde faaliyet gösteren kadın girişimciler ile yapılmıştır. Daha önceden benzer bir çalışma yapmış olan Sabahat Bayrak Kök'ün çalışması örnek alınmış olmakla birlikte çalışmanın yapıldığı örnek kütle sayısı (92) genişletilmeye çalışılmış ve 160 kişiye anket formunun ulaşması sağlanmış ve bunlardan 111 adeti geri dönmüştür. Kadın girişimcilerin anket formlarını kabul etmek istememeleri ve dönmeyen anket formlarının nedenin kadın girişimcilerin eşlerinin izni olmadan anket doldurmak istememeleri ve eşlerinin böyle bir anketi doldurmalarına izin vermedikleri kendileri tarafından ifade edilmiştir.

3.1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amaçlarına dayanılarak oluşturulan varsayımımız şudur; Kadın girişimciler Denizli kentindeki yaygın üretim ve sanayi kollarında faaliyet göstermektedirler. Özellikle ticaret ve hizmet sektörlerinde yer alarak ve aile gelirine önemli katkı vererek, girişimlerini gerçekleştirmeleriyle kent ekonomisine katkı vermektedirler. Bu varsayım doğrultusunda hazırlanan hipotezlerimiz şunlardır;

H₁: Kadın girişimcilerin girişimci olarak yaptıkları işler ile girişimci olmadan önce yapmış oldukları işler arasında ilişki vardır.

H₂: Kadınlar annelik ve ev kadınlığı rollerinden dolayı çalışma saatlerini daha az tutmaktadırlar.

H₃: Kadınların girişimci olmaları ile babalarının ve eşlerinin girişimci olmaları arasında ilişki vardır.

H₄: Kadın girişimcilerin evli olmaları ile finansal kaynakları arasında ilişki vardır.

H₅: Kadın girişimciler aile ihtiyaçlarını karşılamak için girişimsel faaliyetlerde bulunuyorlar ve aile gelirine önemli ölçüde katkı sağlıyorlar.

H₆: Denizli'deki kadın girişimciler Denizli kentindeki yaygın üretim ve sanayi kollarında faaliyet göstermektedirler.

H₇: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyleri ile sahip oldukları işletmenin boyutu arasında ilişki vardır.

H₈: Kadın girişimcilerin ekonomik faaliyetleri ile gelir düzeyleri arasında ilişki vardır.

H₉: Kadın girişimcilerin kullandıkları ekonomik kaynaklar ile kadın eksenli işlerde girişimci olmaları arasında olumlu ilişki vardır.

Araştırmayı yapmış olduğumuz Denizli Kent ekonomisinde kadın girişimciliğin yeri ve rolünü anlatabilmek için, Denizlili kadın girişimcilerin faaliyet sahası olan Denizli kentinin gelişiminden, Türkiye ekonomisindeki yeri ve Denizli Kent ekonomisinden kısaca bahsettik.

3.2. DENİZLİ KENT EKONOMİSİ

3.2.1. Denizli Kentinin Gelişimi

Denizli, güneyinde Babadağı'nın yer aldığı, 150–200 metre yükselteli bir ovanın güney kenarındaki 350–500 metrelik geniş, vadilerle yarılmış bir düzlükte kurulan ve ortasından çürüksu geçen bir kenttir. Kentin tarihsel gelişimi M.Ö. 3. yüzyıla dayanmaktadır. 1924'de vilayet haline gelmiştir.

Denizli kentinde birçok ekonomik faaliyet gerçekleşmektedir. Ekonomik faaliyetleri arasında dokumacılık ayrı bir yere sahip olmuştur. Bu alanda üretimi ve kalitesi derin bir geçmişe dayanmaktadır. Denizli'de dokumacılık Selçuklular ve Osmanlılar döneminde en ihtişamlı devrini yaşamıştır (DTO, 2011; 21). Örneğin; bugün Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergilenen, Osman Gazi'nin mintanı, Yıldırım Beyazıt'ın kızının gelinliği, Barboros'un şalı, Genç Osman'ın gömleği Denizli İlinin Buldan İlçesinde üretilmiştir. Dokumacılık ve dericilik önemli olmasına rağmen basmacılık ve kuşakçılık bölgenin en ileri mesleği olarak kabul edilmiştir, Cumhuriyetin ilanına kadar olan dönemde (1900-1923 yılları arasında) her zamankinden daha fazla üretilmiş ve satılmıştır. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda bir ülkede bulunan birkaç tane un fabrikasından 10 tanesi ve 17 tane tahin değirmeni Denizli kentinde bulunmuştur. 1924 İzmir İktisat Kongresi'nde ulu önder Atatürk'ün işareti üzerine Türkiye'nin ilk Anadolu şirketi “Şemsi Terakki Debatat” kurulmuş ve ilk çalışmaları Denizli kentinde gerçekleşmiştir. 1940 yılı sonunda Denizli kentinde Sümerbank İplik ve Bez Fabrikası kurulmuştur (İrmiş vd, 2010; 44, 45).

Cumhuriyetin ilk yıllarında dokuma ve tarıma dayalı sanayinin ağırlıklı olduğu ev ve atölye tipi sanayileşmenin yaygın olduğu Denizli kenti, 1950'lerden sonra yapılan karayolları ile ticaret merkezi haline gelmeye başlamıştır (İrmiş ve Emsen, 2002; 51). 1955'de karayolu ile İzmir'e bağlanmış, 1958'de enerji kullanımının öğrenilmesi ile küçük sanayiler hareketlenmiştir. 1960'larda kendi uğraşları ile 1. ve 2. Sanayi Siteleri'ni tamamlayarak, büyük bir sanayi alt yapısı hazırlamıştır. Yine aynı yıllarda kentte tuğla ve kiremit fabrikaları ve Kale'li demirci ustaları tarafından haddehaneler kurulmuştur. Denizli kenti tekstil sektörünün yanı sıra 40'a yakın haddehanenin ürettiği yassı demir mamülleri ile Türkiye'de merkez olmuştur. 1970'li yıllarda 70'in üzerinde anonim şirket kurulmuş

bunlardan % 60'ı kısa bir sürede temel atmış ve birçoğu faaliyete geçmiştir. 1980'li yıllarda ihracatın öğrenilmesi ve organize sanayi sitesinin inşa edilmesi ile bugün 300'ün üzerinde bulunan büyük ölçekli fabrikaların kurulması hızlanmıştır. Bugün Denizli Organize Sanayi Bölgesinde birçok tesis bulunmaktadır. Kentte yapılan ihracatın % 65'e yakını tekstil ve konfeksiyon ürünleridir. Denizli kenti ülkemizin ev tekstil ihracatının yaklaşık % 35'ni karşılamaktadır ve bunların büyük bir bölümü havlu ve bornozdan oluşmaktadır (DTO, 2011; 22, 23). Denizli kentinde dokumacılık ve tekstil sanayilerinin yanı sıra, kimya sanayi, plastik sanayi, tarım aletleri ve makina sanayi, demir dışı metal sanayi, cam sanayi, kağıt sanayi, demir çelik sanayi, maden eşya sanayi, elektrik-elektronik sanayi, mermer sanayi, gıda sanayi de bulunmaktadır (Akyıldız, 1998; 17). Aynı zamanda Pamukkale ve Karahayıt gibi tabiat zenginlikleri ve turistik yerleriyle de önemli bir gelir yaratmaktadır (İrmiş vd, 2010; 46).

3.2.2. Denizli'nin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Denizli Kent Ekonomisi

Az gelişmiş ülkelerin neredeyse hepsinde sanayileşme ve dünya ekonomisine girme dokuma ve konfeksiyon sektörleri ile olmaktadır. Konfeksiyon ürünlerinin emek yoğun olması ve bu ülkelerde de emek maliyetinin düşük olması özellikle standart tekstil ürünlerinde avantaj sağlamaktadır. 1970'lerden sonra uluslararası işbölümleri dönüşüm yaşamış ve üretimler emek maliyeti düşük ülkelere kaymıştır. Başlangıçta etrafındaki kentlere nazaran az gelişmiş düzeydeyken ürünlerinde uzmanlık kazanarak ülke dışındaki pazarlara da açılarak büyümüştür (Özgür, 2006, 216). Avrupa'ya çalışmaya giden Denizli'li işçiler ve yerli girişimciler tekstil sektörüne yatırımlar yapmışlardır. Zamanla ailenin bütün yetişkin fertler fiilen üretime katılmaya başlamış, ardından da birçok tekstil fabrikasının kurulması ile Denizli bir sanayi kenti haline gelmeye başlamıştır (Eroğlu, 1998; 185). 1980'li yıllarda da sanayisi ile büyük ilerleme kaydeden Denizli kenti bugün itibari ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahiptir ve Türkiye'nin sanayi kentleri arasında yer almaktadır. 1980'lerden sonra yüksek bir performans gösteren Denizli kenti, Anadolu'nun gelişmekte olan kentleri arasında ilk sıralardadır. Ayrıca ülkemizin geleceği için umut vaat eden bir potansiyele sahiptir. Kentte faaliyet gösteren birçok firma bulunmaktadır. Kentte faaliyet gösteren işletmelerin büyük bir bölümü küçük ve orta boy niteliğindedir. Bu işletmelerin yine büyük bir kısmı sanayi sektöründe kalanları da ticaret, turizm ve hizmet

sektörlerine dağılmış bulunmaktadır (Akaydın ve Gözlükaya, 2010; 251). Sanayisi zirai faaliyetlerden beslenen Denizli kentinin geçimi temelde tarıma dayalıdır. Bunun yanısıra pamuk (çırçır) üretimi, çırçır fabrika ve tezgahları, halı ve kilim üretimi, iplik ve dokuma fabrikaları, pamuk yağı, deri, kiremit, yem, un ve mermer fabrikalarına da sahiptir (İrmiş ve Emsen, 2002; 51). İstanbul Sanayi Odası'nın 2011'de yapmış olduğu açıklamaya göre Denizli kenti Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu içerisinde 12 firması ile temsil edilmektedir. Denizli Ticaret Odası Başkan Nejdet Özerin yaptığı bir açıklamaya göre, ilk 5 yıllık veriler incelendiğinde tekstil ve konfeksiyon üretimi yapan firmaların azaldığı, buna karşın metal, bakır işleme, kablo, çimento ve kağıt sanayisindeki firmaların arttığı görüldüğünü belirtmiştir. Bu bağlamda Denizli sanayisinde sektörel çeşitliliğin arttığı görülmektedir (www.sendika.com).

Denizli'nin Türkiye ekonomisi için önemi geçmişten beri büyüktür. Denizli kenti bu önemi devam ettirecek potansiyele de sahiptir. Ancak dünya değiştikçe üretim ve üretimin olduğu sanayilerde değişmeye mahkumdur. Bu değişim düşük ücret ve işçi fazlalığına dayalı sanayi kollarından, katma değeri yüksek sanayi kollarına geçişi zorunlu kılmaktadır. Denizli kenti bu konuda da ülkeye katkı sağlayacak gelişme dinamiklerine sahiptir (Akdiş, 2000; 10, 11). Bununla birlikte Denizli'nin tekstil alanında özellikle havlu ve bornoz üretiminde uzmanlaşması ve dünyaya büyük oranlarda ihraç yapması sadece bu nedene bağlanamaz çünkü dünyada ve Türkiye'de Denizli'den daha ucuz işgücüne sahip ülkeler de mevcuttur (Özgür, 2006; 222). Bunun bir sebebi de Denizli kentinde dokumacılığın yüzyıllardır geleneksel bir üretim konusu olması ve böylece Denizli sanayisinin tekstil ve konfeksiyonda uzmanlaşmasıdır. Ayrıca, Denizli kent ekonomisinin, sanayileşmenin başlangıcından şu ana kadar geçen sürede, küreselleşmenin dünyada oluşturduğu dev pazarın yerel bir üretim alanı rolünü üstlendiği görülmektedir (Eroğlu, 1998; 196).

3.3. DENİZLİ KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ ÜZERİNE YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Tezin uygulama kısmı, kent ekonomisinde kadın girişimcilerin yeri ve rolü üzerine yapılan anket çalışmasının sonucunda elde edilen sayısal verilerin analiz edilerek değerlendirilmesine yöneliktir.

Araştırma verileri “SPSS 11.50” istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Uygulanan analizler araştırmada kullanılan ölçeğe güvenilirlik analizi yapılarak başlatılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri sıklık dağılım tabloları ile analiz edilmiştir. Kadın girişimcileri etkileyen faktörler çapraz tablolama yöntemi ile analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar yine çapraz tablolama yöntemi ile analiz edilmiştir. Kadın girişimcilerin kadın girişimciliğine bakış açıları ve kent ekonomisinde kadın girişimciliğinin rolü konusundaki analizlerde ise faktör analizi ve regrasyon analizi kullanılmıştır.

3.3.1. Ankete Katılan Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada uygulanan anket formunda, demografik özellikleri ölçmeye ve ankete katılan kişilere ilişkin tanıtıcı bilgileri elde etmeye yönelik 9 adet soru bulunmaktadır. Bu sorularla katılımcıların; yaşa göre dağılımları, doğum yerleri, medeni durumları, çocuk sayıları, eğitim seviyeleri araştırılmıştır.

Tablo-3.3.1.1. Katılımcıların yaşa göre dağılımı

	Sıklık	%
29'dan az	14	12.6
30-45 arası	84	75.7
46 ve üzeri	9	8.1
Toplam	107	96.4
Cevapsız	4	3.6
Toplam	111	100.0

Ankete katılan kadın girişimcilerin % 12.6'sı 29 yaşından küçük, % 75.7'si 30-45 yaşları arasında, % 8.1 ise 46 ve üzeri yaşlarındadır. Bu durumda ankete katılan kadın girişimcilerin önemli bir çoğunluğu daha çok orta yaş olarak bilinen 30-45 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo-3.3.1.2. Katılımcıların doğum yeri

	Sıklık	%
Köy	21	18.9
Kasaba	7	6.3
İlçe	27	24.3
Kent merkezi	55	49.5
Toplam	110	99.1
Cevapsız	1	.9
Toplam	111	100.0

Ekonomik uğraşları nedeni ile girişimcilik özelliği genellikle kendisini kentlerde göstermektedir. Bu durum da araştırmamızı kent merkezinde yapmamızın sebebini ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 49,5'i kent merkezi doğumludur. Ayrıca araştırmanın yapıldığı Denizli kenti sanayisi ve girişimcilik kapasitesi nedeniyle kadın girişimcilerin oluşması için zaten uygun bir ortamdır. Aynı zamanda Denizli'nin Babadağ, Kızılcabölük, Buldan, vb ilçelerinde geleneksel üretim olarak tekstille uğraşmakta ve evlerin altındaki atölyelerde tekstil ürünleri üretilmektedir. Evlerin altındaki atölyeler usulü üretimde ailelerin (anne-baba, kız ve erkek çocuk) bütün fertleri çalışmaktadır. Yapılan üretimin bir kısmı fason üretim olarak Denizli sanayilerine verilmekte diğer bir kısmı da kendi ilçelerindeki işyerlerine veya pazar alanlarında satışa sunulmaktadır. Bu bağlamda, özellikle ilçe ve kasaba doğumlu olan kadın girişimcilerin de böyle bir üretim ve küçük çaplı da olsa girişim geleneğinden geldiği düşünülebilir.

Yapılan çalışmanın sonucunda kadın girişimcilerin % 83,8'nin evli, % 9'nun bekar, % 6,3'nün ise dul olduğu ortaya çıkmıştır (Bkz. Ek Tablo-1). Bu sonuçtan yola çıkarak literatür kısmında da belirtmiş olduğumuz gibi kadın girişimcilerin genelinin evli olduğu söylenebilir. Yine Kutanis'in (2006) çalışmalarında kadın girişimcilerin % 55'i evlidir.

Tablo-3.3.1.4. Katılımcıların çocuk sayısı

Çocuk sayısı	Sıklık	%
Hiç yok	1	10.8
Bir çocuk	2	22.5
İki çocuk	3	41.4
Üç çocuk	4	9.9
Dört ve üzeri	5	8.1
Toplam	103	92.8
Cevapsız	8	7.2
Toplam	111	100.0

Katılımcılardan elde edilen sonuçlarda kadın girişimcilerin % 81,9'u çocuk sahibidir. Bunlardan % 41.4'ü 2 çocuktur. Yetim'in (2002) çalışmasında da belirtmiş olduğu gibi kadın girişimciler genellikle evli ve çocuklu oldukları belirtilmiştir. Yapılan bu çalışma da da kadın girişimcilerin geneli evli ve çocuktur.

Tablo-3.3.1.5. Katılımcıların eğitim seviyesi

Öğrenim durumu	Sıklık	%
İlköğretim	54	48.6
Lise,	36	32.4
Üniversite	20	18.0
Lisansüstü	1	.9
Toplam	111	100.0

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 48.6'sı ilköğretim, % 32,4'ü lise ve % 18.9'u üniversite/yüksek lisans mezunudur. Kutanis (2006; 73) yapmış olduğu bir çalışmada kadın girişimcilerin % 05'i ilköğretim, % 07,5'i ortaokul, % 57.5'nin üniversite/YL mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Kök'ün (2007; 250) Denizli'de yapmış olduğu çalışmada da kadın girişimcilerin % 46.05'nin üniversite mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. 2011 yılında yapılan çalışmamızla kıyaslandığı zaman kadın girişimcilerin eğitim seviyesinin zamanla düşüşe uğradığı görülmektedir. Bu durumda son dönemlerde yaşanan krizlerle beraber Türkiye'de ileri düzeyde eğitim görmüş kadınlar genellikle kamu ve özel sektörde yer almayı tercih etmelerinden kaynaklandığı görülmektedir (Kutanis, 2006; 69). Yani eğitim seviyesi yüksek olmayan kadınlar iş bulmakta

zorlanmaktadır ve bu nedenle girişimci olmaktadır. KAGİDER başkanı Gülseren Onanç, girişimcilerin iki şekilde girişimci olduklarını vurgulamıştır. Bunlardan birincisi yenilikleriyle girişimci olurken ikincisi ihtiyaçtan dolayı girişimci olmaktadır. Ülkemizde bulunan kadınların istihdamının düştüğünde girişimciliklerinin arttığını söylemiş yani ülkemizdeki kadın girişimcilerin ihtiyaçtan dolayı girişimci olduklarını belirtmiştir (Tuvay, 2010; 20).

3.3.2. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Faktörler

Kadın girişimcileri etkileyen faktörler kendi arasında kişisel faktörler, çevresel ve sosyal faktörler, ekonomik faktörler olmak üzere üçe ayrılır. Bu faktörlere ilişkin bulgular aşağıda değerlendirilmektedir.

3.3.2.1. Kişisel faktörler

Kadın girişimcileri etkileyen kişisel faktörler çalışmamızda; katılımcıların yaptıkları iş ile ilgili eğitim alıp almadıkları, daha önceden yapmış oldukları iş, işleri için harcadıkları çalışma süresi olarak ele alınmaktadır.

Tablo-3.3.2.1.1. Katılımcıların yaptıkları iş ile ilgili eğitim alıp almadıkları

Cevaplar	Sıklık	%
Evet	43	38,7
Hayır	68	61,3
Toplam	111	100,0

Katılımcıların % 38,7'si yapmış oldukları iş ile ilgili eğitim almışken, % 61,3'ü yaptıkları iş ile ilgili eğitim almamışlardır. Aslında % 37,7'lik oran yarıdan az olmakla beraber dikkate alınması gereken bir orandır. Yapılan mülakatlar sırasında işleri ile ilgili eğitim alan kadın girişimcilerin geneli, aldıkları eğitimin çıraklık ve meslek kurslarından aldıklarını belirtmişlerdir.

Az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkelerde eğitim hayatlarında öğrenilenler ile pratik hayat birbirinden kopuktur. Eroğlu'nun (2006) Denizli kentinde yapmış olduğu çalışmada Denizli girişimcilerinin eğitim almış olmaları ile eğitim almış olmaları arasında

anamlı bir farkın olmadığı görülmüştür (Eroğlu vd, 2003; 52). Ancak eğitimin iş ile ilgili olması ve hayata geçirilebiliyor olması farklıdır. Eğer kadın girişimciler yaptıkları işle ilgili eğitim alırlarsa, bu eğitim yapmış oldukları işin niteliğine etki edecektir. Bu nedenle kadın girişimcilerin kendilerini ve girişimlerini geliştirmeleri için yönetsel ve teknik eğitim ihtiyaçlarını gidermeleri gerekmektedir (Bayrak Kök, 2007; 228, 229). Kişilere verilen eğitimlerle onların bilgi ve becerileri artacağı gibi fırsatları değerlendirmeye karşı da duyarlılıkları olacaktır (Dilsiz ve Kölük, 2008; 9). Girişimci aldığı eğitimlerle işletme açısından daha yararlı hale gelecektir (Atasoy, 2009, 11). Olay ve durumlara nasıl yaklaşmaları gerektiğini, bu olay ve durumların sonuçlarının nasıl olacağını hesaplayarak hareket edeceklerdir (İlter, 2010; 30).

Tablo–3.3.2.1.2.Katılımcıların girişimcilikten önce yapmış oldukları iş

Yapılan işin türü	Sıklık	%
Aynı işi yapan bir işletmede ücretli çalıştım	29	26,1
Aynı işi evde yapıyordum	8	7,2
Başka bir işkolunda memur	5	4,5
Başka bir iş kolunda işçi	18	16,2
Ev hanımı	28	25,2
Diğer	20	18,0
Toplam	108	97,3
Cevapsız	3	2,7
Toplam	111	100,0

Katılımcıların % 33,3'ünün mevcut iş konusu girişimci olmadan önceki iş konularıyla aynıdır, % 20,7'si başka bir iş kolunda çalışmıştır. Genele bakıldığında ise kadın girişimcilerin % 54,1'i daha önce bir şekilde iş hayatının içerisinde bulunmuşlardır. Literatürde kadın çalışanların çalıştıkları işten ayrılıp kendi işletmelerini kurmalarının temelinde ekonomide yaşanan dalgalanmalar, işten çıkarılma korkusu, kadın olmasından kaynaklanan tacizler ve yine kadın olmasından kaynaklanan 'kadın her işte çalışamaz roller'i olduğu ifade edilmektedir. Kadın girişimciler iş piyasasındaki koşullar nedeni ile kendi işlerini kurmak zorunda kalmaktadırlar (İlter, 2010; 74). Tablo–3.3.2.1.2'de görüldüğü üzere kadın girişimcilerin % 25,2'si daha önce ev hanımlığı yapmışlardır. Fakat yaşam koşulları sürekli değişmekte ve aileler ek gelire ihtiyaç duymaktadır ve alınmak

istenen ürünlerle gelirler arasında uçurumlar oluşmaktadır (Bedük, 2010; 107), bu da kadınları ev dışında ekonomik hayata girmeye zorlamıştır. Teknik beceriye, tecrübeye ve eğitime sahip olmayan kadın genellikle hizmet sektörüne yönelmekle birlikte kendi işini açmak zorunda kalmıştır. % 7,2'si daha önce aynı işi evde yapmışlardır. Bu da, kadın girişimcilerin % 33,3'ünün daha önceden tecrübe sahibi oldukları işte girişimci olduklarını göstermektedir. Bu durumda H_1 kabul edilmiştir.

Tablo–3.3.2.1.3. Katılımcıların işleri için harcadıkları çalışma süresi

Çalışma süresi	Sıklık	%
Tam gün	82	73,9
Yarım gün	3	2,7
Değişiyor	25	22,5
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	,9
Toplam	111	100,0

Katılımcıların işyerlerinde harcamış oldukları çalışma süresi ile ilgili dağılım Tablo–3.3.2.1.3'de verilmiştir. Katılımcıların % 73,9'ü tam gün, % 2,7'si yarım gün, % 22,5'inin ise harcadıkları çalışma süresinin değişken olduğu görülmüştür. Ayrıca anket doldurulurken yapılan biçimsel olmayan mülakatlarda da kadınlar zamanlarının önemli bir kısmını işlerine ayırmak durumunda kaldıklarını fakat kadınlık rollerinden dolayı da ev işleri ve çocuklarla ilgili kendilerinden beklenen görevlerini de ihmal etmemeye çalıştıklarını ve bu nedenle de çok fazla yorulduklarını belirtmişlerdir.

Günümüzde kadınlar da, erkeklerle aynı oranda ekonomik hayatta yer almaktadırlar. Ancak kadınlar ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra aile hayatlarındaki annelik ve ev hanımlığı rollerini de yerine getirdiklerinden dolayı erkeklerden daha fazla yorulmaktadırlar. Elde edilen sonuçlara baktığımızda kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğunun (% 74) iş yerlerinde harcadıkları zaman erkeklerde olduğu gibi tam gündür. Bu durumda H_2 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo-3.3.2.1.4. kadın girişimciliğin bireysel hayat üzerindeki etkisi

Etkilem durumu	Sıklık	%
Çok olumlu	13	11,7
Olumlu	31	27,9
Etkilemedi	14	12,6
Olumsuz	18	16,2
Çok olumsuz	5	4,5
Toplam	81	73,0
Cevapsız	30	27,0
Toplam	111	100,0

Ankete katılan kadın girişimcilerin girişimci olmalarının hayatlarını nasıl etkilendiği sorusuna (Tablo-3.3.2.1.4.); % 11,7'si çok olumlu, % 27,9'u olumlu, % 12,6'sı etkilemedi, % 16,2'si olumsuz, % 4,5'i çok olumsuz etkiledi olarak cevaplamışlardır. Verilen cevapları guruplandırdığımızda % 20,7'sinin kadın girişimci olmalarından dolayı hayatları olumsuz etkilenmiştir. Böyle bir oran çoğunluk olmamakla beraber dikkate alınması gereken bir orandır. Kadın girişimcilerin % 39,6'sı ise olumlu etkilenmiştir. Olumlu etkilenenlerin oranı her ne kadar olumsuz etkilenenlerin oranından büyük olsa da çoğunluğu temsil etmemektedir. Yapılan literatür araştırmasında da kadının ailede rol ve sorumlulukları anne ve eş olma olarak görülmektedir (Özkardaş, www.forumdas.net). Belirlenen bu roller nedeni ile kadınlar öncelikle iş hayatında ardından da ev işleri ve çocuk yetiştirme gibi görevlerle karşı karşıya kalmışlardır (Özkan ve Özkan, <http://calismatoplum.org>, 93). Diğer taraftan kadın olmak iş ve aile rollerinin birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Çalışan kadınlar hem ailede hem işte çift kariyer yaptıkları için erkeklerden daha fazla yorulmaktadırlar (Özkuzukıran, 2000; 11).

3.3.2.2. Çevresel ve sosyal faktörler

Kadın girişimcileri etkileyen çevresel ve sosyal faktörlerin içerisinde; kadın girişimcilerin girişimci olma nedenleri, eş-baba-anne mesleği, iş kurmaları konusunda nihai kararı kimin verdiği, kendi hesaplarına mı yoksa ortakla mı çalıştıkları, sermayeyi nereden temin ettikleri, girişimci olmaları konusunda destek alıp almadıkları, ailelerinde başka girişimci olup olmadığı, girişimci olmalarından dolayı sosyal hayattaki rollerinin nasıl etkilendiği konuları araştırılmıştır.

Tablo-3.3.2.2.1. Kadın girişimcilerin girişimci olma nedenleri

Önem seviyeleri		aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için	eşine ailesine muhtaç olmamak için	kendini kanıtlama isteği ve başarılı olma arzusu	gelire ihtiyacı olmakla birlikte başka bir iş bulamadığı için	Toplam
1.	S	54	14	25	6	
	%	48,6	12,6	22,5	5,4	89,1
2.	S	11	16	10	3	
	%	9,9	14,4	9,0	2,7	36
3.	S	6	5	11	6	
	%	5,4	4,5	9,9	5,4	25,2
4.	S	-	3	6	4	
	%	-	5,4	5,4	3,6	14,4
5.	S	-	1	1	1	
	%	-	,9	,9	,9	2,7
Toplam		63,9	36,9	47,7	18	

Ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre kadınların girişimci olma nedenleri farklılık göstermektedir. Örneğin kadınlar ABD’de kararları kontrol edebilmek için girişimci olurken, Türkiye’de genellikle ek gelir elde etmek için girişimci olmaktadır (Aslan ve Atabey, www.jas-khar.org, 4, 5). Aile bütçesine katkıda bulunmak, pek çok kadını kendi işini kurmaya yönlendirmektedir (Top, 2006; 27). “Neden girişimci oldunuz” sorusuna önem sırasına göre alınan cevaplarda; ankete katılan kadın girişimcilerin % 48,6’sı birinci dereceden aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için, % 22,5’i birinci derecede kendini kanıtlama isteği ve başarılı olma arzusu için, % 12,6’sı birinci dereceden eşine ve ailesine muhtaç olmamak için ve % 5,4’ü de birinci dereceden gelire ihtiyacı olmakla birlikte başka bir iş bulamadığı için girişimci olmuşlardır. Genel anlamda birinci ve ikinci dereceden önem sırasına göre baktığımız zaman, % 58,5’i aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için % 27’si eşine ve ailesine muhtaç olmamak için, % 31,5’i kendini kanıtlama isteği ve başarılı olmak için, % 8,1’i gelire ihtiyacı olmakla birlikte başka bir iş bulamadığı için girişimci olmuşlardır. Buradan, kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğunun ekonomik nedenlerden dolayı girişimci oldukları görülmektedir. Aynı zamanda, kadın girişimcilerin % 31,5’i yani büyük bir çoğunluğu girişimci özelliği göstererek kendini kanıtlama ve başarılı olma arzusu nedeni ile girişimci olmuşlardır ki, kendini kanıtlama ve başarılı olma arzusu girişimciliğin önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Tablo-3.3.2.2.2. Eş, baba ve anne mesleği

Meslek	Eş			Baba			Anne		
	Katılımcı Sayısı	%	Geçerli %	Katılımcı Sayısı	%	Geçerli %	Katılımcı Sayısı	%	Geçerli %
Ev hanımı							79	71,2	72,5
Memur	5	4,5	4,9	10	9,0	9,4	2	,8	1,8
İşçi	29	26,1	28,4	30	27,0	28,3	11	9,9	10,1
Çiftçi	2	1,8	2,0	28	25,2	26,4	11	9,9	10,1
Esnaf-sanatkâr	59	53,2	57,8	35	31,5	33,0	6	5,4	5,5
Sanayici	7	6,3	6,9	3	2,7	2,8			
Toplam	102	91,9	100,0	106	95,5	100,0	109	98,2	100,0
Cevapsız	9	8,1		5	4,5		2	1,8	
Toplam	111	100,0		111	100,0		111	100,0	

Katılımcıların % 53,2'sinin eşlerinin, % 31, 5'nin de babalarının esnaf ve sanatkar oldukları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların % 71,2'nin annesi ev hanımıdır. Sanayileşmenin ilk oluşmaya başladığı yıllarda işçi olarak köyden kente göçen nesilin arkasından kendi işine sahip yada eğitilmiş bir nesil oluşmuştur. Girişimci nesilden önceki nesil ev hanımı yada işçi kesimini oluşturmaktadır, Tablo-3.3.2.2.2'de da görüldüğü gibi girişimci kadınların annelerinin mesleği çok büyük bir oranda (% 71,2) ev hanımlığıdır.

H₃'e göre Kadınların girişimci olmaları ile babalarının ve eşlerinin girişimci olmaları arasında ilişki olduğu öne sürülmüştür. Tablo-3.3.2.2.2'de elde edilen sonuçlar doğrultusunda H₃'ü doğrulanmıştır.

Tablo-3.3.2.2.3. Katılımcıların iş kurmaları konusunda nihai kararı kimin verdiği

Kararı veren	Sıklık	%
Babam	3	2,7
Kendim	62	55,9
Eşim	26	23,4
Tüm aile	20	18,0
Toplam	111	100,0

Tablo-3.3.2.2.3'de katılımcıların iş kurmalarındaki nihai kararı % 55,9'u kendileri vermiştir ancak kadınların geriye kalan % 44,1'nin iş kurması konusundaki **nihai** kararı kendilerinin haricindeki baba, tüm aile ve eş tarafından verilmiştir. Burada da ağırlıklı olan

diğerlerine göre % 23,3 ile eşin nihai kararıdır. Ekonomik problemler nedeni ile kadın girişimcilerin girişimci oldukları Tablo-3.3.2.2.1.'de de % 58,5'nin aile ihtiyaçlarını karşılamak için girişimci olmalarında görüldüğü gibi geneli aileye daha fazla katkıda bulunabilmek için kendisini çalışmak zorunda hissetmişlerdir. Yapılan mülakatlar sırasında katılımcılar haneye giren tek maaşla geçinmenin zor olduğunu ihtiyaçları karşılayabilmek için eşlerin birlikte çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan mülakatlarda kadın girişimcilerden bazılarının eşlerinin, onların başka birisi ile çalışmasını istemediklerinden, bazılarının eşleri ise onların evde sıkılmamaları için herhangi bir işle meşgul olmalarını istemiş ve onların girişimci olmalarına katkıda bulunmuşlardır.

Tablo-3.3.2.2.4. Katılımcıların kendi hesabına mı ortak ile mi çalıştıkları

	Sıklık	%
Kendi hesabıma	82	73,9
Ortak ile	25	22,5
Toplam	107	96,4
Cevapsız	4	3,6
Toplam	111	100,0

Katılımcıların % 73,9'u kendi hesaplarına çalışırken, % 22,5'i ortak ile çalışmaktadırlar. Kök'ün (2007) yapmış olduğu bir çalışmada kadın girişimcilerin % 66'sı kendi hesabına, % 26'sında ortak ile çalışmaktadır. Çalışmamızla örtüşen bu sonuçla yola çıkarsak kadın girişimcilerin geneli kendi hesabına çalışmaktadır.

Tablo-3.3.2.2.5. Katılımcıların sermayeyi temin etmeleri

		Tasarruflarımı değerlendirdim	Anne ve babamdan temin ettim	Eşimden temin ettim	Akrabalardan borç aldım	Kardeşlerimden temin ettim	Banka kredisi kullandım	diğer	Diğer; emeğimizi sermaye ettik	Diğer, KOSGEB destekli açtık
1.	S	32	15	21	12	2	11	-	1	1
	%	%28,8	%13,5	%18,9	10,8	1,8	9,9	-	0,9	0,9
2.	S	5	8	5	6	5	11	-	-	-
	%	4,5	7,2	4,5	5,4	4,5	9,9	-	-	-
3.	S	5	5	3	1	3	2	-	-	-
	%	4,5	4,5	2,7	0,9	2,7	1,8	-	-	-
4.	S	1	-	3	4	3	-	-	-	-
	%	0,9	-	2,7	3,6	2,7	-	-	-	-
5.	S	2	1	-	2	2	3	-	-	-
	%	1,8	0,9	-	1,8	1,8	2,7	-	-	-
Toplam		40,5	26,1	28,8	22,5	13,5	24,3		0,9	0,9

Tablo-3.3.2.2.5’de kadın girişimcilerin sermayeyi temin etmeleri önem sırasına göre verilmiştir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin sermayelerini temin etme sıralamasında birinci sırada; % 28,8’i tasarruflarından, % 18,9’u eşlerinden, % 13,5’i anne ve babalarından, % 10,8’i akrabalarından aldıkları borçlardan, % 9,9’u banka kredilerinden, % 1,8’i kardeşlerinden temin etmişlerdir. Ankete katılan kadın girişimcilerin sermayelerini temin etme sıralarından ilk iki sırada olanları önem derecesine göre değerlendirirsek sermayelerinin; % 33,3’ü tasarruflarından, % 23,4’ü eşlerinden, % 20,7’si anne ve babalarından, % 19,8’si banka kredilerinden, % 16,2’si akrabalarından, % 6,8’i kardeşlerinden temin etmişlerdir. Sıralamaya bakıldığı zaman kadın girişimcilerin ilk sırada yer alan sermayeyi kendi tasarruflarından elde etmiş olmaları eşlerinin onlara bu konuda vermiş olduğu desteği göstermektedir. Çünkü evli çiftlerin sahip oldukları varlıklar ortaktır, bu mallar üzerinde tasarruf etme hakkına her ikisi de sahiptir ve bu kararı birlikte verirler. Sermayenin temin edilmesi sıralamasında ikinci sırada bulunan sermayenin eşlerden temin edilmesi, kadın girişimciler için sermayeyi eşlerinin ya kendi işlerinden elde etmiş oldukları kaynaklardan temin etmeleri yada başka kaynaklardan bulmaları anlamına gelmektedir. Yani kadın girişimcilerin sermayelerini % 56,7 oranında eşlerinin katkısı ile temin etmiş oldukları görülmektedir. Buradan girişimci kadınlara en büyük desteğin eşleri tarafından sağlandığı sonucuna varılmaktadır.

H₄: Kadın girişimcilerin evli olmaları ile finansal kaynakları arasında ilişki vardır. Hipotez doğrulanmıştır.

Kadın girişimcilerin % 43,7'si girişimci olmaları için gerekli sermayeyi sosyal çevreleri olan aileleri, akrabaları, arkadaşlarından elde etmişlerdir. Bu da kadın girişimcilerin girişimci olmalarında çevrelerinin olumlu katkısı olduğunu göstermektedir.

Katılımcılardan elde edilen sonuçlarda % 19,8'i sermayelerini banka kredilerinden temin ettikleri görülmüştür. Bu oran düşük bir oran olmamakla birlikte dördüncü sırada yer alması kadın girişimcilerin banka kredilerinden yeterince yararlanmadıklarını göstermektedir. Ayrıca katılımcılarla yapılan mülakatta katılımcıların verilen proje desteklerinden ve banka kredilerinden haberdar olduklarını fakat bunları genelinin değerlendirmedikleri sonucuna varılmıştır.

Tablo-3.3.2.2.6. Girişimci olma konusunda manevi destek alınıp alınmadığı

	Sıklık	%
Evet	78	70,3
Hayır	32	28,8
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	,9
Toplam	111	100,0

Ankete katılan kadın girişimcilerin girişimci olmaları için destek alıp almadıklarına dair oranlar Tablo-3.3.2.2.6'da yer almaktadır. Katılımcıların % 70,3'ü girişimci olurken destek almıştır % 28,8'i ise destek almamıştır.

Tablo-3.3.2.2.7. Destek alan kadın girişimcilerin destek kaynakları ve en çok kimlerden destek aldıkları

	Sıklık	%
Eşim	53	47,7
Çocuklar	6	5,4
Anne ve baba	16	14,4
Kardeşler	4	3,6
Akraba ve arkadaşlar	4	3,6
Diğer	2	1,8
Toplam	85	76,6
Cevapsız	26	23,4
Toplam	111	100,0

Kadın girişimcilerden girişimci olmalarında destek alanların % 47,7'si eşlerinden, % 14,4'ü anne ve babalarından, % 5,4'ü çocuklarından, % 3,6'sı kardeşlerinden ve % 3,6'sı da akraba ve arkadaşlarından destek almışlardır. Tablo-3.3.2.2.7'de elde edilen sonuçlarla Tablo-3.3.2.2.5'de yer alan sonuçlar birbirlerini destekler niteliktedir. Tablo-3.3.2.2.5'de kadın girişimciler sermayeyi kendilerinin dışında en çok eşlerinden daha sonra da anne ve babalarından temin etmişlerdir. Aynı şekilde Tablo-3.3.2.2.7'de de araştırmaya katılan kadın girişimciler en çok desteği ilk olarak eşlerinden daha sonrada anne ve babalarından almışlardır. Bu anlam da kadın girişimcilere girişimci olmaları için ilk sırada eşleri daha sonra da anne ve babaları destek vermişlerdir.

Katılımcıların ailelerinin % 35'inde kadın girişimci varken, % 75'inde kadın girişimci yoktur (Bkz. Ek Tablo-2). % 35'lik bir oran dikkat çeken bir orandır. Muhtemelen kadınların % 31,5'i dolaylı veya doğrudan kendi ailelerindeki bir başka kadın girişimciden etkilenmiş veyahut onu etkilemiştir.

Tablo-3.3.2.2.8. Katılımcıların girişimci olmalarının kadın olarak rollerini nasıl etkilediği

		Aile Hayatı	Sosyal Hayat	Siyasi Hayat
Çok olumlu	S	13	16	4
	%	% 11,7	% 14,4	% 3,6
Olumlu	S	28	27	12
	%	% 25,2	% 24,3	% 10,8
Etkilemedi	S	18	8	42
	%	% 16,2	% 7,2	% 37,8
Olumsuz	S	27	27	8
	%	% 24,3	% 24,3	% 7,2
Çok olumsuz	S	2	8	4
	%	% 1,8	% 7,2	% 3,6
Toplam		% 79,3	% 77,5	% 63,1

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik rollerinin aile hayatını nasıl etkilediğine bakıldığında, olumlu etkilendiğini düşünen girişimcilerle (% 25,2) olumsuz etkilendiğini düşünen girişimcilerin (% 24,3) yüzdesi birbirine çok yakındır. Bu nedenle kadınların girişimci olmalarını aile hayatlarının olumlu veya olumsuz etkilediğine dair bir sonuca varamayız. Buna rağmen girişimci olmalarının aile hayatlarını çok olumlu etkilediğini düşünen kadınlar % 11,7 iken, çok olumsuz etkilediğini düşünen kadın girişimciler % 1,8'dir. Burdan yola çıkarak kadınların girişimci olmalarının aile hayatlarını olumlu yönde etkilediğini düşünenlerin toplam oranı % 36,9'ken, olumsuz etkilendiğini düşünenlerin toplam oranı % 26,1'dir. Bu şekilde kadınların girişimci olmaları aile hayatlarını olumlu etkilemiştir diyebiliriz.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 31,5'inin sosyal hayatı olumsuz etkilenmiştir % 38,7'si ise olumlu etkilenmiştir. Etkilenmeyen grup sadece % 7,2'dir. Her ne kadar sosyal hayatı olumlu etkilenenlerin oranı olumsuz etkilenenlerin oranından yüksek olsa da aslında her iki durumdada çoğunluğu oluşturmamaktadırlar. Bu durumda sosyal hayatı olumsuz etkilenen kadın girişimcilerin oranı ile sosyal hayatı olumlu etkilenen kadın

girişimcilerin oranı birbirine oldukça yakındır. Tablo-3.3.2.2.8’de görüldüğü gibi kadınların % 22,5’i bu soruyu cevapsız bırakmayı tercih etmişlerdir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 14,4’üne göre girişimci olmaları siyasi hayatlarını olumlu etkilemiştir. % 10,8’i ise olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Asıl önemli oran % 37,8 ile girişimcilik rolünün siyasi hayatını etkilemediğini düşünen kısımdır. Ancak kadın girişimcilerin % 37’sinin bu soruyu cevapsız bırakmaları cevap vermekten endişe duydukları veyahut durumun farkında olmadıkları şeklinde düşünülmesine sebep olmuştur. Benzer durum bir önceki tabloda da vardır. Tablo–3.3.2.2.9’de görüldüğü ve yukarıda bahsedildiği üzere kadınların % 22,5’i girişimci olmalarının sosyal hayatlarını nasıl etkilediğine dair cevap vermemişlerdir.

3.3.2.3. Ekonomik faktörler

Kadın girişimcileri etkileyen ekonomik faktörleri; ailelerinin toplam gelirleri, işyerlerinde başka eleman çalıştırıp çalıştırmadıkları, çalıştıranların kaç eleman çalıştırdıkları, maddi destek buldukları yerler, gelirlerinin evlerinin toplam gelirdeki yerini, elde ettikleri geliri nasıl kullandıklarını araştırarak açıklamaya çalıştık.

Tablo-3.3.2.3.1. Katılımcıların ailelerinin toplam geliri

Toplam gelir	Sıklık	%
1000 TL'Den az	23	20,7
1000-1499 TL arası	25	22,5
1500-1999 TL arası	16	14,4
2000-2499 TL arası	10	9,0
2499-2999 TL arası	5	4,5
3000-3499 TL arası	6	5,4
3500-3999 TL arası	1	0,9
4000-4499 TL arası	1	0,9
4500-4999 TL arası	1	0,9
5000 TL ve üzeri	12	10,8
Toplam	100	90,1
Cevapsız	11	9,9
Toplam	111	100,0

Tablo-3.3.2.3.1'de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin aylık toplam gelirleri yeralmaktadır. Aylık toplam gelirleri; % 20'sinin 1000 TL'den az, % 22,5'nin 1000 – 1499 TL arası, % 14,4'nün 1500 – 1999 TL arası, % 9'nun 2000 – 2499 arası, % 4,5'nin 2499 – 2999 TL arası, % 5,4'nün 3000 – 3499 TL arası, % 0,9'nun 3500 – 3999 TL arası, % 0,9'nun 4000 – 4499 TL arası, % 0,9'nun 4500 – 4999 TL arası, % 10,8'nin ise 5000 TL ve üzeridir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 57,6'sının aylık geliri 2000 TL'den düşüktür. Kadın girişimcilerin ailelerinin toplam gelirlerinin 2000 TL'den düşük olması aynı zamanda kadın girişimcilerin de büyük bir çoğunluğunun girişimleri sonucunda elde ettikleri gelirlerinin de 2000 TL'den düşük olduğunu gösterir. Yani kadın girişimciler düşük gelirler elde etmektedirler. Buradan elde etmiş olduğumuz sonuçtan yola çıkarak kadın girişimciler düşük aile gelirlerinden dolayı aileye katkı sağlamak için girişimci oldukları sonucuna varılabilir. Literatürde de ifade edildiği ve Tablo-3.3.2.3.5'de elde edilen sonuçlarda olduğu gibi kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğu aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için girişimci oldukları sonucunu doğrulamaktadır.

Tablo-3.3.2.3.2. Katılımcıların iş yerinde eleman çalıştırıp çalıştırmadıkları

	Sıklık	%
Evet	63	56,8
Hayır	47	42,3
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	,9
Toplam	111	100,0

Ankete katılan kadın girişimcilerin sadece % 56,8'i yanında eleman çalıştırmaktadır. Büyük bir çoğunluk olan % 42,3'ü yanında eleman çalıştırmamaktadır. Buna rağmen % 50'den fazlasının yanında eleman çalıştırması kent ekonomisine istihdam açısından katkı sağlamaktadır. İş veren konumuna gelen kadın girişimci sağladığı istihdam imkânıyla kent ekonomisine ve dolaylı olarak ülke ekonomisine katkı vermektedir.

Tablo-3.3.2.3.3. Katılımcıların iş yerinde çalıştırdıkları eleman sayısı

İşçi sayısı	Sıklık	%
1	26	23,4
2-10	29	26,1
10'dan fazla	6	5,4
Toplam	61	54,9
Cevapsız	50	45,0
Toplam	111	100,0

Elde edilen sonuçlarda araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 54,9'u işveren olmakla birlikte, % 23,4'ü bir işçi çalıştırarak çok küçük, % 26,1'i en fazla on işçi çalıştırarak küçük işletmeleri ve sadece % 5,4'ü orta ve büyük işletmeleri temsil etmektedir. Bu gruplandırmadan, kadın girişimcilerin genelinin küçük işletme sahibi oldukları sonucuna varılabilir. Katılımcıların büyük bir kısmı ise (% 45,1) bu soruyu yanıtlamamışlardır. Bu büyük çoğunluk bize işçi çalıştırmaktansa parça başı üretim yapıldığı ve hizmetin dışarıdan sağlandığı sonucuna götürmektedir.

Tablo-3.3.2.3.4. Kadın girişimcilerin önem sırasına göre işyerlerine maddi destek buldukları yerler

		Kişisel tasarruflar ve yakın akrabalar	Belediyeler	Ticari bankalar	KOSGEB	İMKB ve/veya Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	Kadın Girişimci Örgütleri	ECIB (Avrupa Topuluğu Yatırım Ortaklıkları) ve/veya yurt dışı finans kurumları	Diğer
1.	S	55	-	16	9	-	1	-	6
	%	49,5	-	14,4	8,1	-	0,9	-	5,4
2.	S	3	-	11	2	-	1	-	-
	%	2,7	-	9,9	1,8	-	0,9	-	-
3.	S	-	-	1	1	1	-	-	-
	%	-	-	0,9	0,9	0,9	-	-	-
4.	S	-	-	1	-	-	-	-	-
	%	-	-	0,9	-	-	-	-	-
5.	S	-	-	-	-	-	1	-	-
	%	-	-	-	-	-	0,9	-	-
6.	S	-	-	-	-	1	-	-	-
	%	-	-	-	-	0,9	-	-	-
7.	S	-	-	-	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	S	-	-	-	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-	-	-	-

Araştırmaya katılan kadın girişimciler maddi destek buldukları yerleri önem sırasına göre sıraladıklarında ilk sırada; % 49,5 oranında kişisel tasarruflar ve yakın akrabalar, % 14,4 oranında ticari bankalar, % 8.1 oranında KOSGEB, % 0,9 oranında kadın girişimci örgütleri, % 5,4 oranında diğer unsurlar yer almışlardır. Kadın girişimcilerin diğer yerler için yaptıkları açıklamada öz sermayeleri, mirastan kalan para yer almaktadır. Önem sırasına göre ilk iki sırayı değerlendirirsek % 52,2'si maddi destekleri kişisel tasarrufları ve yakın akrabalarından, % 24,3'ü ticari bankalardan, % 9,9'u KOSGEB'den ve % 1,8'i de kadın girişimci örgütlerinden temin etmektedirler.

Tablo-3.3.2.1.9 kadın girişimciler iş kurarken sermayeyi ilk sırada kişisel tasarruflarından, ikinci sırada eşlerinden, üçüncü sırada anne ve babalarından, dördüncü ve

beşinci sıralarda ise akrabalarından aldıkları borçlardan ve banka kredilerinden temin ettikleri görülmüştü. Aynı şekilde Tablo-3.3.2.3.4’de ortaya çıkan sonuçlarda iş yerlerine aldıkları destekler ilk sırada kişisel tasarruflar ve yakın akrabalar ikinci sırada ise banka kredileri gelmektedir. Yani kadın girimciler işlerini kurarken ve kurduktan sonra işlerini devam ettirirken de aynı kaynaklardan yararlanmaktadır. Fakat burda dikkat çeken bir nokta vardır. Kadın girişimciler banka kredilerini her iki sonuçta da çok kullanmamaktadırlar.

Tablo-3.3.2.3.5. Katılımcuların iş yerlerinde elde ettikleri gelirin evlerinin toplam gelirinin yüzde kaçı olduğu

Katılımcuların gelirleri	Sıklık	%
%50'den fazla	33	29,7
%50 civarında	30	27,0
%50'den az	41	36,9
Toplam	104	93,7
Cevapsız	7	6,3
Toplam	111	100,0

Tablo-3.3.2.3.5’de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin elde ettikleri gelirlerin evin toplam gelirin oranı; % 29,7’si yarısından fazla, % 27’si yarısı civarında, %36,9’u yarısından azdır. Yani kadın girişimcilerin % 56,7’si ailenin toplam gelirinin yarısını ve yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Dolaylı olarak aile ekonomisine, ve kent ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Buradan yola çıkarsak, kadın girişimciler aile ihtiyaçlarını karşılamak için girişimsel faaliyetlerde bulunuyorlar ve aile gelirine önemli ölçüde katkı sağlıyorlar bu da dolaylı olarak kent ekonomisine katkı verdiklerini göstermektedir. H₅ doğrulanmıştır.

Tablo-3.3.2.3.6. Katılımcıların elde ettikleri geliri nasıl kullandıkları

Etkisi	Sayı ve yüzde	Ekonomik hayat
Gelirin kullanım yeri	Sıklık	%
Aile ihtiyaçları için	53	47,7
Tasarruf için	2	1,8
Kişisel giderler için	3	2,7
İş yürütmek ve büyütme için	46	41,4
Diğer	5	4,5
Toplam	109	98,2
Cevapsız	2	1,8
Toplam	111	100,0

Anketimize katılan kadın girişimcilerin % 47,7'si elde ettikleri geliri aile ihtiyaçları için kullanmaktadırlar bu oranın bu kadar yüksek çıkmasının ana sebebi Tablo-3.3.2.3.6'da da görüldüğü gibi % 57,6 oranında ailelerinin toplam gelirinin 2000 TL'den düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Burada dikkat çeken önemli bir oran da kadın girişimcilerin % 42,4'nün elde ettikleri geliri işlerini yürütmek ve büyütme için kullanmalarıdır. Böylece kadın girişimcilerin % 47,7'si aile ihtiyaçlarını karşılayarak, % 41,4'de işlerini yürütüp geliştirerek gelirlerini kullanmak suretiyle ekonomiye katkı vermektedirler. % 41,4'ü elde ettikleri geliri işlerini yürütmek ve büyütme için kullanarak kent ekonomisinin önemli bir ayağı olan girişimcilik vasfını göstermektedirler. Bu oran çok büyük bir oran olmamakla beraber dikkate alınması gereken bir düzeydedir.

Tablo-3.3.2.3.7. Katılımcıların girişimci olmalarının ekonomik hayatlarını nasıl etkilediği

Etkisi	Sayı ve yüzde	Ekonomik hayat
Çok olumlu	S	26
	%	% 23,4
Olumlu	S	43
	%	% 38,7
Etkilemedi	S	3
	%	% 2,7
Olumsuz	S	15
	%	% 13,5
Çok olumsuz	S	1
	%	% 0,9
Toplam		% 79,3

Araştırmaya katılan kadın girişimcilere sorulan girişimci olmalarının kadın olarak rollerini ekonomik olarak nasıl etkilediği sorusuna % 62,1'i olumlu etkilediğini, % 14,4 olumsuz etkilediği ve % 2,7'sinin de etkilenmediği sonucuna varılmıştır. % 62,1'lik büyük bir oranın ekonomik hayatlarını olumlu etkilemiş olduğunu düşünmesi girişimciliklerinin ekonomilerine katkı sağlamış olduğunu gösterir. Bu da kadınların girişimci olmalarının doğrudan kendi ekonomik hayatlarını, dolaylı olarak da kent ve ülke ekonomisini olumlu etkilediğini gösterir.

3.4. KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

Kadın girişimciler birçok etkilenmeye maruz kalırlar (Top, 2006; 22). Bunlar; teknolojik, ekonomik, demografik, kurumsal kültürel etkenler ve devlet müdahalesi olabilir (Verheul vd, 2006; 155). Ayrıca sosyal faktörlerden çevresel faktörlere kadar erkeklerden daha farklı etkilenirler (Top, 2006; 22). Kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller kadınların sosyal kimliklerinden kaynaklanabileceği gibi, eğitim ve tecrübe eksikliğinden de kaynaklanabilir (İlter, 2010; 83).

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar; sermaye eksikliği, cam tavan, sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği, yasalar ve bürokratik engeller, basma kalıp yargılar, rol çatışması, eğitim düzeyinin düşüklüğü, zaman darlığı, sosyal sorunlar (iletişim, cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı) olarak araştırılmıştır. Araştırmanın içerisinde bu sorunlar hakkında

bilgi sahibi olabilmek için kadın girişimcilere işyerlerini kurarken ve yürütürken problemlerle karşılaşmış karşılaşmadıkları, önem sırasına göre karşılaştıkları sorunlar, girişimci olmaya karar verirken risk alıp almadıkları ve aldıkları en büyük risk, kadın olmalarından kaynaklanan sorunların olup olmadığı, kadın olarak sahip oldukları roller ile girişimci olarak sahip oldukları roller arasında çatışma olup olmadığı, eğer varsa bunların neler olduğu, kendilerine zaman ayırıp ayıramadıkları, strese girip girmedikleri, ailelerinde başka kadın girişimci olup olmadığı soruları sorulmuştur.

Tablo-3.4.1. Katılımcıların işyerlerini kurarken sorunla karşılaşmış karşılaşmadıkları

	Sıklık	%
Evet	81	73,0
Hayır	29	26,1
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	,9
Toplam	111	100,0

Tablo-3.4.1’de işyerlerini kurarken kadın girişimcilerden sorunlarla karşılaşanlarla karşılaşmayanların oranları verilmiştir. Ankete katılan kadın girişimcilerin % 73’ü iş yerlerini kurarken sorunlarla karşılaştıklarını, % 26,1’i karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo-3.4.2. Katılımcıların girişimci olarak işlerini yürütürken problemle karşılaşmış karşılaşmadıkları

	Sıklık	%
Evet	79	71,2
Hayır	29	26,1
Toplam	108	97,3
Cevapsız	3	2,7
Toplam	111	100,0

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 71,2’si işlerini yürütürken problemlerle karşılaşırken, % 26,1’i karşılaşmamaktadır. Tablo-3.4.2’den elde edilen sonuçla Tablo-3.4.1.’den elde edilen sonuç benzerlik göstermektedir. Kadın girişimciler işlerini yürütürken de problemlerle karşılaşmaya devam etmektedir. Yani kadın girişimcilerin

büyük bir çoğunlu ne kadar ailelerinden ve eşlerinden destek almış olsalar da bütün girişimciler gibi işlerini kurarken ve işlerini yürütürken sorunlarla karşılaşmışlardır.

Tablo-3.4.3. Katılımcıların girişimci olmaya karar vermekle risk alıp almadıkları

	Sıklık	%
Evet	93	83,8
Hayır	12	10,8
Toplam	105	94,6
Cevapsız	6	5,4
Toplam	111	100,0

Kadın girişimcilerin % 83,8'i girişimci olmaya karar vermekle risk aldığını düşünmektedir. Geriye kalan % 10'luk kesim ise risk aldığını düşünmemektedir. Kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğunun risk aldığını düşünmeleri girişimcilik özelliği taşıdıklarını göstermektedir.

Tablo-3.4.4. Katılımcıların işyerlerini kurarken karşılaştığı problemler

Problemler	Sıklık	%
Sermaye temini	59	53,2
Bürokratik işlemler	10	9,0
Deneyimsizlik	7	6,3
Aile ile ilgili sorunlar	8	7,2
Toplam	84	75,7
Cevapsız	27	24,3
Toplam	111	100,0

Araştırmaya katılan kadın girişimcilere “iş yerinizi kurarken karşılaştığınız en önemli sorun nedir” diye sorulduğunda; % 53,2 oranında sermaye temini, % 9 oranında bürokratik işlemler, % 7,2 oranında aile ile ilgili sorunlar, % 6,3 oranında da deneyimsizlik olarak yanıtlamışlardır.

Araştırmadan elde edilen sorunlarda en büyük sorunun sermaye olduğu görülmektedir. Sermaye problemi bütün girişimcilerin sorunu olmasına rağmen kadınlar bundan daha fazla etkilenmektedirler. Kadın girişimcilerin sermaye bulmakta karşılaştıkları iki temel sorun vardır. Bunlardan birincisi; genellikle belgelenebilir finansal

kayıtlarının olmayışıdır. Borç veren kuruluşlar borç verilecek kişinin deneyim, tecrübe, ürün veya servisin kalitesi ile ilgileneceklerdir. Genellikle kadın girişimciler bu ilgi alanları hakkında bilgi sahibi olmadıkları için ailelerinden, eşlerinden, ortaklarından yardım alacak ya da kendi birikimlerini kullanacaklardır (Güney, 2008; 253). İkinci neden işletme ile ilgili finansal, muhasebe ve planlama gibi deneyim ve bilgilerden yoksun olmalarıdır (Bayrak Kök, 2007; 230).

Kadın girişimciler erkeklere nazaran daha az sermayelerle işlerini kurmaktadırlar. İşlerin evlerde kurulması durumunda sermaye ihtiyacı daha da azalmaktadır (İlter, 2010; 94). Yapılan bir araştırmada kadın girişimcilerin başlangıç sermayesinin yaklaşık 15000 dolar olmasına karşın erkek girişimcilerde başlangıç sermayesi 36000 dolar olduğu görülmüştür. (Bayrak Kök, 2007; 230). % 7,2 oranında aile ile ilgili sorunlar ve % 6,2 oranında deneyimsizlik sorunu ile karşılaşmaları gerçekte çok büyük yüzdeler değildir. Çünkü Yapılan araştırmalarda kadın girişimcilerin muhasebe finansman ve planlama konularında yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Genel olarak mali kaynaklar konusunda mali araçlarla iletişimde olan kadınların problem yaşadıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra uysal olmaları, deneyimsiz olmaları ve ailevi görevleri, kadın girişimcileri kısıtlamaktadır (Aslan ve Atabey, www.jas-khazar.org, 13).

Tablo–3.4.5. Kadın girişimcilerin önem sırasına göre karşılaştıkları sorunlar

Önem sırası		Mali konularda	Aile ilişkileri konusunda	Deneyimsizlik	Aşırı yorgunluk	Diğer
1.	S	47	7	5	11	-
	%	% 42,3	6,3	4,5	9,9	-
2.	S	6	10	6	19	-
	%	5,4	9,0	5,4	17,1	-
3.	S	6	7	3	3	-
	%	5,4	6,3	2,7	9,9	-
4.	S	-	3	3	4	-
	%	-	2,7	2,7	5,4	-
5.	S	-	4	3	-	-
	%	-	3,6	2,7	-	-
Toplam		53,2	27,9	18,0		

Katılımcıların karşılaştıkları sorunları ilk iki önem sırasını baz alarak değerlendirirsek önem sırasına göre; % 47,7'si mali konularda, % 27'si aşırı yorgunluk, % 15,3'ü aile ilişkilerinde ve % 10'da deneyimsizlik konusunda problem yaşamaktadır.

Kadın olmalarından kaynaklanan rolleri nedeni ile erkeklerden daha fazla yorulan kadınlar aynı zamanda evlerine yeterince zaman ayıramadıkları için problemlerle karşılaşmaktadırlar fakat en büyük problemleri Tablo-3.4.4'de de görüldüğü gibi kadın girişimciler tüm girişimciler gibi mali konularda yaşadıkları problemlerdir. Aynı şekilde Tablo-3.4.5'de de kadın girişimcileri % 42,3'ü mali problemleri ilk sıraya koymuşlardır.

Tablo-3.4.6. Katılımcıların girişimci olmakla aldıkları en büyük risk

Risk konusu	Sıklık	%
Ekonomik	46	41,4
Fiziksel ve zihinsel	4	3,6
Sosyal	3	2,7
Ailesel	2	1,8
Hepsi	35	31,5
Toplam	90	81,1
Cevapsız	21	18,9
Toplam	111	100,0

Araştırmaya katılan kadın girişimcilere girişimci olarak risk alıp almadıkları sorulmuş ve % 83,8 (Tablo-3.4.4.) risk aldıklarını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan risk aldıklarını düşünen kadın girişimcilere hangi konularda risk aldıkları sorusuna; % 41,4'ü ekonomik, % 3,6'sı fiziksel ve zihinsel, % 2,7'si sosyal, % 1,8'i ailesel ve % 31,5'i de hepsinden risk aldıklarını belirtmişlerdir. Tablo-3.4.6'da elde edilen bu sonuçlardan yola çıkarak risk alan kadın girişimciler en fazla ekonomik risk aldıkları görülmektedir.

Cam tavan: Kadın girişimcilerin artmasında çalışma yaşamındaki ayrımcılığın da etkisi vardır. Kadınlar iş piyasasındaki koşullar nedeni ile kendi işlerini kurmak zorunda kalmaktadırlar (İlter, 2010; 74). Yapılan çalışmaya katılan kadın girişimcilerden aldığımız sonuçlarda girişimcilerin kadın olmasından dolayı engellenmedikleri aksine özellikle eşleri olmak üzere yakın çevrelerinden destek aldıkları görülmektedir (Tablo-3.3.2.1.9, Tablo3.3.2.1.10). Buradan ve katılımcılarımızın kendi işlerine sahip olmalarından yola

çıkarak kadın girişimciler girişimcilik anlamında kadın olmalarından dolayı cam tavan olgusuna ait problemler yaşamadıkları ortaya çıkmaktadır. Denizli kentinde bulunan kadın girişimcilerin bu genellemeden ayrı kalmasının sebebi uzun yıllardır Denizli’de yerleşmiş bir üretim potansiyeline dayandırılabilir. Yani Denizli kentinde kadının çalışıyor olması uzun yıllara dayanmakta ve bu nedenle cam tavan konusunda genel kabul görmüş yargılar Denizli kenti için genel anlamda geçerli değildir denilebilir.

Tablo–3.4.7. Katılımcıların işlerini kurarken kadın olmalarından kaynaklanan sorunlarla karşılaşp karşılaşmadıkları

	Sıklık	%
Evet	26	23,4
Hayır	74	66,7
Toplam	100	90,1
Cevapsız	11	9,9
Toplam	111	100,0

Tablo–3.4.7’de, araştırmaya katılan katılımcıların kadın olmalarından dolayı sadece % 23,4’nün problem yaşadığı, % 66,7’sinin yaşamadığı görülmüştür. % 23,4 küçük bir yüzde olmamakla birlikte, kadın girişimciliğinin yeni gelişiyor olması göze alındığı zaman % 66,7’sinin problem yaşamaması kadın olmalarından dolayı büyük problemlerle karşılaşmadıklarını göstermektedir. Ayrıca çalışmanın sanayisi gelişmiş kentlerden biri olan Denizli İlinde yapılmış olması, sonucun olumlu çıkmasında etkili olmuştur. Çünkü sanayisi gelişmiş kentlerde bulunan kadınlar sanayisi gelişmemiş yada gelişmekte olan kentlerden daha önce ev dışı ekonomik hayatın içerisinde aktif hale gelmişlerdir.

Sosyal pozisyon ve iletişim eksikliği: Sosyal ortam kadın girişimcinin bulunduğu coğrafyaya göre değişiklik göstermektedir. Tablo-3.4.5’de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin karşılaşmış oldukları problemin önem sırasına göre % 10’unun deneyimsizlik problemi ilk iki sıradadır. Bu durumda kadın girişimcilerin işletmeyi yönetme ve iletişim kurma konusunda yeterli deneyime sahip olmadıkları söylenebilir.

Yasalar ve brokratik engeller: Tablo-3.4.5’de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 9 en önemli sorun olarak brokratik engelleri belirtmişlerdir. % 9 oranında

karşılaşılan bürokratik engeller sorununa bakıldığı zaman yasalarda kadınların işe girmesini ve devam etmesini engelleyici bir kanun yoktur. Fakat (2003 yılında yürürlüğe giren Yeni İş Kanunu) bazı mesleklerin toplum tarafından kadınlara uygun görülmemesi, ekonomik krizde önce kadınların işten çıkarılması ve kayıt dışı işlerde kadınların ücretlerinin düşük tutulması gibi örnekler mevcuttur (Soysal (b), 2010; 101).

Basma kalıp yargılar: Basma kalıp yargılardan kasıt kadın girişimcilere kadın olmalarından dolayı duyulan önyargıdır. “Kadının işi evidir”, “Elinin hamuru ile erkek işine karışıyor” gibi ifadeler kadınların iş hayatına girmesini engelleyen ön yargılardır. Fakat Denizli Kentinde yapmış olduğumuz araştırmada elde ettiğimiz sonuçlardan yola çıkarsak bu varsayım Denizli Kenti için geçerli değildir. Çünkü Denizli Kentinde bulunan kadın girişimcilerin çoğu işi kurarken ve kurduktan sonra en büyük desteği ilk önce eşlerinden daha sonrada ailelerinden ve yakın akrabalarından elde etmektedir.

Rol çatışması: Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkemizde kadınların ekonomik hayatta yerleri artmış olsada geleneksel rolleri sürekliliğini devam ettirmiştir. Erkeğe evi geçindiren, kadınlara ise çocukların bakımı ve büyütülmesi, evin idaresi rolleri toplum tarafından verilmiş rollerdir. Yapılan mülakatlarda kadınlar çalışsalar da asli görevlerini yerine getirmek zorunda olduklarını ve çevrelerinin onlardan böyle bir beklenti içinde olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlar da doğal olarak bu rolleri ve iş hayatları arasında kalmışlardır.

Tablo–3.4.8. Katılımcıların sosyal hayatlarındaki kadın olma rolleri ile girişimci kadın olma rolleri arasında çatışma olup olmadığı

	Sıklık	%
Evet	31	27,9
Hayır	71	64,0
Toplam	102	91,9
Cevapsız	9	8,1
Toplam	111	100,0

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 27’si kadın olma rolleri ile girişimcilik rolleri arasında çatışma olduğunu belirtirken % 64’ü böyle bir çatışma yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan mülakatlarda kadın girişimciler erkeklerden daha fazla

yorulduklarını, kendilerine zaman ayıramadıklarını dile getirmiş olmalarına rağmen anketlerden elde edilen sonuçlarda kadın rolleri ile girişimci kadın rolleri arasında bir problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo-3.4.9. Evet ise girişimci kadın rolleri ile hangi diğer toplumsal rollerinin çatıştığı

	Sıklık	%
Ev kadını	11	9,9
Anne	4	3,6
Eş	2	1,8
Tümü	19	17,1
Toplam	36	32,4
Cevapsız	75	67,6
Toplam	111	100,0

Kadınlar küçük yaştan itibaren iyi bir eş, anne ve ev hanımı rolleri yüklenir. Toplum, anneliğin kutsal olduğunu düşünür ve kadınlar da bundan etkilenir (Bayrak Kök, 2007; 224, 225). Katılımcıların kadın olmalarından kaynaklanan rolleri ile çatışan toplumsal rolleri Tablo-3.4.9’de belirtilmiştir. Elde edilen sonuçlarda kadın girişimcilerin % 9,9’nun ev kadınlığı rolü, % 3,6’sının annelik rolü, % 1,8’nin eşlik rolü, % 17,1’nin ise bütün rollerinde çatıştığı görülmüştür. Ayrıca anket çalışması sırasında yapılan mülakatlarda kadın girişimcilerin iş ve aile hayatını birlikte yürütmeye çalışırken yıprandıkları ve strese girdikleri öğrenilmiştir (Bkz Ek Tablo-3).

Eğitim düzeyinin düşüklüğü: Tablo-1.3.1.5’de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 48,6’sı ilköğretim, % 18,9’u üniversite/yüksek lisans mezunu olduğu belirtilmiştir. Kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu olması bize kadınların girişimci olmalarında eğitimin bir engel olmadığını gösterir.

Zaman darlığı: Bununla birlikte kadınların girişimcilikten farklı, çocuk bakımı, ev işleri gibi işleri olması sebebiyle işlerini geliştirmek veya kendilerini girişimcilik için geliştirmek için yeterince zamanları olmayabilir (Soysal (b), 2010; 103).

Tablo-3.4.10. Katılımcılar kendilerine zaman ayırabiliyorlar mı?

	Sıklık	%
Evet	24	21,6
Hayır	84	75,7
Toplam	108	97,3
Cevapsız	3	2,7
Toplam	111	100,0

Katılımcılara sorulan sorularda, kendinize zaman ayırabiliyor musunuz, sorusu sorulmuş ve % 21,6'sı evet, % 75,7'si hayır cevabını vermişlerdir. Yine Ek Tablo-3'de kadın girişimcilerin strese girme nedenleri ilk iki önem sırasının toplamı olarak, % 25,2'si zaman baskısını, % 45,9'u da fiziksel ve zihinsel yorgunluğu sebep olarak göstermişlerdir.

Kadın girişimcilerin iş yerlerini kurarken karşılaştıkları deneyimsizlik problemi aynı zamanda, zamanla ilgili bir problemdir. Genellikle ekonomik sıkıntılar nedeni ile girişimci olan kadın girişimcilerin bu nedenle girişimlerini gerçekleştirmeden önce deneyim elde etme imkânları yoktur.

Kadın girişimciler aile içerisinde anne ve eş olmalarından dolayı sahip oldukları sorumluluklarla girişimci olmalarından kaynaklanan sorumluluklarını bir arada yürütmeye çalışırken zaman problemi yaşamakta ve dinlenememektedir. Tablo-3.4.5'de kadın girişimcilerin % 27'si karşılaştıkları problemlerin ilk iki önem derecesini aşırı yorgunluk olarak belirtmişlerdir.

Sosyal sorunlar: Kadın girişimcilerin sosyal sorunlarının içerisinde iletişim ve cinsiyete dayalı rol ayrımcılığına dair sorunlarını öğrenebilmek için; iş ve aile hayatlarını birlikte yürütmelerinden dolayı strese girip girmediklerine dair soru yöneltilmiş ve araştırmada bulunan diğer sorular bu bağlamda değerlendirilmiştir.

Tablo-3.4.11. Katılımcıların iş ve aile hayatlarını birlikte yürütmeleri nedeni ile strese girip girmedikleri

	Sıklık	%
Evet	85	76,6
Hayır	22	19,8
Toplam	107	96,4
Cevpsız	4	3,6
Toplam	111	100,0

Araştırmaya katılan kadın girişimciler kadın olarak sahip oldukları roller ile girişimci olarak sahip oldukları roller arasında çatışma yaşamadıklarını belirtmiş olmakla birlikte iş ve aile hayatından kaynaklanan strese girdiklerini belirterek çelişki yaşamışlardır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 76,6'sı iş ve aile hayatından kaynaklanan strese girdiklerini belirtirken, % 19,8'i iş ve aile hayatından kaynaklanan strese girmediklerini belirtmişlerdir. Ek Tablo-3'de kadın girişimcilerin ilk iki önem derecesine göre % 21,6'sı kadınlardan aşırı beklentilerden dolayı strese girdiklerini belirtmişlerdir. Tablo-3.4.10'de kadın girişimciler ilk iki dereceden önem sırasına göre % 45,9'nun fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadığı bu nedenle de strese girdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca Tablo-3.4.1'de kadın girişimcilerin % 31,5'i sosyal hayatının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuçlardan yola çıkarsak girişimci kadın olarak sorumluluklarının artması sosyal hayatlarında problemler yaşamalarına neden olmaktadır.

İletişim: Yapılan mülkatlarda kadın girişimcilerin genellikle işlerini eşleri yardımı ile yürüttükleri görülmüştür. Bununla birlikte genellikle muhafazakar toplumlar olmak üzere toplumlarda kadınların yabancılarla iletişime geçmesi hoşgörülmez. Kadın girişimcilerin bu nedenlerden dolayı ekonomik hayatlarındaki iletişimleri kısıtlanmaktadır. Yapılan mülakatlarda kadın girişimcilerin genellikle girdi alımında olmak üzere iletişimleri eşleri yada ailelerinin diğer erkek fertleri tarafından yapılmaktadır. Ayrıca kadınlar erkekler kadar rahat hareket edemediklerinden dolayı tek başlarına iş seyahatine çıkmakta zorlanmaktadır, yine bu durum toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Bütün bunlar kadının girişimcilik alanını sınırlamakta, sadece belirlenen çizgiler içerisinde ekonomik faaliyet göstermelerine neden olmaktadır.

Cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı: Cinsiyete dayalı ayrımcılık dünyanın her yerinde kadınların karşısına çıkmaktadır. Bu ayrımcılık görevlerde maaşlarda, eğitim ve ilerlemede görülmektedir (İlter, 2010; 88). Gelişmiş ülkelerdeki gelişmişliğe rağmen cinsiyete dayalı ayrımcılık hâlâ görülmektedir (Irmak, 2007; 48). Örneğin, özellikle evli kadınlarının dış teması gerektiren seyahat etmesi gerekecek işlere yönelmeleri istenmemektedir (Bedük, 2005; 114). Daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilirse, toplum içerisinde erkek ve kadınlara atfedilen basma kalıp özellikler, değişik mesleklerin erkeksi veya kadınsı olarak sınıflandırılmasına neden olmaktadır ki bu olgu bireylerin bu tip mesleklere karşı eğilimlerini etkiler. Cinsiyet ve kariyer arasındaki etkileşim ile ilgilenen araştırmacıların tartıştıkları konu, cinsiyet ile ilişkili olan kadınsı ve erkeksi özelliklerinin erkek ve kadınların meslek seçimlerine yansımadır (Gupta vd, www.allbusiness.com, 398). Örneğin; Tablo-3.6.3'de kadın girişimcilerin % 39,6'sı tekstil alanında, % 20,7'si gıda alanında, % 16,2'si kozmetik ve güzellik salonu sektöründe çalışmaktadırlar.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerle yapılan mülakatlarda kadın olmalarından dolayı onlara yüklenen roller nedeni ile çok yorulduklarını aile ilişkilerinde de problem yaşadıklarını belirtmişlerdir (Tablo-3.4.5).

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 31,5'nin ailelerinde kadın girişimci varken geriye kalan % 67,6'sının ailelerinde kadın girişimci yoktur (Bkz. Ek Tablo 2). Muhtemelen araştırmaya katılan katılımcılar da başka kadın girişimcilerden doğrudan yada dolaylı olarak etkilenmişlerdir.

3.5. KADIN GİRİŞİMCİLERİN KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNE BAKIŞ AÇILARI

Kadın girişimcilerin bakış açılarını ortaya koymak amacıyla oluşturulan 20 soruluk ölçek faktör analizine tabi tutulmuş ve kadın girişimciliğine ilişkin algılamalar 6 faktör altında sınıflandırılmıştır (Bkz. Ek Tablo 4). Bu faktörler sırasıyla; 1. faktör statü algılaması (40-44. Önermeler), 2. faktör ekonomik gelişme ve yönetim algılaması (51, 52, 57, 58. Önermeler), 3. faktör kadına özgü roller algılaması (47, 48, 49), 4. faktör girişimcilik rolleri algılaması (50, 56, 59), 5. faktör AB destekleri konusunda ki (53, 54), 6. faktör güven algısı (45, 46) başlıkları altında toplanmaktadır.

Faktör 1 de kadınların kadın girişimciliğine bakış açılarının % 23.81’ni, 2. faktör ekonomik gelişme ve yönetim algılaması % 16’sını, 3. faktör kadına özgü roller algılaması % 9.2’sini, 4. faktör girişimcilik rolleri algılaması % 7.4’ünü, 5. faktör AB algısı % 6’sını, 6. faktör %10.5’ini açıklamaktadır. Bu çerçevede bakış açılarını ölçmek üzere oluşturulan ölçek kadın girişimcilerin bakış açılarını % 73.5 oranında ölçmektedir. Bu ölçüm değeri oldukça yüksektir (Bkz. Ek Tablo-5).

Toplumun kadına yüklemiş olduğu roller nedeni ile erkek egemen toplumlardan biri olan toplumumuzda kadın iş hayatında istenmemekte ve engellenmektedir. Kadının çalışma hayatında kimlik ve kişilik olarak değil de kadın vasfıyla görülmesi kadının sosyal hayatını zorlaştırmaktadır (Kadın girişimciler bu fikre % 54.2 oranında katılmaktadırlar (Bkz. Ek Tablo-6). Nitekim faktör analizi sonuçlarında ortaya çıkan statü algılaması sonuçları da bize bunu göstermektedir. Kadın girişimcilerde “erkek egemen toplumlarda, sosyal ilişkilerde kadın kişiliği yerine cinsiyet temelinde ortaya çıkmaktadır ve bu iletişimi zorlaştırmaktadır” fikrine % 64.8 oranında katılmaktadırlar. Yine kadın girişimciler “kadının toplumda statü kazanmasına erkekler katlanamıyor ve onu yerinden etmek için çeşitli dedikodular üretiyorlar” önermesine % 53.1 oranında katılmaktadırlar (Bkz. Ek Tablo-7a ve 7b).

Kadın girişimciler ekonomik gelişmeyi olumlu etkilediklerini düşünmektedirler ve iş hayatına yenilik ve yaratıcılık konusunda kadına özgü özellikleri ile canlılık getirdiklerini savunmaktadırlar. Nüfusun neredeyse yarısını oluşturan kadınlar kadına özgü özellikleri ile özellikle de erkeklerin zayıf olduğu bu konularda ekonomide aktifleştirilmek istenilmektedir. Bu doğrultudaki çalışmalar da ekonominin yeni can suyu olan girişimcilik ile yapılmaya çalışılmaktadır.

Kadın girişimciler girişimcilik hayatlarında rol çatışması yaşamasına ve kadına özgü işlerde girişimci olmalarına rağmen kadına özgü rollerin ev ile sınırlı kalması konusunda olumsuz tavır takılmaktadırlar. Örneğin “kadının evde daha üretken olduğu” fikrine % 67.6 oranında katılmamaktadırlar. Yine kadının asıl görevinin annelik olduğu fikrine de % 49 oranında katılmamaktadırlar (Bkz. Ek Tablo-8a ve 8b).

Girişimcilik rollerine ilişkin 4. faktör oluşturan önermeler daha ayrıntılı analiz edildiğinde, kadın girişimcinin yaptığı işi erkek girişimcinin yapamayacağı fikrine % 61.9 oranında katılmamaktadırlar. Yani kadın girişimciler yapmış oldukları işi erkek girişimcilerin de yapabileceğini belirtmişlerdir. Diğer yandan AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi katma değeri düşük ve yerel ölçekte işletmelerin sayısını arttırmak içindir görüşü de % 31.5 oranında kabul edilmiştir. Kadın girişimcilerin % 42.3'ü ise bu konuda herhangi bir fikirlerinin olmadığını beyan etmiştir. Kadın girişimciler uluslararası işletmeler karşısında pazarlık güçlerinin erkekler kadar iddialı olmadığı fikrine ise % 52.3 oranında katılmamışlardır (Bkz. Ek Tablo-9a, 9b ve 9c).

AB destekleri konusunda olan 5. faktörde ise "AB'nin kadın girişimcileri desteklemesinin gayesi ev üretimini sanayi malı haline getirmektir" görüşüne % 41.6 oranında katılan kadın girişimciler, % 42.6 oranında da herhangi bir fikir beyan etmemişlerdir. "AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi, kadının geleneksel rol ve davranışlarını gevşetip, piyasa (pazar) ekonomisine geçişi hızlandırmaktır" görüşüne ise % 51 oranında katılmışlar, % 35.3 oranında ise fikir beyan etmemişlerdir (Bkz. Ek Tablo-10a ve 10b). Buradan hareketle kadın girişimcilerin AB kadın girişimciliği destekleme politikaları konusunda yarıya yakınının yeterli bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Güven algısının yer aldığı 6. faktöre daha ayrıntılı bakıldığında katılımcıların çelişkili bir tutum takındıkları görülmektedir. Kadın girişimcilerin % 52.8'i "iş hayatında kadın girişimcilere yeterince güven duyulmadığını" ifade etmişken "Kadınların iş yerlerini perde arkasından kocaları veya babaları yönetmeye çalışıyor" fikrine % 49.1 oranında katılmadıkları, % 44.3 oranında ise katıldıkları bulgulanmıştır (Bkz. Ek Tablo-11a ve 11b)

3.6. KENT EKONOMİSİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ROLÜ

Araştırmaya katılan kadın girişimciler doğrudan aile gelirlerine dolaylı olarak da kent ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerden aldığımız cevaplar doğrultusunda kadın girişimcilerin Tablo-3.3.2.1.3'de % 73,9'nun erkekler gibi tam gün çalıştıkları görülmüştür. Yani kadın girişimciler yarı zamanlı yada değişken zamanlıdan ziyade tam gün ekonomik faaliyette bulunmaktadır.

Ekonomik dalgalanmalar içerisinde maliyetlerin artmasına ve ailelerin geçimlerinin zorlaşmasına neden olmuştur. Tablo-3.3.2.3.1’de katılımcıların % 57,6’sının ailelerinin toplam gelirleri 2000 TL’nin altındadır. Bu nedenle de kadınlar ev içerisindeki katkılarının yanında dışarıda da ekonomik hayata katılarak ailelerine katkı sağlamak istemişlerdir. Kadınlar çalışarak Denizli ekonomisine ağırlıklı olarak ticaret ve hizmet alanlarında faaliyet göstererek katkı vermektedirler. Kent ekonomisi içerisinde istihdam açısından genellikle küçük ölçekli işletmelerle katkı vermektedirler. Bunun yanında kadın girişimciler ailelerinin toplam gelirinin % 56,7 oranında yarısını ve yarısından fazlasını karşılayarak ve % 1,8 oranında elde ettikleri geliri işlerini büyütmek için kullanarak kent ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Tablo-3.3.2.1.5’de kadınların % 48,6’sının aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için girişimci oldukları görülmüştür. Tablo-3.3.2.3.5’de kadın girişimcilerin % 56,7’sinin aylık gelirleri ailenin toplam gelirinin % 50 ve üzerindedir. Ayrıca Tablo-3.3.2.3.6’da kadın girişimcilerin % 47,7’si elde ettikleri geliri aile ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları görülmüştür.

Toplumsal hayat içerisinde toplum kadınlara ve erkeklere görevler yüklemiştir. Doğal olarak zamanla kadınlar kendilerine verilen rollerde erkeklere nazaran daha fazla beceri sahibi olmuşlardır. Hem bu rollerde daha başarılı olmaları hem de aile hayatları ile birlikte yürütmeye çalıştıkları için kadınlar toplumun onlara yüklemiş olduğu alanlardaki girişimcilik sahalarını doldurmuşlardır. Tablo-3.6.4’de kadın girişimcilerin % 39,6’sının tekstil, % 20,7’sinin gıda, % 16,2’sinin de kozmetik alanında ekonomik faaliyet gösterdikleri görülmektedir.

Kadın girişimciler ekonomik faaliyet göstererek kendileri istihdam ederken işveren olarak da istihdam olanağı sağlamaktadırlar. Tablo-3.3.2.3.2’de araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 56,8’nin işveren olduğu görülmektedir.

Tablo–3.6.1. Katılımcıların girişimci olarak yaptıkları işin türü

Yapılan işin türü	Sıklık	%
İmalat	12	10,8
Ticaret	48	43,2
İmalat-ticaret	26	23,4
Hizmet	20	18,0
Diğer	4	3,6
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	,9
Toplam	111	100,0

Katılımcıların % 43,2'si ticaret, % 23,4'ü imalat-ticaret, % 18'i hizmet, % 10,8'si imalat, alanında çalışmaktadırlar. Yapmış olduğumuz çalışmanın Denizli kentinde yapılmış olması ticaret ağırlıklı sonuç elde edilmesinde etkili olmuştur. Çünkü Denizli kenti genellikle tekstil olmak üzere sanayi alanında ilerlemiş, belirli bir seviyeye gelmiş kentlerimizden biridir. Tablo–3.5.1'de ticaretin arkasından imalat-ticaret ve hizmet sektörünün gelmesi kadınların daha çok ticaret alanında çalıştıkları sonucuna varılmıştır. Buradan kadınların alım satım işlerinde daha ağırlıklı çalıştıkları sonucuna varılmaktadır.

Tablo–3.6.2. Katılımcıların çalıştıkları sektörler

Sektörün türü	Sıklık	%
Tekstil	44	39,6
Gıda	23	20,7
Kuaför ve güzellik salonu	18	16,2
Takı	3	2,7
Makine sanayi	1	,9
Bilgi teknolojisi	4	3,6
Diğer	18	16,2
Toplam	111	100,0

Denizli kentinin önemli sanayi kolları olan tekstil ve gıdada çalışmaktadırlar ve kent ekonomisine bu iki alanda katkı sağladıkları söylenebilir. Aynı zamanda Ipsos KMG'nin de 2008 tarihinde yapmış olduğu araştırmada (Kadın ve Girişimcilik Araştırma Projeleri

Tutum ve Davranış Araştırması) kadın girişimcilerin % 43'ü tekstil üzerine iş kurmaya niyetlenmiş tekstilin ardından da % 20'si gıda ve % 5'de cilt bakımı alanında çalışmayı tercih ettikleri görülmüştür (www.ipsos.com.tr, 7). Bu sonuç araştırmadan elde etmiş olduğumuz sonuçla örtüşmektedir. H₆: Denizli'deki kadın girişimciler Denizli kentindeki yaygın üretim ve sanayi kollarında faaliyet göstermektedirler. Tablo– 3.6.2'den de elde ettiğimiz sonuçlarla hipotezi doğrulanmaktadır.

Tablo–3.6.3. Katılımcıların eğitim düzeyleri ve işletme büyüklükleri arasındaki ilişki

			gruplandırılmış işçi sayısı				Toplam
			1-10 işçi	11-50 işçi	51-100 işçi	101 ve üzeri işçi	
öğrenim durumu	İlköğretim	Sayı	30	0	0	0	30
		Öğrenim durumu içindeki %	100.0%	.0%	.0%	.0%	100.0%
		Gruplandırılmış işçi sayısının %'si	54.5%	.0%	.0%	.0%	49.2%
		Toplam %	49.2%	.0%	.0%	.0%	49.2%
	lise,	Sayı	16	1	1	0	18
		Öğrenim durumu içindeki %	88.9%	5.6%	5.6%	.0%	100.0%
		Gruplandırılmış işçi sayısının %'si	29.1%	25.0%	100.0%	.0%	29.5%
		Toplam %	26.2%	1.6%	1.6%	.0%	29.5%
	Üniversite	Sayı	9	3	0	0	12
		Öğrenim durumu içindeki %	75.0%	25.0%	.0%	.0%	100.0%
		Gruplandırılmış işçi sayısının %'si	16.4%	75.0%	.0%	.0%	19.7%
		Toplam %	14.8%	4.9%	.0%	.0%	19.7%
	Lisansüstü	Sayı	0	0	0	1	1
		Öğrenim durumu içindeki %	.0%	.0%	.0%	100.0%	100.0%
		Gruplandırılmış işçi sayısının %'si	.0%	.0%	.0%	100.0%	1.6%
		Toplam %	.0%	.0%	.0%	1.6%	1.6%
Toplam	Sayı	55	4	1	1	61	
	Öğrenim durumu içindeki %	90.2%	6.6%	1.6%	1.6%	100.0%	
	Gruplandırılmış işçi sayısının %'si	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	
	Toplam %	90.2%	6.6%	1.6%	1.6%	100.0%	

Tablo 3.5.3'de görüldüğü üzere ilköğretim mezunlarının tamamı (%100) 10 kişiden daha az işçi çalıştırmaktadır. Lise mezunu kadın girişimcilerin % 88,9'u 10 kişi ve daha az

işçi çalıştırmakta, üniversite mezunlarının % 25'i 11-50 arası işçi çalıştırmakta, lisans üstü eğitim seviyesine sahip olan tek kadın girişimci ise 101 ve üzerinde işçi çalıştırmaktadır. Elde edilen bulgulardan hareketle, eğitim düzeyi düşük olan kadın girişimcilerin küçük işletme sahibi oldukları sonucuna varılmıştır. Dolayısı ile eğitim düzeyi yükseldikçe işçi sayısı artma eğimindedir, başka bir deyişle eğitim düzeyi arttıkça işletmenin büyüklüğü de artmaktadır. Bu bağlamda, Tablo-3.5.3'deki çarpılamadan hareketle “H₇: Kadın girişimcilerin eğitim düzeyleri ile sahip oldukları işletmenin boyutu arasında ilişki vardır” şeklindeki hipotezimiz kabul edilmektedir.

Tablo-3.6.4. Katılımcıların toplam gelirleri ve çalıştıkları sektör arasındaki ilişki

			s12 Hangi sektörde çalışıyorsunuz							Toplam
			Tekstil	Gıda	Kuaför ve güzellik salonu	Takı	Makine sanayi	Bilgi teknolojisi	Diğer	
Ailenizin toplam geliri	1000 TL'Den az	Sayı	10	8	3	1	0	0	1	23
		Toplamdaki %	10.0%	8.0%	3.0%	1.0%	.0%	.0%	1.0%	23.0%
	1000-1499 TL arası	Sayı	11	4	4	0	0	0	6	25
		Toplamdaki %	11.0%	4.0%	4.0%	.0%	.0%	.0%	6.0%	25.0%
	1500-1999 TL arası	Sayı	3	3	4	1	0	1	4	16
		Toplamdaki %	3.0%	3.0%	4.0%	1.0%	.0%	1.0%	4.0%	16.0%
	2000-2499 TL arası	Sayı	5	1	1	0	0	2	1	10
		Toplamdaki %	5.0%	1.0%	1.0%	.0%	.0%	2.0%	1.0%	10.0%
	2499-2999 TL arası	Sayı	2	1	2	0	0	0	0	5
		Toplamdaki %	2.0%	1.0%	2.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	5.0%
	3000-3499 TL arası	Sayı	4	2	0	0	0	0	0	6
		Toplamdaki %	4.0%	2.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	6.0%
	3500-3999 TL arası	Sayı	0	0	0	0	0	0	1	1
		Topladaki %	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.0%	1.0%
	4000-4499 TL arası	Sayı	0	0	1	0	0	0	0	1
		Toplamdaki %	.0%	.0%	1.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.0%
	4500-4999 TL arası	Sayı	0	0	0	0	0	0	1	1
		Toplamdaki %	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.0%	1.0%
	5000 TL ve üzeri	Sayı	6	2	2	0	1	1	0	12
		Toplamdaki %	6.0%	2.0%	2.0%	.0%	1.0%	1.0%	.0%	12.0%
Toplam		Sayı	41	21	17	2	1	4	14	100
		Toplamdaki %	41.0%	21.0%	17.0%	2.0%	1.0%	4.0%	14.0%	100.0%

Tablo-3.6.4'deki bulgular değerlendirildiğinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 63'nün hem aile gelirleri 2000 TL ve altında hem de genellikle kadına özgü işler olarak bilinen tekstil, gıda, kuaför ve güzellik salonu ve takı işlerinde yoğunlaştığı sonucuna varılmaktadır. Söz konusu bulgulardan hareketle "H₈: Kadın girişimcilerin ekonomik faaliyetleri ile gelir düzeyleri arasında ilişki vardır" hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo-3.6.3 ve Tablo-3.6.4'ü bir arada değerlendirdiğimiz taktirde, kent ekonomisinde kadınların girişimci olarak faaliyet gösterdikleri görölmektedir. Fakat bu girişimcilik faaliyetleri değerlendirildiğinde, eğitim seviyeleri yüksek olmayan katılımcıların kadın endeksli işler yaptıkları ve bu işlerden de düşük gelir elde ettikleri görölmektedir.

Tablo-3.6.5. Kadın girişimcilerin işlerini kurarken sermaye temin kanalları ile çalıştıkları sektör arasındaki ilişkinin karşılaştırılması

		s12 Hangi sektörde çalışıyorsunuz							Toplam
		Tekstil	Gıda	Kuaför ve güzellik salonu	Takı	Makine sanayi	Bilgi teknolojisi	Diğer	
Tasarruflarımı değerlendirdim	Sayı	11	7	6	0	0	2	5	31
	%	11.6%	7.4%	6.3%	.0%	.0%	2.1%	5.3%	32.6%
Anne ve babamdan temin ettim	Sayı	4	3	5	0	0	1	3	16
	%	4.2%	3.2%	5.3%	.0%	.0%	1.1%	3.2%	16.8%
Eşimden temin ettim	Sayı	9	2	3	2	1	0	4	21
	%	9.5%	2.1%	3.2%	2.1%	1.1%	.0%	4.2%	22.1%
Akrabalardan borç aldım	Sayı	6	4	1	0	0	0	2	13
	%	6.3%	4.2%	1.1%	.0%	.0%	.0%	2.1%	13.7%
Kardeşlerimden temin ettim	Sayı	0	0	1	0	0	1	0	2
	%	.0%	.0%	1.1%	.0%	.0%	1.1%	.0%	2.1%
Banka kredisi kullandım	Sayı	8	2	0	0	0	0	1	11
	%	8.4%	2.1%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.1%	11.6%
Diğer	Sayı	0	0	1	0	0	0	0	1
	%	.0%	1.1%	.0%	.0%	.0%	.0%	1.1%	
Toplam	Sayı	38	18	17	2	1	4	15	95
	%	40.0%	18.9%	17.9%	2.1%	1.1%	4.2%	15.8%	100.0%

Kadın girişimcilerin işlerini kurarken sermaye temin ettikleri yer ile küçük girişimci olmaları arasında olumlu bir ilişki vardır. Tablo-3.6.5 incelendiğinde kadın girişimcilerin sadece % 11.6'sının banka kredisi kullandığı bunun dışında büyük çoğunluğun sermayeyi eş, ana baba ve akrabalardan temin ettiği görülmektedir. Tasarruflarını kullanarak yatırım

yaptığını söyleyenlerin tasarruflarını edinme biçimi de yine aile ve akrabalık- komşuluk ilişkileri etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda H₉: Kadınların kullandıkları ekonomik kaynaklar ile kadın eksenli işlerde girişimci olmaları arasında ilişki vardır şeklindeki H₉ hipotezi kabul edilmektedir.

SONUÇ

Dünya hızla artan bir değişimin içerisinde. Bu değişim her şeyi olduğu gibi ekonomik faaliyetleri de etkilemektedir. Değişimin en önemli motor güçlerinden biri olarak da girişimcilik görülmektedir. Girişimcilik hem dünya ekonomisi için hem de ülkelerin kendi ekonomileri, teknolojileri ve sosyal gelişimleri için vazgeçilmez bir unsurdur. Çünkü, girişimciler; yeni mal veya hizmet üretmek, yeni üretim yöntemleri geliştirmek ve uygulayabilmek, endüstride yeni organizasyonlar kurmak, yeni pazarlara ulaşmak, hammaddelerin ve benzeri maddelerin sağlanabileceği yeni kaynaklar bulmak gibi fonksiyonlarının yanı sıra aynı zamanda, istihdam yaratma, refahı artırma, küresel pazarda yer alabilme veya rekabet edebilme imkânı oluşturma gibi pek çok görevi de yerine getirirler. Bütün bu nedenlerden dolayı da dünyada girişimcilik kabiliyetine sahip olan herkesten yararlanmak istenilmekte ve bireylerin girişimcilik vasıflarını ortaya çıkarabilmek için bir takım imkânlar sağlanmaktadır.

İnsanların başarı güdüsü ve girişimcilik kabiliyetlerini araştıran 42 ülkede yapılan bir araştırmada, Türkiye ilk sırayı, ABD ikinci sırayı ve Arjantin üçüncü sırayı almıştır (Doğramacı, 2006; 52). Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yoksulluktan kurtulma, istihdamı arttırma, yeni üretim olanakları oluşturma, dünya pazarında daha fazla rekabet edebilme, ekonomiyi canlandırma vb. nedenlerden dolayı girişimcilik kaynağı etkin şekilde kullanılmak istenmektedir. Bu nedenle girişimcilik potansiyeli bu kadar yüksek bir ülkenin nüfusunun neredeyse % 50'sini oluşturan kadınların da girişimcilik özelliklerinin ortaya çıkarılması için çaba sarf edilmektedir.

Ekonomide, kadının girişimcilik gücünden yararlanılmaya çalışılırken, kadınlar da ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve aile ihtiyaçlarına katkıda bulunabilmek için girişimciliğe yönelmektedir. KAGİDER başkanı Gülseren Onanç bu durumu şöyle açıklamaktadır; “Girişimci iki şekilde ortaya çıkar birincisi yeni fikirlere sahip olarak, ikincisi ise ihtiyaçtan dolayı. Tercih edilen girişimci tipi birinci girişimci tipi olmasına rağmen Türkiye’de bulunan kadın girişimcilerin % 70’inin ihtiyaçtan dolayı girişimci oldukları görülmüştür. İstihdam özelliği gösteremeyen kadın, aile ihtiyaçlarına katkıda bulunabilmek için girişimci olmaktadır” (Tuvay, 2010; 20). Yani Türkiye’deki kadınlar genellikle ihtiyaçtan dolayı girişimci olmaktadır.

Ekonomi için kadının hangi nedenle girişimci olduğundan çok hangi ekonomik faktörlerle ekonomiye daha fazla katkı sağlayacağı önemlidir. Bu nedenle kadın girişimcilerden en yüksek derecede yararlanabilmek için, bazı girişimcilik sahalarına özellikle yönlendirildikleri görülmektedir. Örneğin kadınlar, erkeklerden daha iyi yaptıklarına inanılan gıda, tekstil, el emeği vb. alanlara veya erkekten daha düşük ücrete çalıştırılabilecekleri hizmet sektörlerine yönlendirilmektedirler. Çünkü toplumdaki işler, genellikle kadın ve erkek işleri olarak ayrılmıştır. Çocuk bakımı, temizlik, gıda, tekstil işleri kadınlara uygun görülürken, tornacılık, kasaplık, ağır sanayi vb. işler erkeklere daha uygun görülmektedir. Ayrıca kadınlar hem annelik görevleri, hem eş olarak vazifeleri itibarıyla, hemde aileyi geçindirmesi gereken asıl kişi olarak görülmediklerinden dolayı yarım zamanlı olan, evlerindeki sorumluluklarını da beraber yerine getirebilecekleri ve daha kolay yürütebilecekleri düşünülen işlere yönlendirilmekte veya yönelmektedirler. Ipsos KMG'nin 2008'de yapmış olduğu araştırmada (Kadın ve Girişimcilik Araştırma Projeleri Tutum ve Davranış Araştırması) kadın girişimcilerin % 43'ü tekstil üzerine iş kurmaya niyetlenmiş, % 20'si gıda ve % 5'i de cilt bakımı alanında çalışmayı tercih etmiştir (www.ipsos.com.tr, 7).

Türkiye'de girişimcilerin sadece % 10'u kadındır ve kadınlar tarafından yapılan girişimlerin % 66'sında sadece 1 tane işçi çalışmaktadır (www.oecd.org (b)). OECD ülkeleri arasında kadın girişimcilerin, erkek girişimci oranına göre en düşük olduğu ülke ise Türkiye'dir (% 13) (www.oecd.org (a)). Türkiye'de bu oranın hızla ve etkin bir şekilde artırılması gereklidir. Çünkü gelişimin anahtarı girişimciliğdir. Hâlihazırda atıl kapasite olarak bulunan pek çok girişimcilik vasfına sahip kadının yaratıcı, üretici ve yenilikçi özellikleriyle ilk önce aile ekonomisine daha sonra kent ekonomisine dolaylı olarak da ülke ekonomisine katkı sağlaması beklenmelidir.

Bu çalışma, sanayileşmenin ve kadın istihdamının fazla olduğu düşünülen ve kadın girişimciliğinin ilk görüldüğü kentlerimizden biri olan Denizli kentinde yapılmıştır. Çünkü Denizli kentinin kalkınmasında önemli bir etken olan tekstil sektörüne bakıldığında, işgücünün % 52'sinin kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Varol, 2006; 436). Ancak girişimcilik bağlamında kadınlar açısından benzer sayı ve oranlara ulaşamamaktadır. Denizli Sanayi Odası'nda ortaklık yapısı saptanan 466 üyeden yalnızca 32'si (% 6,87)

kadın üye ya da kadın ortaklı üye firmadır. Aynı sayılar Denizli Ticaret Odası verilerine göre 9.548 ve 970'tir (% 10,15). Denizli Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği'nin 52 bin üyesinden 4.532'si (% 8,71) kadındır. Nüfusu 900 bini aşan ve bir sanayi kenti olan Denizli için bu rakam oldukça düşüktür (<http://ab.dso.org.tr>). Bununla birlikte kadın girişimciliğini geliştirmek için yapılan ilk çalışmalardan birçoğu Denizli kentinde yapılmıştır, örneğin Su Damlası Projesi ([www.kagider.org\(c\)](http://www.kagider.org(c))) ve Kadın Girişimciliğini Geliştirmek İçin Denizli ve Stockholm Odaları İşbirliği Projesi (D & S for DWE) (<http://ab.dso.org.tr>) bunlara örnek olarak verilebilir. Girişimcilik ile ilgili çalışmaların pek çoğunda da Denizli kentinde bulunan girişimciler arasında kadın ve erkek girişimci olarak bir ayırım yapılmamıştır.

Bu çalışmada, kadın girişimcilerin kent ekonomisi üzerindeki rolleri ve etkileri üzerinde durulmuş ve demografik özellikleri, kadın girişimleri etkileyen kişisel, çevresel ve sosyal faktörler, ekonomik faktörler, kadın girişimciliğinin karşılaştığı sorunlar, rol model eksikliği, kadın girişimcilerin kadın girişimciliğine bakış açıları, kent ekonomisinde kadın girişimciliğinin rolü konuları hakkında yapılan araştırmalar analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda ve yapılan analizler sonucunda elde edilen demografik özellikler, kadın girişimcilerinin, geleneksel kadın girişimci tipinde olduğu gibi, orta yaşlarda (% 75,7) ve büyük bir çoğunluğunda (% 82) çocuk sahibi olduğunu göstermiştir. Ayrıca araştırmamızda bahsetmiş olduğumuz gibi kadın girişimcilerin geneli kent doğumludur (% 49,5). Bu da araştırma kapsamında bahsetmiş olduğumuz, kırsal kesimlerin genellikle tarım ağırlıklı çalışması, sanayii faaliyetlerinin ise kendisini kentlerde göstermesi nedeni ile çalışmanın kentte yapılmasını doğrulamıştır. Demografik özelliklere göre ortaya çıkan bir başka sonuç ise kadın girişimcilerin genelinin (% 48,6) ilköğretim mezunu olduğudur. Denizli kentinde, Eroğlunun daha önceden yapmış olduğu çalışmanın sonucunda olduğu gibi girişimciliğin eğitimle doğrudan bir ilişkisi yoktur. Kentte ortaya çıkan girişimcilik ihtiyaçtan ve fırsatlardan kaynaklanmaktadır. Yani ekonomik faaliyetlerin nedenleri sosyal karakterlerinden çok ferdi karakterlerden kaynaklanmaktadır.

Yapılan çalışmada, elde edilen sonuçlara göre kadın girişimcilerin genelinin ticaretle uğraştığı görülmektedir. Bununla birlikte kadınlar toplum tarafından ticaretten ziyade sağlık, eğitim, tekstil, gıda ve benzeri alanlara yani kadınlara daha uygun olduğu düşünülen işlere yönlendirilmektedir. Genellikle eğitim seviyesi yüksek olmayan kadınların

iş bulamamaları, kriz ortamında işten çıkarılma korkusu, cam tavan adı altında iş hayatında yaşamış oldukları olumsuzluklar gibi nedenlerden dolayı kendi iş yerlerini açtıkları görülmüştür. Katılımcıların % 26,1'i girişimci olmadan önce aynı işi yapan bir işletmede ücretli olarak çalışmışlardır. Aynı zamanda katılımcıların % 7,2'si daha önce aynı işi evde yapmışlardır. Bu da, kadın girişimcilerin % 33,3'ünün daha önceden tecrübe sahibi oldukları işte girişimci olduklarını göstermektedir. Diğer taraftan Denizli kentinde daha önceden bu konularda yatırımın yapılmış olması ve faaliyette bulunan girişimlerin varlığı kadın girişimcileri tecrübelendirerek teşvik etmiştir. Aynı zamanda esnek çalışma saatleri sayesinde kadınların %7,2 gibi düşük bir oranda da olsa ev işlerinin yanında girişimcilik de yapabildikleri görülmektedir. Bu, ev işleri ile girişimciliği birlikte yürütmek isteyen kadın için bir avantajdır ve aynı avantaj kadın girişimcinin düşük maliyette yapmış olduğu üretimden yararlanan firma yada firmalar içinde geçerlidir.

Kadın girişimcileri etkileyen çevresel faktörlere baktığımızda; neden girişimci oldunuz sorusuna önem sırasına göre alınan cevaplarda, ankete katılan kadın girişimcilerin % 48,6'sı birinci dereceden aile ihtiyaçlarına katkıda bulunmak için, % 22,5'i birinci derecede kendini kanıtlama isteği ve başarılı olma arzusu için, % 12,6'sı birinci derecede eşine ve ailesine muhtaç olmamak için ve % 5,4'ü de birinci derecede gelire ihtiyacı olmakla birlikte başka bir iş bulamadığı için girişimci oldukları görülmektedir. Yani kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğunun ekonomik nedenlerden dolayı girişimci oldukları görülmektedir.

Kadın girişimciler, aileye ek gelir getirerek kent ekonomisine dolaylı olarak katkıda buldukları gibi, erkekler tarafından doldurulmayan veya kadınlar tarafından daha profesyonel yapılan işlerde faaliyet göstererek de doğrudan katkı sağlamaktadırlar. Yapılan çalışmada kadınların en çok tekstil (% 39,6), ikinci sırada gıda alanında (% 20,7), üçüncü sırada ise kozmetik ve güzellik salonu (% 16,2) sektöründe çalıştıkları görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre kadın girişimcilerin ailelerinin aylık gelirleri genellikle (% 57,6) 2000TL'den düşüktür. Ayrıca araştırmaya katılan kadın girişimcilerin elde ettikleri gelirlerin evin toplam gelirine oranına bakıldığı zaman % 29,7'si % 50'den fazla, % 27'si % 50 civarında, %36,9'u ise % 50'den azdır. Yani kadın girişimcilerin % 56,7'si ailenin toplam gelirinin yarısını ve yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Çalışarak

aile ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan kadınlar (% 47,7) aynı zamanda istihdam olanağı da oluşturarak kent ekonomisine ve dolaylı olarak ülke ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Çünkü kadın girişimcilerin % 50,4'ü iş yerlerinde 15 kişiden daha az işçi çalıştırarak hem küçük işletme sahibi olduklarını göstermekte, hem de (% 56,8) geneli yanlarında eleman çalıştırarak Denizli kentinde istihdamı arttırıp ekonomiye pek çok açıdan katkı sağlamaktadır.

Bununla beraber kadın girişimcilerin bazı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunların başında bütün girişimcilerin karşılaşılabileceği bir sorun olan sermaye temini gelmektedir. Kadın girişimciler, genellikle tecrübesiz olmalarından, üzerlerine kayıtlı mülk olmamasından dolayı sermaye temininde zorlanmaktadır. Son yıllarda kadın girişimcilerin finansal olarak da desteklenmesi üzerine çalışmalar yapılmakta ve çeşitli destekler verilmektedir; fakat çalışmadan elde ettiğimiz sonuçlarda kadın girişimcilerin bunlardan fazla yararlanmadıkları ve çekingen davrandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Kadın girişimcilerin sermayelerini temin etme sıralarına bakıldığında zaman ilk sıradakendi tasarrufları (% 28,8), ikinci sırada eşlerinin katkısı (% 18,9), üçüncü sırada anne babalarının katkısı (% 28,8), dördüncü sırada akrabalarının katkısı (% 10,8) görülmektedir. Beşinci sırada (% 9,9) ise banka kredileri yer almaktadır. Bu sonuç, kadın girişimcilerin çok büyük bir oranının evli olması ile bağdaştırıldığında, kadınların kendi tasarruflarını kullanmalarının ardında aslında eşlerinin desteğinin olduğunu göstermektedir. Çünkü evli çiftlerin malları ortaktır ve malları hakkında tasarruf etme hakkına birlikte sahiptirler. Bu durumda, araştırma sonuçlarına göre, ankete katılan kadınların girişimci olmalarında; nihâi kararın verilmesinde ve aldıkları manevi destekte olduğu gibi, sermaye desteğini de eşlerinden sağlamış oldukları sonucuna varılabilir. İkinci ve üçüncü sırada ailelerinin yer alması, Denizli kentinin girişimcilik özellikleri içerisinde yer almaktadır. Denizli kentinde bulunan girişimcilik ilk ortaya çıktığı yıllardan itibaren banka kredilerinden ziyade aile destekleri ile ilerlemiş ve ayakta kalmıştır.

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları diğer sorunlar ise sosyal sorunlar, zaman baskısı, fiziksel ve zihinsel yorgunluktur. Kadın girişimcilere sorulan sorularda, “kendinize zaman ayırabiliyor musunuz?” sorusu yer almış ve % 21,6'sı evet, % 75,7'si hayır cevabını vermişlerdir. Kadın girişimcilerin strese girme nedenleri, ilk iki önem sırasının toplamı

olarak, % 25,2'si zaman baskısı, % 45,9'u da fiziksel ve zihinsel yorgunluk olarak ortaya çıkmıştır. Kadın girişimciler, aile içerisinde anne ve eş olmalarından dolayı sahip oldukları sorumluluklarla, girişimci olmalarından kaynaklanan sorumluluklarını bir arada yürütmeye çalışırken, zaman problemi yaşamakta ve dinlenememektedir. Kadın girişimcilerin sosyal sorunlarında ise; % 76,6'sı iş ve aile hayatından kaynaklanan strese girdiklerini belirtirken, % 19,8'i iş ve aile hayatından kaynaklanan strese girmediklerini belirtmişlerdir. Bu da kadın girişimcilerin iş ve aile hayatını yürütürken strese girdiklerini göstermektedir.

Kadın girişimcilerin geneli erkekler gibi tam gün çalışarak (% 73,9) hem aile içerisinde sahip oldukları görevleri hem de girişimcilik görevlerini birlikte yapmaya çalışmakta, üstelik ailenin toplam gelirinin % 50'sinin üzerinde gelir elde ederek, elde ettikleri geliri ailenin ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanmakta ve böylece ekonomik faaliyet gösterirken, kendileriyle beraber yanlarında işçi çalıştırarak kent ekonomisine katkı sağlamaktadırlar.

Çalışmamızda kadın girişimciliğin geliştirilmesi için yapılan projelerden kadınların yeterli düzeyde yararlanmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda girişimcilik ile ilgili yapılan projeler hakkında kadınlar daha fazla bilgilendirilmelidir. Özellikle Denizli kenti gibi girişimciliği ve sanayisi gelişmiş bir kent için kadın girişimcilerin katkısı oldukça büyük olacaktır. Araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlara göre Denizli kentinde kadın istihdamı ve girişimciliği desteklenmektedir. Ancak kadınların girişimciliklerinin küçük işletmeler şeklinde veya aile fertlerinden oluşan ortaklıklar şeklinde olduğu görülmüştür. Ayrıca kadınların girişimcilerin markalaşma konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Denizli gibi dünya pazarına üretim yapan bir kentte üretimlerinin markalaşması oldukça önemlidir. Çünkü markalaşan üretim, dünya pazarında taşeron olarak değil de kendi ismi ile var olacaktır. İsmi sayesinde kalitesi bilinecek ve ikamesi zorlaşacaktır.

Yine araştırmadan da elde ettiğimiz sonuçlarda olduğu gibi kadınlar küçük ölçekli iş yerleri açarak az da olsa eleman çalıştırmaktadırlar. İstihdamın oluşması yoksulluğun azalması anlamına gelmektedir. Girişimcilik sayesinde açılan bu işletmeler istihdamın yanı sıra üretim esnekliğini de temsil etmektedir. Kadın girişimcilerin küçük sermayelerle açtıkları işletmeleri kendilerine gelir getirmenin yanı sıra Denizli kentindeki sanayilerin de taşeronculuğunu yaparak onların üretimine katkıda bulunmaktadır. Böylece büyük sanayi

kollarının gelişimi gerçekleşmektedir. Bu sebepten dolayıdır ki, kadın girişimcilerin girişimcilik vasıflarının artırılması, sanayiye ve dolayısıyla ekonomiye verdikleri katkının çoğaltılması için eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve girişimcilik eğitimiyle donatılmaları gereklidir. Girişimcilik derneklerinin, Belediyelerin, Esnaf ve Sanatkarlar Odasının, Ticaret Odasının, Sanayi Odasının ve üniversitelerin kadın girişimcilerin eğitimi konusuna özellikle eğilmelerinin uzun dönemde fayda getireceği açıktır.

Kadın girişimciliği ile ilgili yapılan bütün araştırmalara rağmen kadın girişimciler ve erkek girişimciler hakkında kesin ayrımlar yapılmamıştır. Bu nedenle kadın girişimcilerle ilgili net veriler elde edilememektedir. Kentte kadın girişimciliğin gelişimini izleyebilmek için ilk önce ayrımlarının net olarak bilinmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde kadın girişimcilerin girişimci olarak nelerle karşılaştıkları ve nasıl girişimci olduklarına dair bilgiler elde edilebilir.

Ayrıca, özellikle kent ekonomisi çalışan araştırmacıların ulaşacakları verilerle kadın girişimcilerin kent ve ülke ekonomisine olan katkısını tespit etmek üzere daha somut ve farklı çalışmalar yapması gereklidir. Yaptığımız bu çalışma, Denizli kent ekonomisine katkı veren kadın girişimcilerin bu katkıyı ne tür girişimcilik faaliyetleriyle verdiklerini ve ne tür girişimcilik vasıflarına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Ancak, bu çalışmanın kent ekonomisi üzerinde çalışan diğer araştırmacılara ışık tutması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdiş M. (2000). Denizli Sanayileşmesi ve Alternatif Gelişme Düşünceleri, Genç İşadamı, Denizli Genç İşadamları Derneği Bülteni, Sayı:25, s.10,11.
- Akaydın M., Gözlükaya T. (2010). *Tarihten Günümüze Denizli Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii* Ekonomi Yazıları, Editör: Nihal Yayla, Pamukkale Üniversitesi Yayınları No: 22, Ankara, 251.
- Akgür Z. G. (1997). *Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları (BaşbakanlıkYayınevi) Ankara.
- Akın B., Mercan B., (2010). Temel İşletme: Girişimcilik, İş Kurma ve Yönetim, Editör: H. Bahadır Akın, Adres Yayınları, Ankara.
- Akyıldız , N. (1998) *Denizli Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Arat Y. (1993). Kadın Bakış Açısından Kadınlar, Feminist ve İslam: Kadın ve Aile Dergisinin Düşündükleri, Yayına Hazırlayan: Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Aslan, Ş., Atabey A., Küresel Rekabette Kadın Girişimcilerin Rolü ve Türk Kadın Girişimci Tipolojisi, <http://www.jas-khazar.org/2009-12-1/KURESEL%20REKABETTE%20KADIN%20GIRISIMCILERIN%20ROLU%20VE%20TURK%20KADIN%20GIRISIMCI%20TIPOLOJISI.pdf>, (15.10.2010), s. 1, 4, 5, 6, 7, 13, 14.
- Aslanoğlu, S. (2007) *Bir Büyüme Stratejisi Olarak Franchizing Sistemi: Firmalar Açısından Önemli Mevzuat Boyutu Ve Muhasebe Uygulaması*, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.IX ,S.1, 9(1); s. 74, 76.
- Atasoy T. (2009). *Kendi kendinizin patronu olmak: Girişimcilik*, ODTU Yayıncılık, Ankara.
- Aytaç, Ö. (2006) Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:15, s. 140, 154, 156.
- Barutcugil İ. (2004). *İnsan Kaynakları Yönetimi Terimler Sözlüğü*, Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi, Kariyer Yayınları, <http://www.rcbadoor.com/makalevekitaplar/insankaynaklari.htm> (30.11.2010).
- Bayartan, M. (2005). Tarihi Coğrafya Çalışmaları Açısından Şehir ve Osmanlı Şehri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, Sayı 13, İstanbul, http://www.istanbul.edu.tr/edebiyet/edebiyat/dekanlik/dergi/cd/Archives/number_13/13-05.pdf (06.10.2010), s. 85-92.

- Bayrak Kök S. (2007). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Kadın Girişimciliği*, Denizli Ticaret Odası Ekonomik Araştırma Serisi Yayın No:1, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Bedük, A. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.12; s. 106, 107, 111, 113, 114.
- Bekil M. (2008). Coğrafi Eğitim Sitesi, *Lise-2 Türkiye’de Yerleşmeler, Kıy Yerleşmeleri, Şehirler*, <http://cografiegitim.blogcu.com/lise-2-turkiye-de-yerlesmeler/3301581> (06.10.2010).
- Bertaux N., Crable E., (2007). Learning About Women. Economic Development, Entrepreneurship and The Environment In India: A case Study, *Journal Of Developmental Entrepreneurship*, Vol. 12, No. 4, s. 467, 468,
- Berkay F. (2009). *Tarih ve Toplum Köy ve Kent*, EkinYayınevi, Bursa.
- Bozkurt Ö. Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi, (Araştırma Makaleleri) <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/1in2/bozkurt.pdf>, 05.03.2011, s. 95.
- Brown L. R. (2003). *Eko- Ekonomi*, Çeviren: A. Yeşim Erkan, TemaVakfı Yayınları No: 42 , İstanbul.
- Can, Y. ve Aslı Karataş, (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği, *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, s. 251.
- Certo, S. C., Certo S. T. (2006). *Modern Manegement*, Editorial Director: Jeff Shelstad, Pearson Education, New Jersey.
- Ceylan A., Demircan N. Girişimcilerin Başarı, Güç Ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleriyle İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi'ndeki Kobi'lerde Bir Araştırma, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_21.pdf, (15.02.2011), s. 4.
- Coşkun M. (2009, 7 Ağustos). Kültürün Girişimciliğe Etkileri, HR Türkiye İnsan Kaynakları Bilgi Portalı, (2009), <http://www.hrturkiye.com/index.php/kulturun-girisimcilige-etkileri/> (24.02.2011).
- Çiftçi M. (2010). Türkiye’de İşsizliğe Çözüm Önerisi Olarak Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi: Mikro Kredi Uygulamaları, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale315.pdf>, (20.02.2011), s. 48.
- Çivici, Ş. (2007). Türkiyede Kadın Girişimci-2007 Durum Raporu, www.kayserito.org.tr/media/kadimgirisimci_tr.doc, (20/09/2010), s. 1, 3, 11, 47.
- Dalkıranoglu T., Çetinel F. G. (2008). Konaklama İşletmelerinde Kadın Ve Erkek Yöneticilerin Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 20, sbe.dpu.edu.tr/20/277-

298.pdf, s. 282.

Denizli Ticaret Odası (2011), *Ekonomik Yönü İle Denizli 2011*, Denizli.

Demirel E. T., Akbıyık N., (2009). *Girişimcilik Kavramı Ve Ortaya Çıkışı; Girişimcilik Ve Küçük İşletmeler*, Editörler: Mehmet Tilkici ve Ali Aksoy, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Dilsiz İ. Köllük N. (2008). *Girişimcilik*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Doğramacı, B. (2006) *Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Duben A. (2006). *Kent, Aile, Tarih*, İletişim Yayınları, Çeviren: Leyla Şimşek, İstanbul.

Ecevit Y. (2007). Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım, Uluslararası Çalışma Örgütü, Ankara, s. 9, 11, 12, 20,13-32, 37.

Egeli, H. A. İktisadi Kalkınma Teori ve Stratejileri, http://korkutatauniversitesi.com/forum/forum_posts.asp?TID=5&PD=0, (12.05.2011).

Enlil Z. Modernleşmenin 1. Kuşağı: Sanayi Devrimi ve Kentler, <http://www.yildiz.edu.tr/~enlil/KPT/DERS5.pdf>, (06.05.2011).

Erbatu, G. (2008) Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erarı F. (2008). *Mikro İktisat Giriş*, Denizli.

Erdem, F. (2001). Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi Ve Belirsizliğe Karşı Tolerans İlişkisine Kültürel Yaklaşım, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (2)*, s. 44.

Eren E. (2008). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Eroğlu Fezullah, (1998). Denizli Ekonomisinin Gelecek Yönetimi, Anadolu’da Hızla Sanayileşen Kentler: Denizli Örneği, Editör: Celal Küçüker, TSK.

Eroğlu F., vd, (2003) Girişimcilerin İşletmelerin Gelişmesinde Etkili ve Engelleyici Olarak Gördüğü Faktörler Denizli Örneği 11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Bildiriler Kitabı Kongresi, Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Ertürk H., Sam N. (2009). *Kent Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa.

Es M. Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri – I, *Yerel Siyaset*,

- <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/7.pdf>, (24.03.2011), s. 30.
- Galbreith J. K., Salinger N. (2002). *Ekonomi Üzerine Hemen Her Şey*, (2002), Türkçesi: Özer Ozankaya, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Genç F. N., (2008) *Mevzuat ve Uygulamalar Çerçevesinde Türkiye’de Kentsel Dönüşüm 5. Komu Yönetimi Formu, Kamusal Bilinç, Kent ve Çevre: Güncel Sorunlar ve Çözümler*, 18-20 Ekim 2007 Kocaeli Üniversitesi Bildiri Özetleri, Adnan Menderes Üniversitesi, Umuttepe Yayınları, İzmit – Kocaeli, s. 29.
- Gerber M. E. (2009). *Girişimcilik Tutkusu, Küçük İşletmeler Niçin Batar, Nasıl Büyür?*, Çeviren: Tayfur Keskin, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Göçmen, S. (2007) *İşletmelerde Girişimcilik Özellikliğini Destekleyen Faktörler: İç Girişimcilik* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Gupta, V. K., vd, (2009). The Role of Gender Stereotypes in Exceptions of Entrepreneurs and Intentions to Become an Entrepreneur, *AD&B Company allBusiness Your Small Business Advantage*, <http://www.allbusiness.com/company-activities-management/company-structures/12267594-1.html>, (04.02.2011), s. 398.
- Gülçubuk B. (2010, 3 Kasım). Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Arka Yüzü, Atılım Üniversitesi, www.atilim.edu.tr/haberler/docs/atilimuni-bulent.ppt, (24.04.2011).
- Güler B. K. (2010). *Sosyal Girişimcilik*, Elif Yayınevi, Ankara.
- Güney S. (2008). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Gündüç G. (2007, 30 Ekim), BİA Haber Merkezi, Kadın Girişimciler Kurulu Kuruldu, Hedef 10 Bin Kadına bianet bağımsız iletişim ağı, <http://bianet.org/bianet/kadin/102587-kadin-girisimciler-kurulu-kuruldu-hedef-10-bin-kadina-ulasmak>, (03.05.2011).
- Gürol M. A. (2000). *Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler*, Atılım Üniversitesi Yayın No:2, Ankara.
- Gwartney J. D., Stroup R. L. (2008). *Temel Ekonomi*, Çeviren: Yıldırım Arsan, Adres Yayınları, Ankara.
- Irmak, E., (2007), *Cinsiyet Esaslı Ayrımcılığın İnsan Kaynakları Yönetimine Etkileri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- İlkdoğan Z. (1998). Değişim Sürcünde Aile, T.C. Devlet Bakanlığı, Aile Araştırma Kurumu Bakanlığı, III. Aile Surası Tebliğleri (Bildirileri), 1, 2000 Yılı'nın Eşliğinde Aile ve Aile Politikaları Komisyonu, Bildiriler, Ankara.

- İlkkaracan, İ. (1998). Kentli Kadınların Çalışma Yaşamı, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, s. 285-302
- İlter B. (2010). *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kağıder Örneği*, Adalet Yayınları, Ankara.
- İnce, M. (2010). Women İn The Turkish Firms İn The Globalization Process, *Business and Economics Research Journal*, Volume 1. Number 1, s. 57.
- İraz R. (2010). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobiler*, Çizgi Yayınevi, Konya.
- İrmiş A. vd, (2010). *Girişimcilik Kültürü Anadolu Girişimcilerinden Örnekler*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- İrmiş A., Emsen Ö. S. (2002). *İktisadi Gelişmede Girişimcilik Denizli ve Erzurum Örneği*, Beta, İstanbul.
- İşgüden T., Turanlı R. (1992). *Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü*, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir.
- Karabulut T. (2009). *Girişimcilik ve Sürdürülebilirliği*, Papatya Yayıncılık Eğitim, İstanbul.
- Karakaya İ. (2007, 8 Haziran). Küreselleşme ve Kent, İskender Karakaya – Kişisel Web Sitesi, <http://iskenderkarakaya.wordpress.com/2007/06/08/kuresellesme-ve-kent/>, 30/09/2010.
- Kaya A. (2007). *Bilişim ve İletişim Işığında Girişimcilik ve Kobi Yönetimi*, Eğitim Kitapevi, Konya.
- Kaya E. (2005). Sabancı Üniversitesi Eğitim Programı, Erol Kaya Pendik Belediye Başkanı Türk Dünyası Belediyeler Birliği Başkanı, (29.03.2010), s. 3.
- Keleş R. (2008). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitapevi, Ankara.
- Koçel T. (2005). *İşletme Yöneticiliği*, Arıkan Kitabevi, İstanbul.
- Kumkale R. (2006, 13 Şubat), Franchising , http://www.alomaliye.com/subat_06/ruknettin_kumkale_franchising.htm, 27/02/2011.
- Kurt, M. vd, (2006). Afyonkarahisar İli Girişimcilik Performansının Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Analizi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi C.VIII, S.2*, s. 98.
- Kurtulmuş N. (1998). 21. Yüzyılın Aile Politikalarında Etkili Olacak Gelişmeler, T.C. Devlet Bakanlığı, Aile Araştırma Kurumu Bakanlığı, III. Aile Surası Tebliğleri

- (Bildirileri), 1, 2000 Yılı'nın Eşliğinde Aile ve Aile Politikaları Komisyonu, Bildiriler, Ankara.
- Kutunis R. Ö. (2006). *Girişimci Kadınlar*, Değişim, Adapazarı.
- Küçük O. (2009). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Külter B., Demirgüneş K., (2006), Franchise Değeri ve Franchise Değerinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 21(2), s. 94, 98.
- Mankiw N. G. (2008). Principles of Economics, Editör: Mike Worls, South-Western Cengage Learning.
- Müftüoğlu T. (1999). Girişimcilik, Editör: Yavuz Odabaşı, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 955, Ankara. 1999; 69, 73,
- Naktiyok, A., Bayrak Kök S. Çevresel Faktörlerin iç Girişimcilik Üzerine Etkileri, <http://akuiibf.aku.edu.tr/pdf/82-04.pdf>, (07.03.2011), s. 81, 83.
- Öğüt A. Türkiye’de Kadın Girişimciliğin ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu, <http://girisim.comu.edu.tr/dergi/11/ogut.pdf>, (10.03.2011), s. 60.
- Örücü E., vd, (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, *Yönetim ve Ekonomi*, 14 (2), s. 118.
- Özar Ş. (2005). *GAP Bölgesinde Kadın Girişimciliği*, GAP Bölgesinde Kadın Girişimciliği GAP-GİDEM Yayınları, Nurol Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi A.Ş., Ankara.
- Özer İ. (2004). Kentleşme Kentleşme Ve Kentli Değişme, Ekin Kitapevi, Bursa.
- Özden K., Salur Ş. (2008). „Modern Kentleşmenin Kaçınılmaz Bir Sosyo Kültürel Sorunu: Yabancılaşma, 5.Kamu Yönetimi Forumu, Kamusal Bilinç, Kent ve Çevre: Güncel Sorunlar ve Çözümler, 18-20 Ekim 2007 Kocaeli Üniversitesi Bildiri Özetleri Fatih Üniversitesi, Umuttepe Yayınları, İzmit-Kocaeli, 2008; 72, 73.
- Özden, K., vd, Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, <http://fbe.emu.edu.tr/journal/doc/11-12/03.pdf>, (28.02.2011), s. 5, 7.
- Özgür H. (2006). Bir Yerel Gelişme Öyküsünün Farklı Yorumları: Denizli Ekonomisi Araştırmaları, Değişen Mekan Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003, Derleyen: Ayda Eraydın, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Özkardaş E. , Günümüzde Kadının Aile Hayatındaki Yeri Aile Hayatı ve Kadın Kadın ve Aile (2010, 10 Haziran), <http://www.forumdaz.net/evlilik-ve-aile/kadinda-aile->

[hayati-49920/](#), 05/03/2011.

- Özkan G. S., Özkan B., Kadın Çalışanlara Yönelik Ücret Ayrımcılığı ve Kadın Ücretlerinin Belirleyicilerine Yönelik Bir Araştırma, <http://calismatoplum.org/sayi24/ozkan.pdf>, (04.02.2011), s. 91, 93.
- Özkuzukıran Ş. (2000). *Türkiye’de Kadın İşçiler*, Türk-İş Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Eğitim Yayınları No. 56, Ankara.
- Öztürk İ., (2008). 2008 Girişimcilik Raporu, Editör: Ahmet Yaşar, İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, İstanbul, s. 31, 32.
- Öztürk D. C. (2007). Kadın ve Doğa, ÇSÖY Sempozyumu, <http://cevre.metu.edu.tr/node/27> (15.10.2010).
- Parkin M., vd, (2008). *Ecomics*, Addison-Wesley Pearson Education Limited, Harlow, United Kingdom.
- Robert J. (1999). Kent ve Halk, Çeviren: Özgür Orhangazi, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Saygın I. (2009, 7 Mayıs), Türkiye’de Kadın Girişimci Olmanın Avantaj ve Dezavantajları, http://www.yerelgundem.com/yazarlar/isilay_saygin/187/turkiyede_kadin_girisimci_olmanin_avantaj_ve_dezavantajlari.html, 11/03/2011.
- Schwartz N. F. (2001). *Yönetici Kadınlar ve Yaşamın Yeni Olguları*, Harvard Business Reiew Dergisinden Seçmeler, “İş ve Yaşam Dergisi”, Çeviren: İbrahim Bingöl, BZD Yayıncılık, İstanbul.
- Saraçoğlu M., Duran C. (2009), Yaratıcı Girişimcinin Gelişiminde Çevrenin Rolü, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, S.30, Güz; s. 132.
- Soysal A. (a), (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), s. 77, 90.
- Soysal A. (b), (2010). Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65 (1), s.87, 88, 89, 90, 98-106, 99, 101, 102, 103, 104, 106.
- Şahın A. (1997). Sanayinin ve Özellikle Tekstilin Denizli’nin Gelişmesindeki Önemi, Denizli İlinin Ekonomik Gelişmesi, (Seminer), Denizli.
- Şenses F., Taymaz E., (2003). Unutulan Bir Toplumsal Amaç: Sanayileşme Ne Oluyor? Ne Olmalı?, *ERC Working papers In Economics 03/01*, s. 2, 3. <http://erc.metu.edu/menu/series03/0301.pdf>.

- Şekerler, H. (2006). *Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Thackray R. (2004). *Adım Adım Girişimcilik*, Çeviri: Gonca Çetinkanat, Editör M. Fatih Topaloğlu, Elips Kitap, Ankara.
- Tuna Y., Ceritli İ., (1997). Kentsel Kalkınma Sürecinde Kent Ekonomisinin İşlevleri ve Sorunları, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 6, Sayı 4, s. 21.
- Turan, S. (2009). *Bütünleşik Kentsel Koruma ve Ekonomisi: Trabzon Kenti Modeli* (Basılmamış Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Tuvay B., Mayıs 2010, KOBİ Girişim, Söyleşi - Türkiye’de Kadınlar İhtiyaçtan Girişimci, (Yayın Adı: Ekonomist Kobi Girişim, Yayın Tarihi: 09.05.2010, Kıpür Sayfa: 1) s. 20,21.
- Top S. (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Ulusoy A., Vural T., *Kentleşmenin Sosyo Ekonomik Etkileri*, ODTÜ Çevre Topluluğu, <http://www.cevre.metu.edu.tr/node/66> (25.10.2010), s. 2.
- Varol Ç., (2006). Üretim Örgütlenmesine Yeni Bir Bakış: Denizli ve Gaziantep’teki Girişimci Ağları, Değişen Mekan Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma Ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003, Derleyen: Ayda Eraydın, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara.
- Verheul İ. vd, (2006). Explaining Female And Male Entrepreneurship At The Country Level, *Entrepreneurship & Regional Development*; s. 155.
- Wickham P. A. (2001) *Strategic Entrepreneurship*, Pearson Education, Harlow (England).
- Yeniçeri Ö. İnce M. (2005). Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Editör: Deniz Saraç, İstanbul.
- Yetim N. (2002) Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 2(2), s. 12, 79, 80, 81, 82, 83, 89.
- Yıldırak N., vd, (2003). *Türkiye’de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları*, Tarım-İş Türkiye Orman-Topraksu-Tarım ve Tarım Sanayii İşçileri Sendikası, Yorum Matbaacılık, Ankara.
- Yıldırım, F. (2003). *Kentte Yaşama Süresinin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi: Denizli İli Örneği* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yukl G. (2006). *Leadership In Organizations*, Pearson Prentice Hall, Editör, Jeff Shelstad, New Jersey.

- Yüksel O. (2010, 13 Kasım), Kentleşme Sürecinde Türkiye ve Kentli Olmak, <http://blog.okanyuksel.com/2010/11/kentlesme-surecinde-turkiye-ve-kentli-olmak/>, (07.05.2011).
- Yorgun S. (2010) *Sömürü, Koruma ve Pozitif Ayrımcılıktan Çalışma Hayatının Egemen Gücü Olmaya Doğru Kadınlar: 21. Yüzyıl ve Pembeleşen Çalışma Hayatı, Sosyoekonomi Dergisi*, 1, s.170, 183.
- Zeytinoğlu E., (1980). Genel Ekonomi 1, İ.İ.T.İ.A. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No:333-566, İstanbul.
- <http://www.dewforum.info/felsefe-psikoloji-sosyoloji/123055-kent-sosyolojisi-nedir.html>, *Kent Sosyolojisi, Kentin Genel Özellikleri*, (06.10.2010).
- <http://www.yenibilgiler.com/ekonomi-nedir/>, Ekonomi Nedir? (2008), (13.10.2010).
- <http://www.etutodasi.biz/cografya-10-sinif/5174-fonksiyonlarına-gore-sehirler.html>, Türkiye'de Kentsel Yerleşme (2008), (09.05.2011).
- <http://www.geldik.com/biliyormuydunuz/55288-turkiyenin-ekonomik-faaliyetleri-hakkinda-bilgi-verir-misiniz-turkiyenin-ekonomik.html>, Türkiye'nin Ekonomik Faaliyetleri Hakkında Bilgi Verir Misiniz? Türkiye'nin Ekonomik Faaliyetleri Nelerdir? Ekonomik Faaliyetler, (2010, 2 Şubat). (23.10.2010).
- http://www.ekodialog.com/Turkiye_ekonomi/ulasim.html, Ekodialog.com Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi (b), Ulaşım, (27.09.2010)
- <http://www.ekodialog.com/kent-ekonomileri/kentler-ve-temel-ozellikleri.html>, Ekodialog.com Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi (a), Kavramsal Olarak Kent ve Temel Özellikleri, (27.09.2010).
- http://www.ekodialog.com/turkiye_ekonomi_index.html, Ekodialog.com Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi (c), Türkiye Ekonomisi, (27.09.2010).
- http://www.igiad.com/books/girisimcilik_raporu_ozet.pdf, Özet, (09.05.2011).
- <http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/te%C5%9Febb%C3%BCs>, Bilgi Sözlük, Teşebbüs, (26.02.2011).
- <http://muhasabeturk.org/ecopedia/404-s-2/1750-sirket-birlesmesi-nedir-ne-demek-anlami-tanimi.html>, Muhasebe Türk, Şirket Evlenmesi, (24.03.2011).
- http://www.yeniosmanlilar.org/index.php?option=com_content&task=view&id=68&Itemid=32, Yeni Osmanlılar Derneği 2004, Anadolu Kadınlar Birliği, Bacıyan-ı Rum (2006, 29 Ağustos), (18.04.2010).
- <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=2740>, Türk Hukuk Sitesi, Adım Adım Kadın-Erkek Eşitliği (2003, 27 Ağustos), (17.12.2010).

www.oecd.org/dataoecd/56/17/36086903.pdf, (a) MANA-OECD Investment Programme Promoting women's Entrepreneurship in the Mena Region Background Report and Policy Considerations, (03.05.2011).

www.oecd.org/dataoecd/6/13/31919215.pdf, (b) 2nd OECD Conference of Ministers responsible for small and Medium-sized Enterprises (SMES) Promoting Entrepreneurship and Innovative SMES in A Global Economy: Towards a More Responsible and Inclusive Globalisation, Istanbul, Turkey 3-5 June 2004, Women's Entrepreneurship: Issues and Policies, (03.05.2011)

http://www.kadindestek.org/dosya/HaberBultenAgus_2.pdf, Kadın Girişimciliğini Destekleme Haber Bülteni, (2008) Ağustos sayı 2, Esnaf Ve Sanatkar Kadın Girişimciler Ağı'nı Kurdu, s. 1, (03.05.2011).

http://www.turgikad.org.tr/indir/aylik_bulten.pdf, Turhal Kadın Girişimciliğini Güçlendirme Merkezi Projesi, proje No; TR07H1.02-001/378, (03.05.2011), s. 1.

<http://www.kadingirisimciler.org.tr/esas.php>, TOBB KGK Kadın Girişimciler Kurulu, (12.04.2011).

<http://www.cocukvizyon.com/kadin-emegini-degerlendirme-vakfi/rehber/419/>, Çocukvizyon.com, (2011), Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı, (12.04.2011).

<http://www.finansgundem.com/haber/Garanti-den-kadin-girisimcilere-destek/53534>, Finans Gündem, (2011). Kadın Girişimcilere Destek, (12.04.2011).

www.sendika.com/haber-en-buyuk-500-firmanin-12-si-denizli-den-2897689/, haber yayın tarihi (28.07.2011), erişme tarihi 29/07/2011.

http://ab.dso.org.tr/v1/icerik.php?PAGE_ID=45&SUB_MENU=&SUB_MENU2=27, Denizli AB Bilgi Bürosu, DSO Projeleri Kadın Girişimciliğini Geliştirmek İçin Denizli Ve Stockholm Odaları İşbirliği Projesi, (27.06.2011).

http://www.dernekler.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=317%3Akr-sal-alanda-kadn-giriimcili&catid=15%3Ahaberler&Itemid=23&lang=tr, Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği (29.07.2011).

http://www.ipsos.com.tr/staticfiles/files/Kadin_ve_Girisimcilik_Arastirma_Projeleri_-_Tutum_ve_Dav.pdf, Ipsos KMG, Kadın ve Girişimcilik Araştırma Projeleri Tutum ve Davranış Araştırması, (2008). (16.04.2011); s. 7.

http://www.ksgm.gov.tr/Projeler_tamam_kgirisim.php, T.C. Ail ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Küçük Girişimcilik Projesi, (11.04.2011).

<http://esnaf.kosgeb.gov.tr/Program.aspx>, Esnaf Ve Sanatkar Kredisi Destek Programı, (13.09.2011).

<http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=325>, KAGİDER (a) Türkiye Kadın Girişimciler Derneği, (14.04.2011)..

<http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=333>, KAGİDER (b) Türkiye Kadın Girişimciler Derneği , Projeler, (14.04.2011).

<http://www.kagider.org/?Dil=0&SID=704>, KAGİDER (c) Türkiye Kadın Girişimciler Derneği , Proje Arşivi, (14.04.2011).

EKLER

Ek Tablo-1. Katılımcıların medeni durumu

Medeni durum	Sıklık	%
Evli	93	83.8
Bekâr	10	9.0
Diğer	7	6.3
Toplam	110	99.1
Cevapsız	1	.9
Toplam	111	100.0

Ek Tablo-2: Katılımcıların ailelerinde başka kadın girişimci olup olmadığı

Oluş/olmaması	Sıklık	%
Evet	35	31,5
Hayır	75	67,6
Toplam	110	99,1
Cevapsız	1	0,9
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-3: Katılımcıların önem sırasına göre strese girme nedenleri

		Kadınlardan aşırı beklentiler	Zaman baskısı	İş ve aile hayatını dengeleyememe	Fiziksel ve zihinsel yorgunluk
1.	S	21	16	15	27
	%	% 18,9	% 14,4	% 13,5	% 24,3
2.	S	3	12	15	24
	%	% 2,7	% 10,8	% 13,5	% 21,6
3.	S	7	16	8	11
	%	% 6,3	% 14,4	% 7,2	% 9,9
4.	S	11	8	5	5
	%	% 9,9	% 7,2	% 4,5	% 4,5
5.	S	-	-	3	-
	%	-	-	% 2,7	-
Toplam		% 37,8	% 46,8	% 41,4	% 60,4

Ek Tablo-4: Faktör analiz tablosu

Sno	Önermeler	Faktörler					
		1 (statü)	2 (ekonomi ve yönetim)	3 (ev içi roller)	4(girişimcilik rolleri)	5 (piyasa ekonomisi)	6(güven)
s40	Erkek egemen toplumda, sosyal ilişkilerde kadın, kişiliği yerine cinsiyet temelinde ön plana çıkıyor ve bu iletişimi zorlaştırıyor	0.705659788					
s41	Erkekler kadını aşağı görüyorlar ve engellemek için çaba gösteriyorlar	0.798012586					
s42	Kadının toplumda statü kazanmasına erkekler katlanamıyor ve onu yerinden etmek için çeşitli dedikodular üretiyorlar	0.834721115					
s43	Kadın kimlik ve kişilik olarak değil cinsel bir obje olarak görülüyor.	0.701655379					
s44	Kadının toplumda statü kazanmasına diğer kadınlar tahammül edemiyor ve onu yerinden etmek için çeşitli dedikodular üretiyorlar	0.673303731					
s45	İş hayatında kadın girişimciye yeterince güven duyulmuyor						0.793748046
s46	Kadınların iş yerlerini perde arkasından kocaları veya babaları yönetmeye çalışıyor						0.840660683
s47	Kadın evinde daha üretkendir			0.844866848			
s48	Kadının asıl görevi anneliktir			0.872149746			
s49	Dışarıda çalışmayan bir anne fiziksel, ruhsal ve zihinsel olarak daha sağlıklı çocuk yetiştirir			0.625950268			
s51	Kadın girişimcinin varlığı ekonomik gelişmeyi olumlu etkiler		0.843581543				
s52	Kadın girişimciler olmazsa ekonomik gerileme yaşanır		0.528251483				
s57	Kadınlar yenilik ve yaratıcılık konusunda iş hayatına bir canlılık getirmektedirler		0.844040628				
s58	Kadın girişimciler yönetim davranışlarına daha nazik ve kibar bir tavır kazandırılırlar		0.825659336				

s53	AB'nin kadın girişimcileri desteklemesinin gayesi ev üretimini sanayi malı haline getirmektir					0.800536401	
s54	AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi, kadının geleneksel rol ve davranışlarını gevşetip, piyasa (Pazar) ekonomisine geçişi hızlandırmaktır					0.843913639	
s55	AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi, kadınlar üzerinden toplumsal rol değişimini gerçekleştirmek ve aile olgusunu zayıflatmak içindir						
s56	AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi,katma değeri düşük ve yerel ölçekte işletmelerin sayısını artırmak içindir				0.762986862		
s50	Bir kadın girişimcinin yaptığı işi erkek girişimci yapamaz				0.647727776		
s59	Kadın girişimcilerin güçlü uluslararası işletmeler karşısında pazarlık gücü erkekler kadar iddialı değildir				0.384497933		

Ek Tabo-5: Faktör analizi tablosu: Açıklanan toplam değişkenler

Faktörler	Birincil Eigenvalues			Kikare Yüklerinin Dışlanmış Toplamları			Kikare Yüklerinin Rotasyon toplamaları		
	Toplam	Değişken %	Birikimli %	Toplam	Değişken %	Birikimli %	Toplam	Değişken %	Birikimli %
1	4.763	23.816	23.816	4.763	23.816	23.816	3.247	16.236	16.236
2	3.264	16.321	40.137	3.264	16.321	40.137	2.812	14.060	30.296
3	1.854	9.269	49.406	1.854	9.269	49.406	2.190	10.951	41.248
4	1.495	7.476	56.882	1.495	7.476	56.882	2.073	10.365	51.613
5	1.217	6.083	62.965	1.217	6.083	62.965	1.669	8.347	59.960
6	1.099	5.494	68.459	1.099	5.494	68.459	1.453	7.263	67.223
7	1.011	5.054	73.513	1.011	5.054	73.513	1.258	6.290	73.513
8	.764	3.818	77.331						
9	.730	3.652	80.982						
10	.649	3.243	84.225						
11	.523	2.616	86.841						
12	.507	2.534	89.376						
13	.413	2.063	91.439						
14	.386	1.930	93.369						
15	.307	1.535	94.904						
16	.281	1.406	96.310						
17	.264	1.321	97.631						
18	.204	1.019	98.650						
19	.148	.739	99.388						
20	.122	.612	100.000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Not: Metin içindeki çözümleme sırasında 6 ve 7. faktörler birleştirilerek değerlendirme yapılmıştır.

Ek Tablo-6: “Kadın kimlik ve kişilik olarak değil cinsel bir obje olarak görülüyor” Önermesine katılım durumu

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	31	27,9
Kısmen katılıyorum	13	24,3
Fikrim yok	13	11,7
Katılmıyorum	27	20,7
Hiç katılmıyorum	23	11,7
Toplam	107	96,4
Cevapsız	4	3,6
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-7a: Erkek egemen toplumda, sosyal ilişkilerde kadın, kişiliği yerine cinsiyet temelinde ön plana çıkıyor ve bu iletişimi zorlaştırıyor

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	36	32,4
Kısmen katılıyorum	36	32,4
Fikrim yok	10	9,0
Katılmıyorum	14	12,6
Hiç katılmıyorum	5	4,5
Toplam	101	91,0
Cevapsız	10	9,0
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-7b: Kadının toplumda statü kazanmasına erkekler katlanamıyor ve onu yerinden etmek için çeşitli dedikodular üretiyorlar

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	30	27,0
Kısmen katılıyorum	29	26,1
Fikrim yok	8	7,2
Katılmıyorum	23	20,7
Hiç katılmıyorum	11	9,9
Toplam	101	91,0
Cevapsız	10	9,0
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-8a: Kadın evinde daha üretkendir

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	21	18,9
Kısmen katılıyorum	11	9,9
Fikrim yok	2	1,8
Katılmıyorum	35	31,5
Hiç katılmıyorum	36	32,4
Toplam	105	94,6
Cevapsız	6	5,4
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-8b: Kadının asıl görevi anneliktir

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	22	19,8
Kısmen katılıyorum	24	21,6
Fikrim yok	7	6,3
Katılmıyorum	24	21,6
Hiç katılmıyorum	27	24,3
Toplam	104	93,7
Cevapsız	7	6,3
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-9a: Bir kadın girişimcinin yaptığı işi erkek girişimci yapamaz

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	15	13,5
Kısmen katılıyorum	12	10,8
Fikrim yok	13	11,7
Katılmıyorum	37	33,3
Hiç katılmıyorum	28	25,2
Toplam	105	94,6
Cevapsız	6	5,4
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-9b: AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi, katma değeri düşük ve yerel ölçekte işletmelerin sayısını artırmak içindir

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	12	10,8
Kısmen katılıyorum	23	20,7
Fikrim yok	47	42,3
Katılmıyorum	10	9,0
Hiç katılmıyorum	8	7,2
Toplam	100	90,1
Cevapsız	11	9,9
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-9c: Kadın girişimcilerin güçlü uluslararası işletmeler karşısında pazarlık gücü erkekler kadar iddialı değildir

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	15	13,5
Kısmen katılıyorum	23	20,7
Fikrim yok	13	11,7
Katılmıyorum	34	30,6
Hiç katılmıyorum	22	19,8
Toplam	107	96,4
Cevapsız	4	3,6
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-10a: AB'nin kadın girişimcileri desteklemesinin gayesi ev üretimini sanayi malı haline getirmektir

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	21	18,9
Kısmen katılıyorum	21	18,9
Fikrim yok	43	38,7
Katılmıyorum	14	12,6
Hiç katılmıyorum	2	1,8
Toplam	101	91,0
Cevapsız	10	9,0
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-10b: AB'nin kadın girişimcileri desteklemesi, kadının geleneksel rol ve davranışlarını gevşetip, piyasa (pazar) ekonomisine geçişi hızlandırmaktır

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	21	18,9
Kısmen katılıyorum	31	27,9
Fikrim yok	36	32,4
Katılmıyorum	11	9,9
Hiç katılmıyorum	3	2,7
Toplam	102	91,9
Cevapsız	9	8,1
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-11a: İş hayatında kadın girişimciye yeterince güven duyulmuyor

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	30	27,0
Kısmen katılıyorum	27	24,3
Fikrim yok	9	8,1
Katılmıyorum	27	24,3
Hiç katılmıyorum	15	13,5
Toplam	108	97,3
Cevapsız	3	2,7
Toplam	111	100,0

Ek Tablo-11b: Kadınların iş yerlerini perde arkasından kocaları veya babaları yönetmeye çalışıyor

Fikirler	Sıklık	%
Tamamen katılıyorum	23	20,7
Kısmen katılıyorum	24	21,6
Fikrim yok	7	6,3
Katılmıyorum	28	25,2
Hiç katılmıyorum	24	21,6
Toplam	106	95,5
Cevapsız	5	4,5
Toplam	111	100,0

ÖZGEÇMİŞ

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi olan Miray Celepli (2009-). 15.02.1987 Konya/KULU doğumludur. 2009 Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü mezunudur. Şu anda Anadolu Üniversitesi Dış Ticaret Bölümü okumaktadır (2009-). Uluslararası Karadeniz Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.